№ 27. ВТОРНИКЪ, 3 АПРѢЛЯ. 1862. WTOREK, 3 KWIETNIA. № 27.

ВИЛЕНСКІЙ ВѢСТНИКЪ

KURYER WILEŃSKI

ГАЗЕТА ОФФИЦІАЛЬНАЯ, ПОЛИТИЧЕСКАЯ И ЛИТЕРАТУРНАЯ.

ВЫХОДИТЪ ПО ВТОРНИКАМЪ И ПЯТНИЦАМЪ.

Цѣна на мѣстѣ: За годъ 10 р. За полъ-года 5 р. За четверть года 3, р. За 1 мѣсяцъ 1 р.
Съ пересылкою за годъ 12 р. За полъ-года 6. р, За четверть года 3 р. 50 к.
За объявленія: За строку изъ 40 буквъ платится 17 коп. сер.

GAZETA URZĘDOWA, POLITYCZNA I LITERACKA.

WYCHODZI WE WTORKI I PIĄTKI.

Cena na miejscu: Roczna rs. 10, Półroczna rs. 5, Kwartałowa rs. 3, Miesięczna rs. 1,
Z przesyłką: Roczna rs. 12, półroczna rs. 6, kwartałowa rs. 3 kop. 50.
Za wiersz ze 40 liter ogłoszenia płaci się 17 kop. sr,

СОДЕРЖАНІЕ:

TREŚĆ.

Часть оффиціальная.

Ст.-Петербургъ, 31 марта.

— Согласно ходатайству начальника Минской губерніи, на основаніи 463-й ст. губ. учреж. II т. св. зак., разрѣшивъ учредить въ городѣ Игуменѣ двѣ двухдневныя ярмарки: первую со 2-го мая, а вторую съ 15-го декабря, г. министръ внутреннихъ дѣлъ доноситъ о семъ правительствующему сенату, для зависящаго распоряженія объ объявленіи сего во всеобщее извѣстіе.

— Государственный совѣтъ, въ департаментѣ законовъ и въ общемъ собраніи, разсмотрѣвъ представленіе министра внутреннихъ дѣлъ объ измѣненіи порядка увольненія въ отпускъ губернскихъ предводителей дворянства, мнѣніемъ положилъ: статью 274-ю устава о службѣ по выборамъ (св. зак. 1857 г. т. III) изложить такъ: „губернскіе предводители дворянства могутъ отлучаться изъ губернскаго города срокомъ до четырехъ мѣсяцевъ, по произволенію; но обязаны извѣщать губернское начальство, куда именно они отправляются и на сколько времени, дабы сіе начальство могло отнестись къ нимъ въ случаѣ, если по дѣламъ службы представится нужнымъ присутствіе ихъ въ губернскомъ городѣ.“ На мнѣніи написано: ЕГО ИМПЕРАТОРСКОЕ ВЕЛИЧЕСТВО воспослѣдовавшее мнѣніе въ общемъ собраніи государственнаго совѣта относительно отлучекъ губернскихъ предводителей дворянства изъ губернскаго города, срокомъ до 4-хъ мѣсяцевъ, Высочайше утвердить соизволилъ и повелѣлъ исполнить.

— Высочайшими приказами: по министерству внутреннихъ дѣлъ, 23 марта, назначены: вице-губернаторы дѣйствительные статскіе совѣтники: Подольскій, САФОНОВЪ—Владимірскимъ и Курскій, ЖЕМЧУЖНИКОВЪ—Подольскимъ вице-губернаторами.

— Высочайшимъ приказомъ, по министерству народнаго просвѣщенія 17-го марта, ординарный профессоръ Императорскаго университета св. Владиміра, дѣйствительный статскій совѣтникъ ИВАНИШЕВЪ, утвержденъ ректоромъ сего университета, на четыре года, согласно избранію совѣта университета.— Членъ главнаго правленія училищъ, тайный совѣтникъ ПИРОГОВЪ, командированъ за границу, на четыре года, для исполненія разныхъ трудовъ по учебной и педагогической части.— Ординарный профессоръ Императорскаго университета св. Владиміра, статскій совѣтникъ ВАЛЬТЕРЪ, уволенъ въ отпускъ за границу и въ разныя мѣста Россіи, на двадцать восемь дней сверхъ вакаціоннаго времени.

— Приказомъ по министерству внутреннихъ дѣлъ, 28 марта, назначены: совѣтникъ Ковенскаго губернскаго правленія, коллжскій совѣтникъ ФЕРМОРЪ, старшимъ совѣтникомъ того же правленія; ассесоръ Ковенскаго губернскаго правленія, коллежскій ассесоръ ПУХАЛЬСКІЙ—совѣтникомъ того же правленія; ассесоръ Витебскаго губернскаго правленія, коллежскій ассесоръ КАНТОРОВЪ—ассесоромъ Тамбовскаго губ. пр. Причисленъ къ министерству: старшій совѣтникъ Ковенскаго губернскаго правленія, коллежскійсовѣтникъ КАСПРЖИЦКІЙ

Въ Варшавскихъ газетахъ напечатано:
„Газета (издав. въ Познани), „*Nadwiślanin*“ отъ 23

Dział urzędowy.

St. Petersburg, 31 marca.

— Stosownie do starania się naczelnika gubernji Mińskiéj, na zasadzie 463 art. urz. gub. t. II Zb. Pr., pozwoliwszy urządzić w mieście Ihumeniu dwa jarmarki dwutygodniowe: pierwszy od 2-go maja, a drugi od 15 grudnia, p. minister spraw wewnętrznych donosi o tém rządzącemu senatowi, dla należytego rozporządzenia się względem podania tego do powszechnéj wiadomości.

— Rada państwa, w departamencie praw i w ogólném zebraniu, rozpatrzywszy przedstawienie ministra spraw wewnętrznych względem zmienienia porządku uwalniania na urlop marszałków gubernjalnych, przez opinję postanowiła: art. 274-ty ust. o służbie z wyborów (Zb. Pr. 1857 r. T. III) wyłożyć tak: „marszałkowie gubernjalni mogą wydalać się z miasta gubernjalnego na termin do czterech miesięcy, stosownie do życzenia; winni są atoli zawiadamiać zwierzchność gubernjalną, dokąd mianowicie wyjeżdzają i na jaki przeciąg czasu, ażeby zwierzchność ta mogła napisać do nich w razie, jeżeli w interesie służby zdarzy się potrzeba ich obecności w mieście gubernjalném.“ Na opinji téj napisano: JEGO CESARSKA MOŚĆ nastałą opinję w ogólném zebraniu rady państwa względem wyjazdu marszałków gubernjalnych, na termin do 4-ch miesięcy, Najwyżéj utwierdzić raczył i rozkazał wypełnić.

— Przez Najwyższe rozkazy dzienne, w wydziale ministerstwa spraw wewnętrznych, 23 marca, zostali naznaczeni: wice-gubernatorowie, rzeczywiści radcy stanu: Podolski, SAFONOW—Włodzimierskim i Kurski, ŻEMCZUŻNIKOW—Podolskim wice-gubernatorami.

— Przez Najwyższy rozkaz dzienny, w wydziale ministerstwa oświecenia narodowego, 17 marca, professor zwyczajny Cesarskiego uniwersytetu Św. Włodzimierza, rzeczywisty radca stanu IWANISZEW, utwierdzony został rektorem tego uniwersytetu, na cztery lata, stosownie do wyboru rady uniwersyteckiéj. Członek głównego zarządu szkół, radca tajny PIROGOW, posyła się za granicę, na cztery lata, dla wypełnienia różnych prac w dziedzinie naukowéj, i pedagogicznéj. Professor zwyczajny Cesarskiego uniwersytetu Św. Włodzimierza, radca stanu WALTER, został uwolniony na urlop za granicę i do różnych miejsc Rossji, na dwadzieście ośm dni prócz czasu wakacyjnego.

— Przez rozkaz dzienny w wydziale ministerjum spraw wewnętrznych, 28 marca, naznaczeni: radcy rządów gubernjalnych: Kowieńskiego, radca kollegjalny FERMOR, radcą starszym tegoż rządu;—assesor Kowieńskiego rządu gubernjalnego, assesor kollegjalny PUCHALSKI — radcą tegoż rządu; assesor Witebskiego rządu gubernjalnego, assesor kollegjalny KANTOROW — assesorem Tambowskiego rządu gubernjalnego.— Starszy radca Kowieńskiego rządu gubernjalnego, radca kollegjalny KASPRZYCKI, zaliczony został do ministerjum.

W gazetach Warszawskich podają:
„Nadwiślanin“ z d. 27 lutego, w korrespondencji z Berlina z d. 23 lutego, podaje co następuje:

ОТЪ НАЧАЛЬСТВА С.-ПЕТЕРБУРГСКАГО УЧЕБНАГО ОКРУГА.

Лица, некончившія курсъ въ гимназіяхъ и дворянскихъ институтахъ, но пріобрѣвшія основательныя свѣдѣнія въ предметахъ гимназическаго курса, для полученія удостовѣрительнаго въ томъ свидѣтельства, могутъ, по желанію ихъ, подвергнуться испытанію, вмѣстѣ съ оканчивающими нынѣ курсъ учениками гимназій, въ одной изъ с.-петербургскихъ зимназій, по назначенію попечителя округа, или въ другихъ гимназіяхъ, принадлежащихъ къ Санктпетербургскому учебному округу (Псковской, Новгородской, Петрозаводской, Архангельской, Вологодской, Витебской, Динабургской и Могилевской). Испытанія будутъ производиться въ теченіе мая.

Прошенія о допущеніи къ испытанію должны быть собственноручно написаны и подписаны просителемъ, и поданы не позже 30-го апрѣля, отъ тѣхъ, которые желаютъ подвергнуться испытанію въ одной изъ Санктпетербургскихъ гимназій попечителю округа (ежедневно, за исключеніемъ дней воскресныхъ и праздничныхъ, въ канцеляріи попечителя, отъ 9 до 12 часовъ утра), а отъ тѣхъ, которые пожелаютъ экзаменоваться въ гимназіяхъ другихъ городовъ, входящихъ въ составъ Санктпетербургскаго учебнаго округа—директорамъ мѣстныхъ гимназій. При прошеніяхъ прилагать слѣдующіе документы: 1) метрическое свидѣтельство; 2) актъ о состояніи (протоколы дворянскихъ депутатскихъ собраній, указы герольдіи, аттестаты и послужные списки родителей, увольнительныя свидѣтельства отъ обществъ и т. п., смотря по происхожденію), и 3) аттестаты или свидѣтельства о воспитаніи, буде проситель получилъ оное въ казенномъ или частномъ учебномъ заведеніи. Въ прошеніи должно быть означено мѣстожительство просителя.

Варшавское общество благотворительности, желая предохранить бѣдныхъ жителей г. Варшавы отъ издержекъ на прошенія о вспомоществованіи, и вмѣстѣ съ тѣмъ уничтожить злоупотребленія господъ, предлагающихъ свои услуги для составленія такихъ прошеній, объявляетъ, что съ настоящаго числа оно будетъ принимать свидѣтельства о бѣдности и хорошемъ поведеніи нуждающагося въ пособіи написанныя на простой бумагѣ, съ подписью домовладѣльца или управляющаго.

По статистическимъ извѣстіямъ, въ Царствѣ Польскомъ въ 1860 г. находилось: врачей 475, фельдшеровъ 964, акушерокъ 591, госпиталей 68, аптекъ 219. Изъ этого числа находилось въ Варшавѣ: врачей 200 фельдшеровъ 161, акушерокъ 306, дантистовъ 6, аптекъ 31. Среднимъ числомъ приходится 1 врачъ на 10,000 лицъ и на пространство 5-ти кв. м., въ Варшавѣ 1 на 1,700.

Главный директоръ правительственной коммиссіи вѣроисповѣданій и народнаго просвѣщенія открылъ засѣданія комитета. Занятія комитета будутъ имѣть цѣлью: 1) Изслѣдовать, какія въ польской литературѣ находятся учебныя руководства. 2) Указать ихъ достоинства и недостатки. 3) Пріискать средства замѣнить руководства вышедшія изъ употребленія или неотвѣчающія своему назначенію. 4) Установить правила, по которымъ эта отрасль литературы была-бы обогащаема новыми сочиненіями, согласно успѣхамъ науки и требованіямъ установленной программы. Предпринимая такой важный и обширный трудъ, комитетъ надѣется на содѣйствіе ученыхъ и съ благодарностію будетъ принимать все, относящіяся къ этому предмету, совѣты и замѣчанія.

Правительственная коммиссія внутреннихъ дѣлъ сообщила директору музыкальнаго института копію съ отзыва министра стасъ-секретаря о Высочайшемъ повелѣніи, дабы ученики института, отличающіеся способностями, трудолюбіемъ и благонравіемъ, были увольняемы отъ взноса обязательной платы.

По существовавшимъ до нынѣ постановленіямъ о выборахъ почетныхъ лавниковъ, которыхъ обязанность состоитъ въ участвованіи въ совѣщаніяхъ объ обезпеченіи капиталовъ и распредѣленіи городскихъ повинностей, евреи не были допускаемы къ выборамъ въ почетные лавники.

Правительственная коммиссія внутреннихъ дѣлъ, на основаніи Высочайшаго указа отъ 24-го мая 1861 г., допускающаго къ выборамъ членовъ городскаго совѣта всѣхъ, безъ различія вѣроисповѣданій, вошла съ предложеніемъ въ административный совѣтъ о допущеніи евреевъ къ выборамъ въ почетные лавники. Вслѣдствіе того административный совѣтъ, въ своемъ засѣданіи 20-го февраля, постановилъ, что въ каждомъ городѣ, въ случаѣ надобности, одинъ изъ почетныхъ лавниковъ можетъ быть выбираемъ изъ евреевъ.

— Изъ Львова пишутъ: „Концертъ благотворительнаго общества, данный въ пользу здѣшняго сиротскаго дома, былъ оченъ удаченъ. Мы не намѣрены распространяться о музыкальномъ достоинствѣ произведеній Монюшки, Россини, Баха, Тальберга и льстить нашимъ почтеннымъ полькамъ, которыя пѣніемъ и игрой придали концерту еще болѣе блеска; но скажемъ, что онъ состоялъ—только изъ пьесъ грустныхъ, меланхолическихъ, и торжественныхъ, и что мы видѣли рядомъ съ дамами, такъ называемаго, высшаго общества—польскими княгинями и графами, женъ и дочерей польскихъ мѣщанъ, рядомъ съ польками христіанами польскихъ евреекъ. Изъ этихъ нѣсколькихъ словъ вы можете себѣ представить, какое сильное впечатлѣніе сдѣлало на насъ это братское сближеніе всѣхъ слоевъ общества.

— Изъ Плоцкой губ. пишутъ: Каждый изъ насъ, по мѣрѣ возможности, способствуетъ развитію народнаго просвѣщенія, и оттого у насъ основанно такъ много сельскихъ школъ, въ которыхъ дѣти днемъ, а взрослые и старики вечеремъ съ неописаннымъ рвеніемъ учатся чтенію и письму. По воскреснымъ-же и праздничнымъ днямъ крестьяне собираются въ сельскую школу и занимаются чтеніемъ книгъ, порицающихъ пьянство и описывающихъ его пагубныя послѣдствія. Многіе изъ насъ, желая слова оправдать дѣломъ, прекратили въ своихъ деревняхъ продажу водки; не теряемъ надежды, что современемъ всѣ наши сосѣди послѣдуютъ этому примѣру. Нельзя сомнѣваться, что помѣщики наши не останутся равнодушными къ тому, что можетъ возвысить нравственность и улучшить бытъ и состояніе крестьянъ“.

Тульчинъ 7-го (19) марта. Помѣщики Подольской губ. Брацлавскаго уѣзда на мировомъ съѣздѣ составили актъ: продать крестьянамъ, по добровольному съ ними условію, землю, находящуюся подъ зданіями, пахатную и сѣнокосную, уступая пятую часть цѣны, назначенной положеніемъ. Количество земли, принадлежащей помѣщикамъ, подписавшимъ этотъ актъ, состовляетъ слишкомъ 54,000 морговъ; изъ этого числа во владѣніи крестьянъ состоитъ 18,000 мор.; уступка, сдѣланная крестьянамъ, простирается до 800,000 злотыхъ“.

Мы надѣемся, что это единодушное постановленіе помѣщиковъ Брацлавскаго уѣзда будетъ нормой для цѣлой губерніи.

Зная желаніе нашихъ помѣщиковъ помочь крестьянамъ и облегчить рѣшеніе этого важнаго органическаго вопроса, мы никогда не сомнѣвались, что замедленіе въ окончаніи его происходило только отъ безчисленныхъ трудностей, какія должны были сопровождать этотъ переходъ отъ вѣковаго состоянія къ новому быту.

Мы поспѣшили представить это постановленіе помѣщиковъ всѣмъ тѣмъ, которые обвиняютъ ихъ въ нежеланіи и эгоизмѣ; честь тѣмъ, которые дѣломъ опровергаютъ это обвиненіе.

Мы смѣло можемъ сказать, что крестьянскій вопросъ ни въ одномъ краѣ не былъ рѣшенъ съ такимъ безкорыстіемъ съ такимъ самопожертвованіемъ, какъ въ славянскихъ земляхъ. Общество сразу поняло свою обязанность и исполняетъ ее съ такимъ достоинствомъ, какое можетъ быть, не сопутствовало ни одной подобной жертвѣ. Эта общественная перемѣна, это братство, этотъ дѣлежъ собственностію гораздо раньше были чувствуемы и выработанны въ нашемъ обществѣ, чѣмъ могли осуществиться; и теперь все это у насъ дѣлается съ такой готовностью и съ такимъ желаніемъ; что если и было замедленіе, то, повторяемъ, оно происходило только вслѣдствіе трудности вопроса.

Подобныя реформы очень тяжелы и трудны тамъ, гдѣ привычка къ извѣстнымъ общественнымъ отншеніямъ вырыла глубокую колею жизни; только Богъ могъ создать свѣтъ въ одно мгновеніе; люди, учреждая новыя общественныя отношенія, должны трудиться много, чтобы не основать ихъ на ложныхъ началахъ. Уваженіе къ пріобрѣтеннымъ правамъ, идея собственности, трудность въ надѣленіи ею людей, не привыкшихъ и не подготовленныхъ къ обладанію, все это представляетъ задачу весьма трудную для рѣшенія. Но со стороны землевладѣльцевъ, все, что только можетъ облегчить и упростить эту задачу, было сдѣлано съ душевной теплотой и желаніемъ исправить вѣковое заблужденіе.

Повторяемъ, что исторія эмансипаціи крестьянъ нигдѣ не представляетъ намъ такихъ фактовъ, какими мы справедливо можемъ гордиться. Правда, что мы приступили къ этому дѣлу послѣдними; но эту запоздалость извиняетъ прошедшее, представляющее факты, что въ нашемъ желаніи не было недостатка.

Во всѣхъ нашихъ разсужденіяхъ и совѣщаніяхъ о крестьянскомъ вопросѣ мы находимъ столько безкорыстія, столько зрѣлости и опыта, сколько, можетъ-быть, не найдемъ ни въ одной изъ образованныхъ странъ.

Конечно, есть исключенія; но вспомнивъ. что мы люди, имъ нильзя удивляться. Масса спѣшитъ съ жертвой; рядомъ съ разсудкомъ ставитъ сердце и этимъ, чисто нашимъ, элементомъ смягчаетъ строгость понятій, вытекающихъ изъ практическаго взгляда на этотъ вопросъ.

Мы неспособны льстить людямъ и видѣть въ себѣ совершенство, но считаемъ нашей обязанностью отдать должную справедливость.

Въ настоящую минуту мы упускаемъ изъ виду трудность и матеріальную часть вопроса, мы смотримъ на него съ исторической точки зрѣнія и съ гордостью чувствуемъ, что предъ лицомъ будущаго мы предстанемъ чистыми и достойными нашихъ преданій.

— Изъ Плешевскаго пишутъ, что несмотря на карнавалъ, во время котораго всѣ привыкли веселиться, у насъ все тихо, всѣ сидятъ дома, и если собираются, то не на балъ и не для танцевъ, но для того, чтобы поговорить о своихъ потребностяхъ. Одно изъ такихъ собраній было въ Плешевѣ 27-го февраля. На этомъ собраніи св. Сивицкій предложилъ основать общество, имѣющее цѣлью стараться чтобы сельское хозяйство не переходило отъ польскихъ владѣльцевъ къ иностранцамъ; проектъ ксендза Сивицкаго былъ принятъ, и собраніе, назначивъ коммиссію, поручило ей разсмотрѣть этотъ проектъ и пріискать средства къ его исполненію.

Число сахарныхъ заводовъ уменьшается съ каждымъ днемъ; причиною тому служитъ недостатокъ воды и качество почвы, негодной къ обработкѣ свекловицы.

февраля, въ корреспонденціи изъ Берлина отъ 23 февр., помѣстила слѣдующее:

До насъ доходятъ изъ Парижа и Генуи изъ достовѣрнаго источника извѣстія, весьма неблагопріятныя для генерала Мѣрославскаго. Личность послѣдняго является вопросомъ чрезвычайно щекотливымъ. Было время, когда онъ, въ качествѣ руководителя каждаго польскаго движенія, имѣлъ самыхъ жаркихъ послѣдователей, въ особенности въ кругу патріотической молодежи, но имѣлъ также и ожесточенныхъ противниковъ. Послѣдніе, безъ сомнѣнія, превосходили первыхъ, какъ численностію, такъ и значеніемъ. Соображая безпристрастно проявленія и факты, мнѣ кажется несомнѣннымъ, что значеніе и популярность Мѣрославскаго клонятся къ совершенному упадку. Не токмо газета „*Przegląd Rzeczy Polskich*, (Обзоръ польскихъ дѣлъ), не токмо давнишніе его сотоварищи по занятіямъ, какъ напр. генералъ *Высоцкій*, но даже молодежь уклоняется изъ подъ знамени г. Мѣрославскаго.

Паденію его не мало содѣйствовали столкновенія, происшедшія въ основанномъ имъ въ Генуѣ училищѣ. Не знаю навѣрное, оказывало ли польское юношество въ этой школѣ успѣхи, или же нѣтъ, но нельзя неудивляться, что и это предпріятіе, не смотря на профессорскія дарованія Мѣрославскаго, въ которыхъ доселѣ никто не сомнѣвался, не удалось руководителю. Въ школѣ постоянно господствовала агитація. Вождю, не знаю на какихъ основаніяхъ, безпрестанно, по его мнѣнію, угрожали заговоры. Вѣчныя опасенія за жизнь свою, на которую посягаютъ Русскіе агенты, породили въ немъ мысль вооружить своихъ питомцевъ револьверами. Наконецъ пало подозрѣніе на молодаго человѣка, по имени *Янчевскаго*, который будтобы, какъ ему казалось, и былъ Русскимъ агентомъ, или подкупленнымъ убійцей.

И вотъ нашелся молодой *Кучинскій*, который убилъ изъ револьвера справедливо или нѣтъ заподозрѣннаго *Янчевскаго*. Нѣкоторые утверждаютъ, что Кучинскій убилъ его неумышленно; но дѣло въ томъ, что трагическое это приключеніе сильно подорвало заведеніе и пошатнуло самое существованіе онаго. Происшествіе конечно вызвало вмѣшательство италья́нскаго правительства и причинило Мѣрославскому большія непріятности со стороны его товарищей профессоровъ. Въ особенности же разсорился съ нимъ по этому поводу профессоръ артиллеріи, г. *Лангѣвичъ*, который, не получивъ удовлетворенія отъ г. Мѣрославскаго, непринявшаго вызова, вмѣстѣ съ дружбою бросилъ и заведеніе.

Къ поколебанію заведенія присоединился еще и другой случай, не менѣе компромитирующій г. Мѣрославскаго. Постоянно опасаясь измѣны и убійства, думая оградить себя, г. Мѣрославскій рѣшился на средство, которое не слишкомъ ему посчастливилось. Онъ потребовалъ отъ своихъ учениковъ согласія на распечатываніе присылаемыхъ на ихъ имя писемъ. Такое требованіе надѣлало много шуму и возбудило неповиновеніе. Тогда Мѣрославскій выдумалъ новую, не менѣе оригинальную уловку; онъ предложилъ спорное дѣло рѣшить посредствомъ общей баллотировки. Училище состояло тогда изъ 58 человѣкъ, изъ которыхъ 28 оказались противъ, а 30 въ пользу своего начальника. Поэтому распоряженіе г. Мѣрославскаго было принято, но противная партія оставила заведеніе. Итальянское правительство изъ сожалѣнія къ бѣднымъ мальчикамъ снабдило ихъ кое-какими средствами, и согласно ихъ желанію отправило ихъ въ Константинополь.

Вотъ факты, почерпнутые изъ достовѣрнаго источника. Меня побудила дать имъ огласку не личная нелюбовь къ г. Мѣрославскому, но простое желаніе предостеречь благородную, но легковѣрную польскую публику. Съ радостію бы я встрѣтилъ опроверженія.

Военное польское училище въ Генуѣ считало по послѣднимъ извѣстіямъ не болѣе 20 учениковъ. Быть можетъ, въ настоящее время, оно не существуетъ уже совершенно.*

„Z Paryża i Genui dochodzą z wiarogodnego źródła wieści, jenerałowi Mierosławskiemu nader nieprzychylne. P. Mierosławski sam w swojéj osobie przedstawia kwestję wielce drażliwą. Miał on swego czasu, jako domniemany motor wszech ruchu polskiego gorących zwolenników, mianowicie w gronie patryotycznéj młodzieży,—miał również zaciętych przeciwników. Liczba ostatnich niewątpliwie przeważała i liczbą i powagą. Referując zupełnie bez uprzedzenia podług objawów i faktów zaszłych, niewątpliwą mi się wydaje, iż znaczenie i popularność p. Mierosławskiego mają się zupełnie ku upadkowi. Nietylko już „Przegląd rzeczy Polskich“ nietylko dawni towarzysze wspólnéj pracy, jak jenerał Wysocki, ale nawet młodzież uchyla się z pod sztandaru p. Mierosławskiego.

Nie mało się przyczyniły do zdepopularyzowania jego zajścia w szkole Genueńskiéj, któréj założycielem i dowódcą był p. Mierosławski. Niewiem zaiste, o ile młodzież polska w szkole téj korzystała lub nie. Lecz dziwna rzecz, że i to przedsięwzięcie nieudało się wodzowi, choć o profesorskich jego talentach dotąd nie wątpiono. W szkole téj nieustanna panowała agitacja. Wodzowi, niewiem na jakiéj podstawie, ustawiczne, według jego mniemania, zagrażały spiski. Ciągła obawa, iż życia swego, przed ajentami rossyjskiemi, niepewny, natchnęła go myślą uzbrojenia młodzieży w rewolwery. Padło wreszcie podejrzenie na młodego człowieka, jako ajenta czy tam najętego przez Moskali mordercę, nazwiskiem Janczewskiego.

Otóż znalazł się młody zapaleniec, Kuczyński, który Janczewskiemu słusznie czy niesłusznie podejrzanemu, rewolwerem życie odebrał. Inni utrzymują, iż Kuczyński zabił go niechcąco. Koniec końcem wypadek ten traiczny mocno wstrząsł zakładem, a istnienie jego zachwiał. Wdała się bowiem w tę awanturę i władza włoska, miał sam p. Mierosławski z powodu niéj i od własnych kolegów professorów liczne nieprzyjemności. Mianowicie poróżniła go ona z professorem artylerji p. Langiewiczem, który nie mogąc uzyskać od p. Mierosławskiego satysfakcji, gdyż wódz odmówił przyjęcia pojedynku, razem z przyjaźnią porzucił i zakład jego.

Do zachwiania się szkoły przyczynił się i drugi fakt, niemniéj p. Mierosławskiego kompromitujący. Wśród nieustającéj obawy przed spiskami i zamachami, myśląc nad ubezpieczeniem się, wpadł p. Mierosławski na środek niebardzo fortunny. Zażądał od młodzieży prawa odpieczętowywania i czytania listów do niéj nadchodzących. Krok ten wielkie wywołał oburzenie; wielu groziło wypowiedzeniem posłuszeństwa. P. Mierosławski wpadł na dalszy koncept, równie oryginalny, poddając kwestję sporną, pod powszechne głosowanie. Cała szkoła składała się natenczas z 58 głów; 28 zdecydowało się przeciw, 30 za wodzem. Utrzymał się zatem rozkaz p. Mierosławskiego, lecz przeciwna partja wystąpiła z zakładu. Rząd włoski litując się nad biedną młodzieżą, wysłał ją na jéj żądanie do Konstantynopola, opatrzoną w jakie takie zasiłki.

Oto są fakta zaczerpnięte z dobrego źródła. Powodowała mnie do ogłoszenia ich nie żadna niechęć parcjalna ku p. Mierosławskiemu, lecz obowiązek prosty ostrzeżenia poczciwéj a łatwowiernéj publiczności polskiéj. Chętniebym się widział sprostowanym.

Szkoła wojskowa polska w Genui, liczyła wedle ostatnich wiadomości, nie więcéj jak 20 uczni, być może, że obecnie nie istnieje już wcale.“

Dział nieurzędowy.

WIADOMOŚCI ZAGRANICZNE.

Pogląd ogólny.

Wszystkie usiłowania rządu pruskiego są wytężone ku jednemu celowi pozyskania większości na blizkich poselskich wyborach. Dzienniki wsteczne, na czele których stoi Gazeta krzyżowa, starają się przerazić umysły obawą utraty swobód narodowych, jeżeli ludność pruska, na przekorę woli królewskiéj, izbę postępowymi zapełni, z drugiéj zaś strony gorąco zagrzewają stronnictwo zachowawcze do kupienia się pod hasłem władzy królewskiéj przeciw władzy sejmowéj. Gabinet a przynajmniéj minister skarbu p. von der Heydt zupełnie inną obrał drogę. Zamierzył on wpłynąć na wybory obietnicą wielkiego zmniejszenia podatków, aby tym sposobem większość wyborców do głosowania za kandydatami rządowymi skłonić. Czytelnikom Kurjera znane są odezwy pana Jagow, ministra spraw wewnętrznych i hrabiego zur Lippe, ministra sprawiedliwości. Pierwszy żądał od naczelnych prezesów prowincji, aby wszelkiemi środkami, głównie zaś posługując się urzędnikami administracyjnymi, wpływali na wybory; drugi chciałby cały stan sądowy oddalić od używania praw obywatelskich, wmawiając, że objawione przez sędziego na wyborach polityczne przekonanie, naraża go na nieufność całego przeciwnego stronnictwa. Hrabia zur Lippe za najwłaściwsze więc poczytuje, aby sędziowie, jeżeli już w wyborach koniecznie udział mieć pragną, przynajmniéj do zgromadzeń przedwyborowych nie należeli. Jak w jednym tak i w drugim, z obu wymienionych okolników, przebija się duch groźby i zakazu; inaczéj począł sobie minister skarbu von der Heydt. Prawdziwem jabłkiem niezgody korony z narodem jest ogrom siły kraju przechodzący budżetu wojennego. Podołanie potrzebom téj niewymiernie rozwiniętéj gałęzi służby krajowéj obarczyło Prusy wielkiemi podatkami. Ustanowiono naprzód opłatę od dochodów czystych przez obywateli tak z własności ruchoméj jak nieruchoméj a nawet z owoców pracy pobieranych. Kiedy wojna zapaliła się we Włoszech, rząd pruski wymógł u sejmu zagłosowanie, na czas trwającego niebezpieczeństwa, poboru dwudziestu pięciu procentów dodatkowych od téj ostatniéj opłaty. Burza minęła, lecz powiększonego wojska nie zwinięto; pokój panuje a lud ciągle podatek wojenny płaci. Skargi na to są najsprawiedliwsze; ciężary przechodnie zamieniły się w stałe; na przeszłorocznych zgromadzeniach wyborczych jeden tylko głos rozlegał się po całych Prusiech przeciw wysokości budżetu wojennego i ludzie którzy najśmieléj i najdowodniéj w tym przedmiocie mówili, najochotniéj też wybieranymi byli na posłów sejmowych.

Jeżeli pan von der Heydt równie z całym narodem jest przekonany o uciążliwości budżetu wojennego; jeżeli wierzy, że król zmniejszyć go dozwoli, miał przed sobą otworem dwie drogi, albo wnieść na radę ministrów zmniejszony budżet wojenny a w razie nieotrzymania jego sankcji opuścić zarząd skarbu, albo wyjednawszy przyzwolenie królewskie, ogłosić narodowi to ustępstwo korony dobrowolne, nieubliżające jéj powadze, a najzdolniejsze do ukojenia umysłów. Ale pan von der Heydt rzucił się na manowce, które go zbłąkały i nie doprowadziły do celu. Oto napisał poufny list do jenerała von Roon, ministra wojny, nalegając nazmniejszenie rozchodów wojennych, bo to jedno tylko może dozwolić rządowi znieść ciężary dodatkowe.

Pan von der Heydt tłómaczy się otwarcie i bez ogródki; oświadcza, że naród nie może poczytywać za uzasadnione, ciężarów nadzwyczajnych, nakazanych w okolicznościach wyjątkowych; że wzrastające codzień rozchody budżetu wojennego, zmusiły do zaniedbania mnogich najważniejszych potrzeb krajowych; że rząd doprowadził już w innych gałęziach oszczędność do ostatnich możliwych granic; że czas, aby i w wydziale wojny ziściły się wielokrotnie powtarzane obietnice ulżenia ciężarom; że jeżeli to nie nastąpi, blizko przyszłe wybory poselskie niepo-

---

SIEROTA

CZYLI

PAMIĘTNIKI SIEDMDZIESIĘCIOLETNIEJ STARUSZKI.

OPOWIADANIE Z CZASÓW

STANISŁAWA AUGUSTA PONIATOWSKIEGO.

przez

MAKSYMILJANA WERESZCZYŃSKIEGO.

(*Dalszy ciąg ob. nr. 26*).

Kiedy już blizką była celu, wypadło chorążynie zajechać w drodze na nocleg. W porządnéj oberży wśród lasu, przed którą się zatrzymano, chorążyna znalazła przechadzającego się wojskowego wyższéj rangi, w którym z podziwieniem poznała dawnego kochanka swéj siostrzenicy. Jak zwykle się dzieje w takim razie, najprzód ze strony nabożnych pielgrzymek, posypały się gorzkie dlań wymówki, że znikł bez pożegnania i żadnéj o sobie wiadomości przez tak długi przeciąg czasu niedawał. Potém nastąpiły przeprosiny, ze strony obwinionego, który przedstawił bardzo słuszną owego zapomnienia przyczynę, nagłą wiadomość o śmiertelnéj boleści jakiegoś tam krewnego, do którego musiał pośpieszać jak najprędzéj dla przyjęcia rotmistrzowskiéj szarży, którą mu zdawał. To wszystko powiadał, tak nagle i niespodziewanie nastąpiło, że niemiałem nawet czasu na zawiadomienie o tém wszystkiém drogich zawsze sercu memu osób; lecz pisał w tym względzie dwa listy, które zapewnie gdzieś się na nieregularnéj zatraciły poczcie. Serce kochające chwyta się lada cienia, byle czémkolwiek ubarwić przebaczenie, które postanowione już zostało wprzód nim się winny usprawiedliwi. Łatwo tedy przyszło do zgody i nastąpiły zaprosiny na wieczerzę podróżną, przy któréj młody adonis opowiadał o swym zawodzie w służbie garnizonu częstochowskiego, o obowiązkach, które go trzymają przykutego do miejsca, o swéj tęsknicy i radości dzisiejszéj,—a opowiadał tak wybornie, że cały dawny żal pierzchnął z serca panny Józefy i słodkie uczucia nanowo zakwitły pod majowém słońcem nadziei.

— Bogu dzięki, że cię spotkałam tutaj kochany mój rotmistrzu,—mówiła pod koniec wieczoru chorążyna. Słychać, że w tych stronach uwija się Dyzma z swą bandą, a niechciałabym się spotkać z tym jegomością, chociaż mi bardzo wiele opowiadano o jego wspaniałomyślności.

— Niech się pani dobrodziéjka bynajmniéj nie obawia niczego: jutro zrana cała moja komenda będzie na jéj usługi. Właśnie idziemy do Częstochowy i chętnie będziemy eskortować panią aż na miejsce, jeżeli tylko pozwolisz.

— Ach! bardzo ci wdzięczną będę za to, drogi rotmistrzu, i wszelkiemi siłami będę się starała odwdzięczyć.

— Niema wcale za co, łaskawa pani. Powinnością jest każdego żołnierza być ile możności pomocą swoim rodakom, a tém bardziéj mnie, który nie jestem zupełnie obcy i spodziewam się ściślejszemi związkami połączyć z jéj rodziną.

Po téj rozmowie, pan rotmistrz, oddawszy dobranoc, udał się na spoczynek do swéj komnaty, zauważywszy jednak wprzódy, iż wniesiono dosyć ciężką szkatułę do pokoju pani chorążynéj i ulokowano przy jéj łóżku. Nazajutrz rano, ciocia posyła służącego prosić oficera na kawę; lecz jakże mocno została zdziwioną, dowiedziawszy się, że przed świtem ieszcze wyjechał do Częstochowy. Wybrała się tedy sama ze swoim taborem.

Ledwie ujechano półmili z miejsca noclegu, podróżni doznają nowego podziwienia, spostrzegłszy swego zbiega idącego pieszo, i prowadzącego za sobą konia, który kulał nielitościwie.

— Ach, nieoszacowany rotmistrzu! coż ci się stało takiego?

— Dostałem w nocy ordynans, bym śpieszył z ludźmi do fortecy. Niechciałem budzić pani dla pożegnania, spodziewając się was widzieć najniezawodniéj w dniu dzisiejszym. Zebrawszy moich żołnierzy, wysłałem ich naprzód, tym czasem koń mój potknął się o kamień i snać wywichnął nogę. To mnie zmusza odbywać drogę pieszo.

Był to figiel dobrze znany wszystkim, którzy handlują końmi; dość jest związać nogę zwierzęcia włosienią pod pęciną, aby zaczął kuleć, lecz to i na myśl nawet nieprzyszło naszym podróżnym.

— Kochany rotmistrzu, prosimy cię z sobą do karety, dość miejsca będzie. Ty Jakubie—zawołała do służącego siedzącego za pudłem— weź konia pańskie go na powód.

Wzbraniał się niby pan rotmistrz, lecz gdy i Józia zaczęła prosić, dał się namówić, siadł obok swej kochanki naprzeciw cioci, i konie stępo pociągnęły daléj. Jadą zajęci rozmową, Józia czule spoziera na swego ulubionego; wokoło las gęsty ich otacza. Pan rotmistrz raz po raz rzuca okiem za powóz, wreszcie otwierając okno karety, odezwał się do drżémiącéj chorążyny:

— Czy widzi pani dobrodziéjka, jaki piękny ptaszek siedzi na tamtéj oto gałązce! niewidziałem nic piękniejszego w życiu mojém. Oto i świszcze podobno, musi być z gatunku wilg.

W rzeczy saméj, dało się w téj chwili słyszéć gwizdnięcie kilkakrotne w krzakach, któremu podobneż jakby echem odpowiedziało z przeciwnéj strony.

— A już też muszę paniom moim przysłużyć się tym gwizdaczem, żebyście mogły z blizka ocenić jego piękność, powiedział rotmistrz. To mówiąc dobywa krucicy z zapasa i wystrzela przez okno. Na ów wystrzał, w téjże chwili podróżne ujrzały się być otoczonemi w koło przeszło dwudziestu ludźmi zbrojnymi, którzy ognistym wzrokiem jęli zazierać do wnętrza powozu, czekając tylko skinienia siedzącego tam swojego herszta, aby zacząć rabunek, gdy tym czasem kilku z nich schwyciło za cugle konie i ujęło woźnicę.

— Na Boga żywego, co to znaczy? krzyknęła przerażona i drżąca cała ze strachu chorążyna.

— To nic więcéj—odrzekł herszt bandy w osobie rotmistrza—jak tylko moja biédna komenda. Lecz proszę niech się panie nie trwożą i nie krzyczą na próżno! Ci biedacy proszą was tylko o zasoby na umundurowanie i konie, bo widzicie, że wszyscy są pieszo i w poszarpanych lub wytartych mundurach.

— A więc pan jesteś?...

— Dyzma—kończył rotmistrz—do usług pani dobrodziéjki, ten sam, z którym niechciałaś się spotkać, pomimo, że wiele ci mówiono o jego wspaniałomyślności. Dla własnego waszego bespieczeństwa, raczcie się panie zachować spokojnie. Teraz pozwólcie mi dotknąć się waszych pięknych rączek dla zdjęcia tych pierścieni, co się tak pięknie błyszczą.

Gdy ta operacja została ukończoną, Dyzma otworzył drzwiczki powozu i zawołał groźnym tonem do służących, przedrzeźniając rozkazy chorążynéj:

— Marysiu i ty Wiktoryno! oddajcie tam szkatułę z pieniędzmi moim ludziom;—ty zaś Błażeju i Barnabo! niezapomnijcie przyjąć w waszą opiekę srébra stołowe pani chorążyny.

Po wykonaniu tych poleceń w mgnieniu oka, grzeczny pan rotmistrz, życząc szczęśliwéj drogi podkomorzynie i zdrowia omdlałéj kochance swojéj, dobył z kieszeni sakiewki. a oddając ją cioci patrzącéj na wszystko osłupiałemi oczami, w te się odezwał do niéj słowa:

— Może panie niebędziecie miały o czém odbydź przedsięwziętéj pielgrzymki, bo wam wszystko zabrali moi biedni żołdacy, przyjmcie zatém z mojéj własnéj szkatuły tę małą kwotę, która niech w oczach waszych będzie dowodem czułości serca i grzeczności Dyzmy, a niezapomnijcie też w modłach waszych i o nas grzesznych.

Dowlokła się jak mogła chorążyna do Częstochowy, a po kilku dniach smutnego nabożeństwa i kłopotów z rozchorowaną siostrzenicą, musiała śpieszyć na powrót do Warszawy za pożyczone pieniądze, pod ochroną kilkudziesięciu ułanów.

Panna Józefa wstrząśnięta do głębi okrutnym wypadkiem, niemogąc więcéj kochać nikczemnika, nie mogła jednak zapomnieć o nim, jakby chciało serce i rozum nakazywał. Zostając ciągle w udręczeniu moralném, gdy w rok późniéj wyczytała w gazecie, iż nikczemny jéj kochanek został zabitym gdzieś około Zawichostu przez flisów, na których statki był napadł, dostała spokojnego pomięszania zmysłów, a sądząc, ze modlitwą wybłaga u nieba przebaczenie dla zbrodniarza, przyjęła habit ś-téj Brygidy. Uwolniona w klasztorze od wszystkich obowiązków spełnianych przez zakonnice, błąkała się po korytarzach, nieustannie powtarzając, iż miała objawienie, jakoby pokutująca dusza przestępcy, do jéj tylko śmierci cierpieć będzie w czyscu, późniéj zaś w tryumfie wraz z nią wstąpi do przybytku błogosławionych.

Wracając do nas samych, niebardzośmy się nudziły w odosobnieniu od świata. Panna Helena, jak już o tém wspomniałam, wyjeżdżała po kilka razy w tygodniu, oddawać wizyty swoim krewnym; bywała na balach i teatrach; ja tymczasem najczęściéj przesiadywałam u jéj krewnych, którzy płaszczykiem powinowactwa przed zwierzchnością klasztorną osłaniali stosunki téj panny z wesołym światem. Tak upłynęło blizko trzy lata. Nakoniec panna Helena wyszła za mąż za jenerała M... a ja zostałam samotną zupełnie i opuszczoną.

Opiekunka moja i jenerałowa najmniejszéj o sobie wiadomości nie dawała; ona jedna litośćby miała nad sierotą, któréj tak uroczyście przyrzekła była zastąpić miejsce matki, lecz niewiedziałam gdzie jéj mam szukać. Czas naznaczony na próbę już się skończył; trzeba było albo przyjąć welon, albo wrócić na świat. Kiedym w tym względzie nie wiedziała co z sobą mam począć, matka przeorysza zawoławszy mnie do siebie, w te się odezwała słowa:

— Już się skończyła twoja próba panno Józefo, potrzeba, byś się oblekła w habit zakonny; ale wprzód nim to spełnisz, posłuchaj mnie, nie jak zakonnicy, lecz jak osoby mówiącéj do ciebie głosem raczéj rosądku i przekonania. Jenerałowa obiecała ci była posag, aż nadto wystarczający na utrzymanie się w klasztorze; lecz ta obietnica się nieziściła: niedawno bowiem otrzymałam wiadomość, że nagle umarła, niezostawiwszy po sobie żadnego rozporządzenia, a chciwi krewni rozszarpali jéj mienie. Przekonałaś się zapewnie dobrze, podczas swego tu pobytu, że w naszym przytułku bogobojności i pokory, również jak na świecie, wielką gra rolę majątek. Niemając mienia, będziesz musiała wysługiwać się majętniejszym, a to pociągnie za sobą wzgardę; bo człowiek ubogi, chociażby najgenjalniejszy, zaledwie po śmierci uznanym będzie za godnego czegoś. Tym czasem przy chęci do pracy i wdziękach, których ci Bóg nieszczędził, możesz zrobić dobry los na świecie. Jako dobra żona i matka, wierz mi szczęśliwszą nierównie będziesz niż w zakonie.

— Cóż ja poczne matko droga, niemając ani grosza pieniędzy?

— Ja ci dam i w tém radę. Mebli się zostało po pani Helenie na pięćdziesiąt przynajmniéj dukatów, z tych droższe sprzedaj, a dodawszy niektóre klejnoty darowane ci przez ś. p. jenerałową Byszewską, utworzy się kapitalik wprawdzie szczupły, ale na skromne potrzeby procent odeń przy pracy ręcznéj (a ty się jéj nie powstydzisz) wystarczy.

— Usłucham twéj rady zbawiennéj, moja matko i dobrodziejko.

— Bez głębokiéj rozwagi nic nie działaj. Do jutra zostawiam ci czas do namysłu. Pomódl się nadewszystko szczerze, by cię Bóg dobrą natchnął myślą.

(*Dalszy ciąg nastąpi.*)

myślniéj jeszcze wypadną, niż wybory dokonane pod koniec upłynionego roku. Wyłożywszy jasno i bez przemilczeń powyższe pobudki, p. von der Heydt prosi ministra wojny, aby wyjednał przyzwolenie królewskie na zmniejszenie choć o półtrzecia miljona talarów rozchodów wojennych; inaczéj bowiem i on sam i jego koledzy będą musieli przełożyć królowi niezbędność tego środka. Pośpiech w rozstrzygnieniu jest tém konieczniejszy, że naród powinien być uwiadomionym o zniesieniu opłat dodatkowych przed dokonaniem wyborów poselskich.

Myśli rozwinięte w tym liście i sposób ich wyrażenia są godne ministra konstytucyjnego, który przenosi dobro państwa nad względy osobiste. Dzienniki wyzwolone przyklasnęły temu postępkowi, lubo z niejakiemi zastrzeżeniami co do szczerości obietnic. Słusznie bowiem zapytaćby można, dla czego p. von der Heydt nie przemówił w ten sposób, kiedy zasiadał z panami Auerswald, Patowem i hrabią Schwerinem. Dla czego doprowadził rzeczy do tego stopnia, że hasłem mniemania powszechnego stać się musiały wyrazy; „Precz z niewymiernym budżetem wojennym, precz z podatkami na wojnę podczas pokoju;“ a hasłem gabinetu: „Precz z rządem sejmowym, poprzestańmy na silnéj władzy królewskiéj?“ Musiał p. von der Heydt przedstawić królowi, że izba wyzwolona, znurtowana wyobrażeniami wywrótu, wdzierała się w prawa korony. Rozwiązano ją więc nie dla tego, aby odmawiała podatku na wojsko, ale ponieważ żądała budżetu prawidłowego! Dziś sam minister oddaje jéj sprawiedliwość, wyznając, że bez zaspokojenia żądań narodu, odzyskać ufności jego niepodobna.

Ale jest jedna okoliczność zmniejszająca doniosłość postępku ministra skarbu. List pana von der Heydt był poufny; tymczasem na trzeci dzień po jego napisaniu ogłosiła go Gazeta Vossa. Krzyknęły dzienniki służebne na zdradę; jeneralny prokurator rozpoczął sądowe badania; przetrząśnięto bióro redakcji i dom wydawcy gazety pana Lindnera dla odszukania rękopismu, czy to nie naprowadzi na jaką poszlakę w odkryciu winowajcy. Redaktor oświadczył, że list otrzymał bezimiennie, i że wnet po jego złożeniu do druku, rękopism, jak już niepotrzebny, zniszczył. Nić została zerwana; badanie do niczego nie doprowadzi, a powszechność widzi w tej całej robocie chęć omamienia wyborców i jest przekonaną, że odpis listu za wiedzą samego ministra dostał się do bióra redakcji.

Nie zbywa i na innych środkach omamienia wyborców; usłużne czasopisma powtarzają, że rząd pracuje nad ulżeniem ciężarów ludowi; że oprócz zniesienia nadzwyczajnego podatku wojskowego, chce uwolnić od cła przywóz zboża, ryżu, bydła i mięsa ź za granicy; zmniejszyć opłatę pocztową wewnątrz kraju, zniżyć taryfy pierwszych potrzeb życia; nie przedstawiać żadnego nowego podatku sejmowi, i nakoniec kopalniom krajowym przynieść znaczną ulgę w podatkach, aby zasłonić ten przemysł od obcego współzawodnictwa. Te nadzieje wywarłyby wpływ pożądany, gdyby z drugiéj strony dzienniki wyzwolone nie wywiadywały się troskliwie o wszystkiém co się dzieje w ministerstwie skarbu. Owoż jest rzeczą niezawodną, któréj nawet ministerjalna Gazeta pruska zataić nie mogła, że rząd chce znowu podwyższyć cenę soli, widząc w tém źródło pomnożenia floty pruskiéj, oraz zamierza podnieść podatek od wypędu wódki. Gazeta pruska utrzymuje, że ten ostatni bez krzywdy powiększyć można, bo dotąd od kwarty wypędzonéj wódki rząd pobierał tylko 12 feników (t. j. 12 kop. sr.), tymczasem w Anglji od takiejże ilości płaci się 17½ srebrnych groszy (t. j. 52½ kop. sr.), we Francji zaś 12 srebrych groszy (t. j. 36 kop. sr.).

Ta wiadomość zatrwoży gospodarzów wiejskich, a więcéj jeszcze najuboższą ludność, dla któréj drogość soli jest prawdziwą klęską. Na pewny przeciąg czasu uwolnienie zagranicznego zboża od cła przywozowego, a zniżenie taryfy od wprowadzania bydła i mięsa jest wierutnym żartem; Pusacy dobrze wiedzą, że te przedmioty żywności są u nich tańsze, niż w ościennym wschodnim kraju, wiedzą i to, że przez kilka lat te kraje mało będą miały co do przedania, nim gospodarstwo rolne nie urządzi się na nowych podstawach.

Dzienniki angielskie są nielitościwe dla nowego gabinetu pruskiego; nie lękają się one ani zamachu stanu, ani powstania, ale gorzko szydzą z tego błędnego koła, w jakie torysowie pruscy chcą wpędzić i rząd i naród. Szczerze radzą wyborcom posłać na sejm posłów rozsądnych i umiarkowanych, lecz niezłomnych w zaprowadzeniu rządu odpowiedzialnego; inaczéj bowiem samo trwanie zatargów grozi nieobliczonemi stratami.

W Austrji zawsze taż sama niepewność, niepokojona jeszcze pogłoskami, to o zmianie ministrów, to o rozwiązaniu rady cesarstwa, to o dowolném powiększeniu już i bez tego uciążliwych podatków. Powrót rodziny cesarskiéj do Wiednia i odroczenie izb przez święta jeszcze większą ciszę sprowadzą. Wybitniejszém zdarzeniem była odpowiedź ministra sprawiedliwości pana Lasser posłowi Rogawskiemu, któréj treść „Dziennik francuzki petersburgski“ podaje. P. Rogawski żalił się, że w Galicji władze z niesłychaną surowością prześladowały obwinionych o śpiewanie hymnów; minister, przytoczywszy wyjątki ze śpiewów i modlitw, znalazł w nich dążność do obudzenia nienawiści przeciw rządowi austryjackiemu i do narażenia na niebezpieczeństwo jedności państwa. Oświadczył, że wiadome mu jest postępowanie władzy, i znajduje, iż spełniła swą powinność. Że zaś poseł Rogawski utrzymywał, iż śpiewy z początku nie zakazane, karano późniéj jak zbrodnie, minister upręczył, że na przyszłość nie da powodu do zarzucania mu niewczesnéj wyrozumiałości!

We Włoszech, jakeśmy to już w przeszłym Poglądzie powiedzieli, wewnętrzne urządzenie kraju ciągle postępuje ku utrwaleniu jednoty. Na południu z powrótem wiosny drużyny zbójeckie odżyły, ale prefekt neapolitański, jenerał Lamarmora, zapewnił rząd, że nowego wojska nie potrzebuje i że temi siłami prawidłowewi, jakie ma pod ręką, przy pomocy dzielnéj a miłością ojczyzny włoskiéj tchnącéj gwardji narodowéj, poskromić zbójectwo potrafi. Łatwiéj mu to przyjdzie teraz, niż jego poprzednikom w roku przeszłym, bo podług ostatnich wiadomości telegraficznych, jenerał hrabia Goyon rozkazał wojsku francuzkiemu ściśle strzedz granicy rzymskiéj, gromadzące się hultajskie kupy wytępiać, tudzież dowozy żywności i zapasów wojennych przyjmować.

Wychodząca w Turynie w języku francuzkim Korrespondencja litografowana umieściła następny wyjątek z ostatniego okolnika prezesa rady, rozesłanego włoskim agentom dypłomatycznym przy dworach obcych: „Co się ściąga do pytania weneckiego, rząd włoski czuje się dosyć silnym, do wstrzymania wszelkich niewczesnych przedsięwzięć, które mogłyby nadwerężyć przyjęte przez siebie zobowiązania. Wszakże przemilczeć niepodobna, że obecność wojsk cudzoziemskich w téj ważnéj części półwyspu, co chwila grozi wstrząśnieniem porządku i swobody. Wspólność pochodzenia, języka, cierpień, nadziei i sławy łącząca nas z ludnością wenecką, uchwały 1848 i obietnice uczynione w 1859 roku, ochotnicy, których nam Wenecja dostarczyła, wychodzcy zamieszkali we wszystkich naszych miastach, lub napełniających szeregi naszego wojska, to wszystko wzmacnia węzły spółczucia i solidarności między Wenetami i półwyspem, tak dalece, że wyzwolone Włochy nigdy nie zostaną obojętnemi na cierpienia tego kraju. W miarę więc potężnienia narodu, godzi się przewidywać, że skruszy on okowy cierpliwości i szukać pocznie środków do uleczenia rany, ciągle jątrzonéj nieszczęściami tak szlachetnéj części jego ciała. Prawo Austrji do obwodu weneckiego już ten jeden wzgląd niweczy, że tylko przemocą utrzymać tę ziemię może, przemoc zdolna jest opóźnić przesilenie, ale nigdy go nie odwróci. Mocarstwa, które ten stan rzeczy utworzyły, powinny troszczyć się o polubowne rozstrzygnienie wielkiego pytania. Rząd królewski powinien zwrócić ich uwagę na niebezpieczeństwa, mogące wyniknąć ze zbyt długiéj zwłoki. Odwrócić tych niebezpieczeństw inaczéj nie podobna, jak przez sprostowanie w samych zasadach traktatów 1815 r. i przez powrót Włochom ich przyrodzonych granic.“

Wiadomości z Rzymu o zdrowiu ojca ś. są zadawalające. Wczoraj minął tydzień, t. j. 7 kwietnia, Pius IX odbył z rana konsystorz, na którym mianował 16-tu biskupów; w ich liczbie znajdują się dostojnicy kościoła, którzy zajmą osierocone stolice biskupie we Francji i ksiądz Berardi, mający wkrótce przybyć w te strony.

We Francji trzy przedmioty głównie zajmują teraz uwagę. Domysły o kłótni margrabiego de Lavalette z jenerałem de Goyon; unieważnienie umowy zawartéj przez admirała Jurien z pełnomocnikiem rządu meksykańskiego Doblado i list pasterski księdza arcybiskupa tuluzkiego. Dzienniki nie umieją powiedzieć, co poróżniło ambasadora w Rzymie z naczelnym wodzem wojsk francuzkich w państwie papieskiem. „Niepodległość belgijska“ utrzymuje, że te zatargi dadzą się uspokoić, bo chociaż w podanym przez siebie liście oznajmuje dnia 5-go kwietnia, że powszechność jest tego przekonania, że ci dwaj dostojnicy francuzcy w Rzymie spółcześnie posad swoich zajmować nie mogą, wszakże margrabia de Lavalette nic odmówić cesarzowi nie zdoła, skoro usłyszy jego wyraźną wolę. Napoleon III dał posłuchanie swojemu posłowi i wnet rozbiegła się wiadomość, że ambasador wraca do Rzymu; pogłoski więc, że marszałek Niel uda się do wiecznego miasta z władzą dyplomatyczną i wojskową, że jenerał Lamirault albo Trochu zmieni hrabiego de Goyon, same z siebie upadły. Godzi się zatém wnosić, że rodzaj wpływu francuzkiego na sprawę rzymską nie ulegnie zmianie, wyjąwszy może, że hrabia de Goyon szczerszy stawić będzie opór reakcji, czego dowód może widzieć należy w ostatniéj telegraficznéj depeszy, oznajmującéj, że jenerałowi neapolitańskiemu Clary rozkazał mieszkać w Civita-Vecchia pod dozorem władzy wojskowéj francuzkiéj mającéj czuwać, aby w żadne knowania wsteczne wdawać się nie śmiał.

Co do umowy zawartéj przez admirała Jurien z ministrem Doblado, „Monitor powszechny“ urzędowie ogłosił, że została unieważnioną; wnet i rząd hiszpański zganił jenerałowi swojemu Prim, że za daleko poszedł, podpisując konwencję w Soledad. Dziwnym niewytłómaczonym zwrótem polityki angielskiéj, p. Layard na posiedzeniu izby gmin 4 kwietnia oświadczył, że rząd też soledadską umowę przyjmuje, że nigdy nie miał zamiaru żołnierzy swoich wyprawiać w głąb Meksyku; wszakże lubo w ogólności potwierdza warunki tej umowy, może nie zgodzi się na wszystkie rozporządzenia rzeczonego aktu, że nakoniec spodziewa się, iż gdy nigdy nie było zamiarem rządu angielskiego wdawać się w wewnętrzne sprawy meksykańskie, wynagrodzenie krzywd będzie mogło być otrzymane, nie uciekając się do ostateczności wojny. Jeżeli depesza, zwiastująca, że Hiszpanja czynności jenerała Prim naganiła, była zawodną, a późniejsze telegraficzne doniesienie, że dwór madrycki przychylił się do zdania Anglji jest prawdziwe, wówczas staćby się mogło, że na jednę Francję spadłby ciężar wojny z Meksykiem. Nie ulęknie się zapewne tego Napoleon III; już wieść krąży, że wysłał parostatek gończy do jenerała Douay, który w tych dniach z Algierji ze świeżem wojskiem wypłynął, dla doręczenia mu instrukcji do działania w duchu protestacji ogłoszonéj w Monitorze. Dziwne te są skręty polityki angielskiéj; w jednéj tylko wyprawie chińskiéj zgoda niezachwianie utrzymaną została. W wyprawie krymskiéj a późniéj syryjskiéj działania angielskie krzyżowały się ciągle z francuzkiemi, a jednak niepożyta cierpliwość Napoleona III złamać się nie daje i na każde wezwanie Anglji wnet półki i floty swoje wysyła, w każdém zdarzeniu więc dowodzi, że przymierze sąsiedniego mocarstwa nad wszystke przenosi. Oto i teraz mówią, że na powszechną wystawę londyńską osobiście popłynąć zamierza. Pochlebi to miłości własnéj ludu angielskiego, między którym tak wielu liczy zwolenników. Może nakoniec ta żelazna wytrwałość uwieńczy się pomyślnym skutkiem i przymierze dwóch najpotężniejszych narodów zostanie choć raz prawdą.

Co do trzeciego szczegółu a mianowicie nakazanego jubileuszu przez księdza arcy-biskupa na uczczenie pamięci zdarzenia 17 maja 1562 roku, kiedy Francja płonęła wojną domową i gdy po krwawéj bitwie na ulicach Tuluzy wyrznięto więcéj trzech tysięcy różnowierców, rząd wydał swoje postanowienie. Na hańbę Francji, stuletnia pamiątka zbrodni obchodzoną była w latach 1662 i 1762 przez uroczyste processje i obnoszenie relikwij, przechowywanych w bazylice św. Saturnina na podziękowanie Bogu za zwycięztwo prawdziwéj nauki nad błędem. Ksiądz arcy-biskup tuluzki zapomniał o wszystkiem co od owego czasu zabobonu i ciemnoty zaszło i wzywa swoją owczarnię do dziękczynień za to, za co miłosierdzia boskiego o odpuszczenie cięższkiéj winy przodkom błagaćby należało. Z tego powodu Monitor powszechny umieścił następną notę:

„Obchód jubileuszu od 16 do 23 maja, przepisany listem pasterskim arcy-biskupa tuluzkiego, jest przypomnieniem boleśnego i krwawego ustępu naszych dawnych religijnych niezgod.

„Prawodawstwo dziś obowiązujące i artykuł pierwszy konkordatu, co do zewnętrznych obrzędów wyznania katolickiego, nakazują rządowi zabronić obchodu, zdolnego obudzić między rozmaitemi klassami obywatelów różnice i nienawiści, oraz zaburzyć spokojność powszechną.

„Skutkiem czego i nie ubliżając w niczém zwyczajowi od niepamiętnych czasów, uświęcającemu processję Bożego ciała, rząd postanowił wszelkie inne processje i obrzędy zewnętrzne, tyczące się obchodu jubileuszu i wymienione w liście pasterskim, wyraźnie zakazać.“

Każde serce prawe, każdy umysł oświecony, przyjmą z wdzięcznością ten zakaz rządu, bo choćby zabobon miał narzekać, rozraduje się prawdziwe uczucie chrześcijańskie ze zwycięztwa cywilizacji nad ciemnotą!

Włochy.

Turyn 1 kwietnia. Izba odroczy się na Wielki tydzień i święta; niektórzy utrzymują, że po téj przerwie rozejdzie się na czas nieco dłuższy; ale wiele projektów do praw bardzo ważnych potrzebuje rozwiązania, kraj cierpiałby nad ich dłuszym odkładem; najpodobniéj więc do prawdy, że wnet po wielkanocy przystąpi znowu do swoich prac prawodawczych.

Chociaż wojsko południowe zlało się bez burzy, krok ten był ze strony gabinetu krokiem odważnym. Wielu wezwanych a mało wybranych. To godło oczywiście przewodniczyło i dekretowi i okolnikowi ministerjalnemu, który mu towarzyszy. Przyjęci zostaną do szeregów tylko ludzie zdolni; ci pewnie żalić się nie będą, ale między niezadowolonymi znajdą się tacy ochotnicy, których wyobrażenia wywrótne wpędziły pod chorągiew Garibaldiego. Oficerowie prawdziwéj zasługi, pragnący zapewnić sobie zawód uczciwy w wojsku prawidłowem, cieszą się z dekretu; w ich liczbie znajdują się jenerałowie Medici, Cosenz, Sirtori i Carini.

Prócz panów Cordova i Mancini, wyszedł jeszcze z gabinetu i p. Poggi; mówiono nawet o admirale Persano, który wysłał na morze dwie eskadry, jedną ewolucyjną, drugą przeznaczoną dla ćwiczenia majtków. Obie eskadry oddane są pod dowództwo admirała Albini, tego który zamknął przystęp do twierdzy ankońskiéj; ten obrót morski czymi największy zaszczyt flocie włoskiéj; sam jenerał Lamoriciére oświadczył, że gdyby admirał Albini nie był jego wrogiem, musiałby mu głośno przyklasnąć.

Garibaldi odbywa swe wycieczki, jako wice-prezes strzelnictwa narodowego. Z tego powodu należy zrobić uwagę, że dzienniki zagraniczne zapisują najdrobniejsze szczegóły téj podróży. Nadużycie w téj mierze nowiniarzów, którzy i przez listy i przez telegrafy ciągle nadsyłają doniesienia, ma ten skutek, że za granicą podróż Garibaldiego przybiera rozgłos, wagę i znaczenie, które nie istnieje i których we Włoszech nikt jéj nie przypisuje.

Margrabia Villamarina, były poseł w Paryżu, przyjmuje posadę prefekta w Mediolanie, ponieważ p. Pasolini przeniósł się na prefekturę turyńską.

Mówiono, że rząd francuzki uczynił przełożenie włoskiemu, z powodu wysłania kilku statków do Grecji. Nie ma w tém ani słowa prawdy. Przed kilku dniami Archimedes wypłynął tam dla rozciągnienia w danym razie opieki nad obywatelami włoskimi, którzy w tych stronach są bardzo liczni.

— Piszą z Wenecji d. 30 marca: Podróż Garibaldiego po Lombardji i pełne zapału przyjęcie, jakiego doznaje, obudziły trwogę Austrji. Zamiast widzenia w tym objeździe odpowiedzi na rozległe własne przygotowania, na czynne zabiegi stronnictwa prawowito-klerykalnego, świat urzędowy przedstawia go, jak oczywiste wyzwanie do walki, jak zapowiedź blizkiego ludowego powstania. Gazeta Powszechna Augsburgska wmawia, że wiadomo jéj jakiemi olbrzymiemi środkami Garibaldi mógłby rozporządzać na morzu, w dniu, w którymby postanowił wylądować na brzegi Austrji.

Cokolwiek bądź, wiadomo nam dobrze, jak zachować się powinny nieszczęśliwe ludności, aby niedać rządowi pozorów do srożenia się nad niemi. Wytknęły sobie drogę postępowania w następnych kilku słowach: „opór zacięty ale bierny; żadnych układów; spokój silny i cierpliwy.“ Bo do czegoż posłużyłaby niebaczna porywczość? Tylko do krwawych ucisków, tylko do zniszczenia cierpliwéj potęgi czasu, która powoli nurtuje budowę cudzoziemskiego panowania. Należy dobrze poznać stan rzeczy, dla zadania kłamstwa organom bądź co bądź zachowawczym, nie wstydzącym się twierdzić, że dzisiejsze zachowanie się Wenecjan jest objawem omdlenia. Przeciwnie, ta pozorna i wyrachowana spokojność do rozpaczy przywodzi stronnictwo wojenne, które w nadziei krwawych odwetów oczekiwało wybuchu odpowiadającego powstaniom Grecji, Hercogowiny i Czarnogórza.

Dla tego Wenecjanie nie zwracają uwagi i przypatrywać się nawet nie chcą tym przeglądom wojskowym, które napełniają radością i dumą serce cesarza austryjackiego, a powtarzają się bez przerwy, to po blizkich miastach, to nawet po najdrobniejszych wioskach. W dniu, w którym cesarz udał się do Malamocco, dla przypatrzenia się obrótom małéj wojny, kiedy działa grzmieć nie przestawały, miasto udawało, że nic o tém nie wie.

Wojska ciągle zmieniają swe leże, a jest ich pod dowództwem jenerała Benedeka 192 tysiące, obozujących od Carnioli do Pola, od Brenneru do Borgoforte.

Uwięzienia trwają ciągle; sądy są tajemne, dzienniki prześladowane. Rząd tymczasem używa rozmaitych środków, a mianowicie — ambony; skutek jednak jest bardzo wątpliwy, bo skoro kaznodzieja występuje z radami obrażającemi uczucie narodowe, wnet słuchacze znikają.

Wzburzenie umysłów w Tyrolu włoskim nie ustaje, co wielce kłopoci władze miejscowe.

Hr. Forgach bawił kilka dni w Wenecji, cel jego podróży, jest jak wszystko co się tu dzieje tajemnicą.

— Garibaldi kończy dziś podróż swoją po Lombardji. Ostatniem miastem, które zwiedził i w którem zaprowadził strzelnictwo narodowe, jest Brescia. Garibaldi ma wrócić jutro, to jest 31 marca, do Turynu.

Królewicz Humbert z miejsca swojego, jako prezes towarzystwa narodowego strzelnictwa, napisał list do jenerała, dziękujący mu za pomyślne spełnienie jego posłannictwa.

Francja.

Paryż 3 kwietnia. Powszechność zwraca swą uwagę na sprawę Meksykańską i pyta o słowo zagadki. Czego Francja szuka w Meksyku? Czy chodzi jéj o zdobycie nowego tronu? Czy zdobędzie go przy pomocy sprzymierzeńców, lub bez nich, lub nawet w brew ich woli? Zachodzi też pytanie bardzo ważne, a mianowicie, czy nim dójdzie do Veracruz protestacja rządu francuzkiego przeciw umowie admirała Jurien, zawartéj z ministrem Dobladо, czy ostateczny traktat nie zostanie już podpisany. Co wypadnie uczynić w takim razie? jak postąpi p. Julieu de la Gravière. Mówią że wówczas wyjście jego ze służby będzie najprawdopodobniejszém. Ten szczegół jest zawilszym niż się z początku zdawało; mimowolnie przychodzą na myśl słowa jednego mówcy oppozycji, że nad całą tą wyprawą panuje jakaś tajemnica.

Przewód sądowy Miresa zwraca uwagę wszystkich; udrzyła wszystka jasność tłómaczeń, złożonych przez byłego bankiera, o jego działaniach i ci nawet, co nie podzielają jego pomysłów, litują się nad człowiekiem upadłym z takiéj wysokości i wystawionym na tak okropną męczarnię. Cokolwiek bądź, powszechność z wielkiém zajęciem zapatruje się na wszystkie obroty przewodu, z uczuciem więcéj życzliwém, niż nieprzyjazném Miresowi.

Kommisja, któréj poruczono urządzenie wydziału francuzkiego wystawy londyńskiéj, ukończyła swe prace; wybrała członków mających zasiadać w sądzie przysięgłych do przyznania nagród. Jest ich 65-ciu,—za mało jeśli zwrócimy uwagę na ogromne rozmiary wysłanych przez Francję przedmiotów. Anglicy znaleźli być właściwém, wyłączyć od nagród sztuki piękne; żałować przychodzi, że niechcieli pójść za przykładem Francji, która w r. 1855-m przeznaczyła medale i ordery dla malarzów zagranicznych, ale nasi artyści nic na tém nie stracą, bo książe Napoleon zapewił, że to wyłączenie nie przeszkodzi cesarzowi do udzielenia nagród artystom, na których mniemanie powszechne zwróci jego uwagę.

Paryż oczekuje niecierpliwie dnia 7-go kwietnia. W tym dniu o godzinie 3-iéj, w pałacu Luvru p. August le Pas ma mówić o dziełach pana Ksawerego Łabęckiego. Jest to wnuk kamerdynera Stanisława Augusta, który przybył z nim do Petersburga i wiernie mu służył aż do zgonu. Człowiek ukształcony starał się o danie najlepszego wychowania swym synom; podania domowe utrzymały się w téj rodzinie i Ksawery Łabęcki, wnuk jego, rozwinął niepospolite zdolności. Znowu jak autor pod pseudonimem Junjusza, pisywał po francuzku i stanął wrzędzie najznamienitszych autorów naszego czasu. Wartoby, aby który z naszych pisarzy mieszkających w Paryżu, dostarczył sprawozdanie o odczycie pana Augusta le Pas.

Paryż 6 kwietnia. Dekret zwijający część wojska sprawił najlepsze wrażenie; wszakże nic innego w tém widzieć nie należy prócz oszczędności. Nie jest to bynajmniéj rozbrojenie, bo przy dzisiejszéj organizacji wojska w tydzień wszyscy uwolnieni żołnierze mogą stanąć pod chorągwiami. Rozpuszczenie dwóch pułków jest przeszkodą do podwyższeń w stopniach oficerskich, bo oficerowie pułków zwinionych, pierwsi będą mieli prawo do miejsc odkrywających się po innych pułkach.

— Minister spraw wewnętrznych rozesłał do prefektów następny okolnik:

Paryż 5 kwietnia 1862.

Panie prefekcie, okolnikiem moim dnia 25 stycznia bieżącego roku, wezwałem pana, abyś zapytał zgromadzenia św. Wincentego a Paulo swojego departamentu, czy wolą być złączone między sobą przez radę centralną składającą się z największéj liczby członków b. komitetu paryskiego i mającą za prezesa, wysokiego dostojnika kościoła mianowanego przez cesarza lub czy wolą działać po osóbno jak do tego są dziś upoważnionemi. Po niejakiem wahaniu się i dosyć długich zwłokach największa liczba zgromadzeń nakoniec odpowiedziała. Ośmdziesiąt ośm przyjęły radę ogólną pod prezesostwem wysokiego dostojnika kościoła mianowanego przez cesarza, ale siedmset sześćdziesiąt sześć oświadczyły, że wolą działać po osóbno.

Skutkiem czego i zgodnie z życzeniem przeważającéj większości zgromadzeń, mam zaszczyt uprzedzić pana, że rząd uważa za ukończone urządzenie towarzystw św. Wincentego a Paulo, których prawne istnienie polega odtąd na odosobnieniu każdego zgromadzenia i na zniesieniu wszelkiego wspólnego węzła.

Z tego powodu rozumiem, iż powinienem zwrócić uwagę pańską na następny szczegół:

Były prezes rady głównéj oznajmił przez list ogłoszony

w dziennikach, że taż rada przed rozwiązaniem swojém zlała na niego swą władzę, że było jego zamiarem zatrzymać tę władzę nad wszystkiemi zgromadzeniami, że w razie śmierci lub przeszkody przekaże ją komitetowi złożonemu z trzech członków cudzoziemskich jednemu z Belgji, jednemu z Hollandji i jednemu z Prus. Na przekorę prawom i wbrew życzeniu samych zgromadzeń osóbnego działania, istniałby więc zamiar utworzenia ogromnego towarzystwa rządzonego przez najwyższego zwierzchnika albo nawet przez cudzoziemców, bez upoważnienia i bez kontroli państwa.

Niepotrzebuję panie prefekcie uprzedzać, że takie nadwerężenie praw krajowych, jakiemikolwiek pozorami milosiernemi lub pobożnemi ubarwione, nie może być przez rząd cierpiane. Wzywam więc pana, abyś zawiadomił zgromadzenia o objawiającém się roszczeniu i ostrzegł, że jeśliby się mu poddały wbrew dobrowolnie obranemu systematowi odosobnienia, postawiłyby się w oczywistéj sprzeczności z ustawami przepisanemi dla stowarzyszeń. Proszę panie prefekcie przyjąć zapewnienie wysokiego poważania.

Minister spraw wewnętrznych „F. de Persigny."

— Czytamy w dzienniku Ojczyzna: Rozmaite czasopisma mówią o zmianie główno-dowodzącego wojskiem francuzkiem stojącém w Rzymie. Według naszych wiadomości jest to pogłoska zupełnie bezzasadna. Jenerał de Goyon zatrzyma władzę, którą sprawuje i nie opuści Rzymu; margrabia zaś de Lavalette załatwiwszy się w Paryżu wróci na swoją posadę. Zapewniają też, że hrabina de Goyon, znajdująca się od kilku dni w Paryżu miała zaszczyt być przedstawioną najjaśniejszym państwu.

Dziennik Konstytucjonista pisze: Ksiądz arcybiskup tuluzki oznajmuje swym owieczkom w liście pasterskim, że w roku łaski 1862 odbędzie się stuletni jubileusz, wystawienia z uroczystą processją świętych relikwij przechowywanych w znakomitéj bazylice św. Saturnina w Tuluzie. Ten jubileusz, mówi ksiądz arcy-biskup przeznaczony jest na obchód „chwalebnego zdarzenia," jakie w tém mieście zaszło przed trzystu laty.

Owoż to chwalebne zdarzenie jest najboleśniejszym wypadkiem wojen religijnych, jakie zakrwawiły wiek XVI. Protestanci i katolicy stoczyli między sobą zażartą bitwę przez pięć dni trwającą, po któréj nastąpiła rzeź nielitościwa. Pozabijano wówczas do trzech tysięcy ludzi. Czyż podobna odjąć się uczuciu smutku, widząc, że ksiądz arcybiskup to wspomnienie nazywa chwalebném i powołuje swych diecezanów do uroczystego święcenia téj pamiątki.

Anglja

„Monitor Powszechny" z największą troskliwością zwykł redagować wiadomości podawane z Anglji, jako z najbliżéj położonego sąsiedniego mocarstwa. W każdym niemal numerze umieszcza listy z Londynu, w których zawierają się ogólne poglądy na to, co ważniejszego w państwie angielskiem zaszło; wnet potém idą sprawozdania z posiedzeń parlamentu i wiadomości pobieżne. Monitor, jako organ rządu francuzkiego, najtroskliwiéj unika wszystkiego, coby znaną drażliwość lorda Palmerstona i hr. Russell zadrasnąć mogło. Dla tego w sprawozdaniach parlamentowych, a mianowicie kiedy przytacza mowy, któregokolwiek z tych ministrów, nie tylko wypisuje te z całą sumiennością, ale zawsze wymienia dziennik z którego je dosłownie tłómaczy. Monitor wierny raz obranéj drodze, przy umieszczeniu odpowiedzi lorda Russell hrabiemu Caernarvon, wymienił, że tę mowę podał z dziennika Ranna Poczta, (Morning-Post) powszechnie uważanego za organ poufny Lorda Palmerstona. Kurjer podając czytelnikom swoim wszystkie ważniejsze dokumenta społeczne, trzyma się téj zasady, że czerpie je z najpewniejszych urzędowych źrzódeł i tłómaczy z niewolniczą wiernością, choćby na tem powab stylu miał cierpieć. Sprawozdanie więc w przeszłym numerze Kurjera umieszczone o posiedzeniu izby lordów d. 26 marca, jest *dosłownie, bez najmniejszego dodatku lub opuszczenia* wzięte z numeru 29 marca Monitora.

— Londyn, 2 kwietnia. Od czasu mianowania 5-ciu komisarzów, mających przedstawiać osobę królowéj, przy otwarciu wystawy powszechnéj, postrzeżono się w wielkiém uchybieniu etykiecie, bo lord podkomorzy powinien być wpisany do ogłoszonéj już listy. Zachodzi atoli pewna trudność, bo Anglja ma dwóch lordów podkomorzych, naprzód lorda podkomorzego stanu, wielką dostojność dziedziczną w rodzinach lordów Sidney i Willoughby d'Eresby, które ją na przemian piastują, oraz lorda-podkomorzego królowéj, wybieranego przez gabinet będący u stéru rządu. Niewiadomo więc kogo mianować teraz na komisarza, czy urzędującego dziś lorda-podkomorzego państwa hrabiego Willoughby d'Eresby, czy lorda Sidney, będącego dziś wielkim podkomorzym królowéj.

Mniemanie powszechne gani ministra wojny za to, że postanowił nie wysyłać na wystawę udoskonalonéj broni i wynalazków wojennych, poczynionych w tych ostatnich latach, wyznając otwarcie, że nie chce wtajemniczać innych narodów z postępami dokonanemi w tej mierze w Anglji. W kraju, gdzie panuje nieograniczona jawność, te przyczyny poczytywane są za błahe, bo Anglicy sądzą, że wyższością wyrobów swoich, jedynie bronić powinien narodowego bezpieczeństwa.

Wiadomość, że okręt Monitor został zbudowany w Stanach Zjednoczonych we trzy miesiące za 60 tysięcy funt. szterl., całą Anglję do żywego poruszyła, a to z tego powodu, że na warstatach angielskich budowa każdego okrętu pancernego wymaga 2 lat czasu i kosztuje skarbowi około 400 tysięcy funt. szt. Powszechność straciła całą ufności w budujące się teraz warownie w Spithead i w Portsmouth. Rozprawy odbyte w téj mierze 31 marca w izbie gmin dowiodły, że nawet wojskowi w skuteczność tych warowni niewierzą. Wszyscy prawie mówcy, uznanéj powagi w przedmiotach morskich żądali, aby rząd zaczekał nowego światła rzuconego na ten przedmiot i użył zaglosowanych już pieniędzy na budowę pływających pancernych działobitni. Minister wojny odpowiedział, lecz nie przekonał izby i p. Bernard Osborne, dawny sekretarz admiralicji pod Sir Jamesem Graham i Sir Karolem Wood oświadczył, że d. 4 kwietnia złoży projekt uchwały, mocą któréj izba rozkazać powinna zaniechanie prac około warowni w Spithead.

P. Gladstone na samym wstępie roku skarbowego 1862-go, w 1863-m natrafił na niejaką trudność. Między dochodami budżetu angielskiego położono $1\frac{1}{2}$ miljona funt. szter. z opłaty po 3 szyllingi od sta na rok z biletów zabezpieczenia ogniowych, ten podatek, w istocie uciążliwy, zmierza do ograniczenia rozwoju tego rodzaju zabezpieczenie. Natychmiast wniesione zostało na izbę gmin przełożenie, aby opłatę zniżyć z 3-ch na jeden szylling, po upływie zaś lat pięciu zastosować znowu podobneż zniżenie. Obliczono, że budżet straci na tém 330 tysięcy f. szt. Chociaż mniemanie powszechne potępia tę opłatę i chociaż wzrastająca liczba pożarów w Anglji okazuje jéj uciążliwość, p. Gladstone domagał się jéj zachowania; izba nie zważając na zmniejszenie dochodu, przyjęła bil większością 11-tu głosów, co zmusi pana Gladstone do przerobienia gotowego już budżetu.

Znane przekonania pana Gladstone o potrzebie oszczędności w wydatkach krajowych, są w dziwnéj sprzeczności z niezmiernym wzrostem budżetu od czasu zajmowania przezeń posady ministra skarbu. Wszakże mimo te pozory, ogólnie sądzą, że pan Gladstone w gabinecie ciągle przemawia za oszczędnością i że tylko ustępować musi wymaganiom czasu i natarczywości swoich towarzyszów.

Austrja.

Peszt 1-go kwietnia. Podróż ambasadora angielskiego lorda Bloomfield do Pesztu i Belgradu, dała powód do pogłosek pojednawczych między Węgrami a dworem wiedeńskim. Być może, że nie było to celem wycieczki szlachetnego lorda; może tylko chciał zebrać wiadomości o obecnym stanie stosunków między narodem i rządem. To pewna, że jeśli dobrze się wszystkiemu przypatrzył, mógł nabyć tego przekonania, że wszelka usilność w téj mierze nie będzie miała najmniejszego powodzenia.

Choćby urzędowe dzienniki wiedeńskie zaprzeczały lub nie zaprzeczały pogłoskom o rokowaniach lorda Bloomfield, nikomu nie tajno, że rząd angielski lęka się o Austrję, że kosztem Węgier dla ocalenia Turcji od rozbioru chce, jak to mówi lord Palmerston, ocalić równowagę Europy. Taki jest cel podróży lorda Bloomfield, mniejsza o to, czy ją podszepnął Londyn czy Wiedeń. Skryte i poufne stosunki między hrabią Rechberg i posłem angielskim nie są tajemnicą dla nikogo, ale chociaż Anglja jest przeciwną Węgrom, nie przestaje jednak radzić Austrji, aby choć chwilowie zaspokoiła Węgrów, żeby w danym razie nie połączyły się z Włochami, a szczególniéj z Serbją.

Rozmowy lorda Bloomfield z ludźmi słusznie używającymi wziętości swych spółobywateli nie mają żadnego urzędowego znamienia i mieć go nie mogły; było by więc błędem nadawać rozmowom zupełnie prywatnym nazwę rokowań.

Niema nikogo w Węgrzech, co by miał prawo wchodzić w rokowania, bo w całych Węgrzech nie znajduje się ani jeden dostojnik, którego by sejm upoważnił na przedstawiciela władzy konstytucyjnéj. Jest wprawdzie jeden, to jest były gubernator, ale i ten żyje na wygnaniu. Pod nieobecność sejmu, wszelkie układy są nieważne. Może nie pojmują tego w Wiedniu ale lord Bloomfield doskonale to zrozumiał; jakoż rozmowy jego pozostały zupełnie bezowocne. Przypadek zdarzył, że ambasador angielski zamieszkał w hotelu hrabiego Karolyi, którego pradziad w przeszłym wieku, ulegając przełożeniom angielskim przychylił się do rokowań, które sprowadziły traktat szatmarski, w 1711 r. tylokrotnie przez Austrją pogwałcony. Pamięć tych rokowań angielskich pewnie nie obudzi ufności kraju.

Wiadomo, że w owym czasie Francja odradzała pokój i że niektórzy z przewodników narodu, sądzili, że znajdą w obietnicach i pośrednictwie Anglji zakład i rękojmię swobód węgierskich; następstwa wyprowadziły ich z błędu; żałowali potém, ale zapóźno, tego co już odmienić się nie mogło. Prawnukowie nie dadzą się dziś ułudzić; nakoniec chytra polityka lorda Palmerstona w 1848 nie prędko będzie w Węgrzech zapomniana.

Przykład pana Schmerlinga wtrącania się w sprawy węgierskie znalazł naśladowców. Wiadomo, że p. Falk, korrespondent węgierski dziennika Pątnik, skazany został przez sąd wiedeński na 6-ść miesięcy więzienia i na utratę stopnia doktora. Prawne zamieszkanie jego jest w Wiedniu, należał więc do miejscowego przysądu, ale ponieważ stopień doktora filozofji otrzymał w uniwersytecie pesztańskim, nie wiedeńskim,—zapadły więc wyrok jest nieważny, bo prawa węgierskie nie dopuszczają utraty szlachectwa lub stopnia uczonego. Ażeby wyrok był spełniony, należało by wymazać pana Falka z Album uniwersyteckiego w Peszcie, lecz ten uniwersytet nie podlega ani sądom austryjackim, ani prawom Bacha lub Schmerlinga.

Oblicze rady cesarstwa podobne jest do księżyca ubywającego: liczba członków nie wystarcza nawet do prawnych postanowień. W przedmiotach skarbowych zostali tylko centraliści. bo posłowie polscy i czescy przy każdym rozbiorze skarbowym, wychodzą z izby. Ministrowie mają tylko 65 głosów przeciw 49-ciu, a więc ledwie niedołężną większość 16-tu głosów. A jednak gdyby rada cesarstwa była zupełną, powinna liczyć 342 posłów. Tymczasem nawet centraliści oddani duszą i ciałem ministrom, przy ostatniem głosowaniu dowiedli, że nie mają ufności ani w gabinecie ani w jego systemacie.

— Wiedeń 2 kwietnia. Cesarz przybędzie jutro, arcy-księżna Zofja i księżna Modeny, oraz arcy-książe Karol-Ludwik już z Włoch wrócili. Hrabia Karolyi nagle odjechał do Berlina; mówią, że poruczono mu szczególne posłannictwo.

Dziś wieczorem ma odbyć się konferencja u ministrą stanu. Zaproszono członków rozmaitego odcienia komitetu skarbowego, aby się na niéj znajdowali. Mówią, że p. Schmerling chce wynaleźć stanowisko, na którém by izba porozumiała się z rządem co do zasad, tudzież aby ułatwić jéj uchwałę.

Feldmarszałek porucznik hr. Monte-Nuovo (syn wdowy Napoleona I i hrabiego Neipergk,) został mianowany właścicielem 6-go pułku kirasjerów, po hr. Walmoden, pułk zaś huzarów imienia hrabiego Schlick będzie oddany książęciu Walji.

Pewna liczba oficerów floty podała się do dymisji, z powodu wcielenia do marynarki wojennéj niektórych oficerów rozwiązanéj flotylli rzecznéj.

— Pogłoski o przesileniu gabinetu i o blizkiem rozwiązaniu rady cesarstwa wywołały rozprawy w całem dziennikarstwie. Ranna poczta, która pierwsza powtórzyła te wieści podaje następne szczegóły;

Wczorajszego wieczora, najznakomitsi członkowie izby poselskiéj, należący do komitetu skarbowego, weszli w konferencję z panem Schmerling. Znaleźli oni zręczność zagadnienia ministra o pogłosce przesilenia gabinetowego; zapewniają, że p. Schmerling dał najzupełniéj zaspakajające objaśnienia i że według jego własnych wyrazów, stanowisko gabinetu bynajmniej nie jest zachwiane.

Prawda, że istnienie zatargów między ministrem stanu a nadworną kancelarją węgierską, nie zostało zaprzeczone; co zaś do rodzaju tych zatargów dowiadujemy się, że chodzi o wskrzeszenie Wojewodyny serbskiéj. Kanclerz hr. Forgach ułożył w tym przedmiocie szczegółowy memorjał, ale rada ministrów sądziła, iż niepodobna było przyjąć rozwiniętego w nim poglądu, i wszystko zapowiada, że Wojewodyna będzie wskrzeszoną na podstawie zupełnie różnéj od téj, jaką hr. Forgach doradzał.

Zapewniają, że na wczorajszéj konferencji liczni posłowie wykazali potrzebę uchwalenia prawa o odpowiedzialności ministrów przed rozbiorem budżetu. P. Schmerling ze swéj strony przełożył powody, które podług jego sposobu widzenia sprzeciwiają się w téj chwili wniesieniu tego prawa i nie dozwalają ministrom przedstawić izbie jego projektu. Panu Schmerling nie zupełnie udało się skłonić członków konferencji do zgodzenia się na jego dowody, wszakże ani z jednéj ani z drugiéj strony nie stracono nadziei wzajemnego porozumienia. Wschodnio-niemiecka-Poczta tak pisze o tymże przedmiocie:

Nie wspominaliśmy dotąd o rzeczonych niebezpieczeństwach grożących gabinetowi Schmerlinga, naprzód bo im niewierzymy, a powtóre, że wiadome nam źrzódło, z którego te pogłoski powstają. Nie wierzymy, bo wszystkie czynności pokazują, że cesarz niezmiennie obstaje przy konstytucji lutowéj, a więc nie oddali ministra, jéj stwórcy. Wiemy też skąd pochodzą te pogłoski. Nie roznosi ich samo stronnictwo federalne, ale na ten raz w wielkiéj części rozszerzają je zbyt gorliwi przyjaciele samego gabinetu. Chcieliby oni zastraszyć posłów szczerze przywiązanych do konstytucji, ale spodziewamy się, że tego niedokażą,—zwłaszcza w tem co ściąga się do zasady odpowiedzialności ministrów, bez któréj zastosowania, cały nasz konstytucyjny mechanizm był by tylko prostą igraszką form.

Dotąd gabinet nie jest odpowiedzialny przed radą cesarstwa, a ta nieodpowiedzialność stanowi właśnie istotną część konstytucji. Dopóki ta zasada nie zostanie obaloną i zmienioną w duchu przeciwnym, rząd może działać dowolnie. Jeżeli rada cesarstwa stoi mu na zawadzie, odroczy ją pod jakimkolwiek pozorem lub zamknie, dla przeprowadzenia następnie wszystkich rozporządzeń, jakie uzna za właściwe.—Skutkiem tego stanu rzeczy, rada cesarstwa powinna być w ciągłéj obawie, aby pod jéj nieobecność, ministerstwo nie ujrzało się zmuszonem do przedsięwzięcia środków naglących, których pobudki i następstwa przedstawić tylko powinno, podług 13 § konstytucji, na przyszłym parlamencie.

Wschodnio-niemiecka Poczta kończy uwagą, że prawo o odpowiedzialności ministrów powinno być politycznym testamentem teraźniejszego sejmu, jeżeli rada cesarstwa nie chce ujrzeć się zmuszoną do napisania własnego swojego testamentu.

Czytamy w korrespondencji Scharfa:

Komitet skarbowy ukończy dziś rozbiór budżetu marynarki. Co do wydatków, prawie nic w nich zmienić nie będzie można; chodzi tylko o stanowczą uchwałę na przyszłość i o przepisanie niezmiennych prawideł. Należy roztrząsnąć, do jakiego stopnia Austrja w ogólności chce i może zostać potęgą morską i do jakiego stopnia jéj siły na to wystarczają. Powtóre, należy obliczyć, jaki kapitał już został rozchodowany na flotę, jaki stąd wypłynął pożytek i jak urządzoną jest jéj organizacja. Są to zapewne pytania bardzo drażliwe, ale obejmują one przyszłość i bezpieczeństwo państwa. Czyż względy grzeczności mogą powstrzymać od ich roztrząśnienia? Szanujemy każdą zasadę, wyjąwszy zasadę feodalnych, którzy twierdzą, że bez ubliżenia nazwie cnotliwych Austryjaków nie godzi się przystępować do rozbioru żadnéj z głównych zasad.

Prusy.

Berlin 2 kwietnia. Minister sprawiedliwości wydał następny okolnik:

„Dekret naj. pana z d. 19 marca wskazał zasady, mające przewodniczyć rządowi, w kierunku spraw krajowych. Prawa konstytucyjne korony, powinne być utrzymane w swéj całości; prawa konstytucyjne przedstawicielstwa narodowego powinny być zabespieczone i konstytucja rozwijana stosownie do rzeczywistych potrzeb.

Załączając przy niniejszém odpis tego królewskiego dekretu, wzywam was doprowadzić go do wiadomości wszystkich urzędników waszego wydziału i oznajmić im, że spodziewam się, iż w spełnianiu służących sobie praw wyborczych, pomnieć zechcą na swoje wyłączne stanowisko. Urzędnicy sądowi zapominać nadewszystko nie powinni, że niemogą spełnić godnie swego powołania, jeżeli nie uchronią się od wszelkiego wpływu stronnictw. Ale nawet zewnątrz właściwie zwanéj urzędowéj działalności, wstrzymywać się powinni od osobistego i wyraźnego popierania tego lub owego politycznego stronnictwa, ponieważ stronnictwu pezeciwnemu odjęliby zaufanie, z jakiém każdy udawać się powinien do sędziego. Dla tego nie mógłbym pochwalać, żeby urzędnicy sądów to jest sędziowie, lub inni członkowie tego stanu, brali uczęstnictwo w blizko przyszłych walkach wyborczych, w taki sposób, żeby mogli obudzić wątpliwość o zachowaniu i utrzymaniu swéj niezależności w obec wszystkich stronnictw. Sądzę przeto, że powinienem polegać na trafności i przenikliwości każdego, do jakiego stopnia wypada mu wstrzymywać się od zgromadzeń wstępnych przed wyborami i od postępków lub czynności, mogących być poczytanemi za wyraźny dowód stronności. Każden przeto w spełnianiu służącego sobie wyborczego prawa odpowie, jestem tego pewien, obowiązkom, jakie nań wkładają piastowany urząd i wykonana przysięga.

Berlin 31 marca 1862 r.

Minister sprawiedliwości, hr. zur Lippe

Pod napisem groźby ministerjalne, Gazeta Kolońska ogłasza:

Gazeta powszechna pruska, oznajmiwszy kilkakrotnie, że na blizko przyszłych wyborach chodzi, „albo o ustanowienie rządu konstytucyjnego królewskiego, albo o zaprowadzenie rządu parlamentarnego," kończy swój ostatni artykuł wyborczy następną proroczą przestrogą; „królewskość oparta jest na podstawach tak trwałych, że wszystkie przeciw niéj napaści, pozostaną bezsilnemi. Ale chcielibyśmy oszczędzić krajowi wstrząśnień téj walki i ostrzegamy go o następstwach, jakie za sobą pociągnie. Królewskość, jesteśmy tego pewni, weźmie zawsze górę i nie nadużyje swego zwycięztwa; ale uszanowanie ludu dla ustanowień parlamentarnych doznałoby ciężkiego ciosu, gdyby te ostatnie zamiast prowadzenia sił kraju do działalności pełnéj życia, odrętwiały je przez kłótnie niesprawiedliwe i jątrzące. Z téj uwagi, walka ze stronnictwem postępowém jest walką za konstytucją, połączenie się z królewskością jest rękojmią urzeczywistnienia zbawiennych ulepszeń."

Podobna przestroga zasługuje raczéj na nazwę groźby. Ale nim zastraszyć się dadzą nasi wyborcy, zastanowią się, na jakich opiera się ona zasadach.

Lud zapewne podziela zaspakajające przekonanie, że królewskość spoczywa na bardzo trwałych podstawach, na nierównie trwalszych, niż gabinet Roon von der Heydt. Lud rozumié także doskonale, że dzienniki usłużne starają się przedstawić królewskość jak nierozdzielną od swego nowego gabinetu, a walkę przeciw ostatniemu, jak walkę przeciw pierwszéj. Ale tegoby niezrozumiał, żeby wyborcy dali się podobném kuglarstwem omamić.

Fałsz jest, że izba poselska, rozwiązana 11 marca, albo choćby część téj izby,—postępowi, dopuściła się napaści na konstytucyjną władzę królewską. Niejednokrotnie wzywane były dzienniki ministerjalne do wskazania uchwał zawierających te rzekome napaści; nie uczyniły tego nigdy, bo kłamstwo, choćby sto razy powtórzone, nie zostanie dla tego prawdą. Dziennik ministerjalny mówi o wstrząśnieniach grożących krajowi, jeżeli wyborcy zespolą się ze sposobem widzenia izby rozwiązanéj i odrzucą odezwę do kraju nowego gabinetu. Ale jakież mogą być te wstrząśnienia? Czy dziennik ministerjalny natrąca możliwość obalenia konstytucji? Na to odpowiedziano:

„Za czasowemi organami korony stoi sam król, a przed konstytucją stoi przysięga. Nigdy najzapędniejszy demokrata nie wątpił, że tam gdzie istnieje prawo stanowcze, nasz monarcha nieda się przewodniczyć pobudkami chwilowemi."

Nie, podług nas, wypadek wyborów w duchu opozycji nie będzie miał innego skutku, tylko że król weźmie ztąd powód do odprawienia dzisiejszego gabinetu, skąd nie powstanie żadne inne starcie się, prócz ogólnéj radości kraju. A jeśliby, rzecz do uwierzenia niepodobna, gabinet już zapewnił sobie pełnomocnictwo królewskie do nowego rozwiązania izby, może wyniknęłoby stąd zachwianie kredytu krajowego, ale nic więcéj, przypuszczając nawet, że i to miałoby miejsce. W państwie tak wielkiém jak Prusy, rzeczy nie idą podobnym trybem jak naprzykład w kraju małym Hessji elektoralnéj. Nawet wielkość dogodności królewskich i dynastycznych, jest rękojmią, że zgoda króla z narodem nie może być odroczoną na długie lata dla półtuzina ministrów reakcyjnych.

Groźby więc i proroctwa dziennika ministerjalnego są bezzasadne. Nie walczymy przeciw konstytucyjnéj królewskości, ale przeciw gabinetowi, który chciałby z konstytucji zrobić czcze mamidło. Wierzymy w potrzebę dla Prus królewskości silnéj, skojarzonéj z ludem przez miłość i rozum, ale wyznajemy, że podobna królewskość jedynie jest możliwą pod warunkiem, że będzie szczerze konstytucyjną, i dla tego jednomyślnie walczymy przeciw ministerstwu, które czynnościami swojemi, chce nam wydrzeć to stanowisko.

— Berlin 2 kwietnia. Liczne dzienniki wspominają o depeszy okolnéj, którą hr. Bernstorff miał przesłać z powodu przesilenia ministerjalnego posłom umocowanym przy dworach niemieckich; dodają „że ten dokument przepełniony jest uczuciami zachowawczemi i życzliwemi dla państw związkowych" i na téj zasadzie opierają mnóstwo uwag bardzo złośliwych. Nie będzie rzeczą obojętną dowiedzieć się, że z powodu zmiany ministrów. nie istnieje żadne pismo hrabiego Bernstorff (Gazeta Gwiazdy).

Ukaziciel rządowy nie ogłosił jeszcze postanowienia ministerjalnego, oznaczającego dzień wyborów pierwotnych, ani wyborów poselskich.

Minister sasko-altenburgski układa się w Berlinie o konwencję wojenną z Prusami. Podpisaną ona zostanie za dni kilka,

— Gazeta Vossa ogłasza następny list ministra skarbu do ministra wojny:

Jest rzeczą najwyższéj wagi dla rządu, aby wypadek blizko przyszłych wyborów był dla niego pomyślnym i aby większość w izbie poselskiéj była zapewniona. Dla tego należy, abyś wasza dostojność nie zaniechał żadnych usiłowań, by wszystko usunąć co podług przestrog świeżéj przeszłości wprowadzićby mogło do izby pierwiastki rządowi nieprzyjazne. Wasza dostojność sam postrzegłeś, że dwa przedmioty, a mianowicie: powiększenie budżetu wojennego i pobór opłaty dodatkowéj do podatku od przychodów, od rzezi i mlewa, służyły wszędzie podczas ostatnich wyborów, tak zwanemu stronnictwu postępowemu, za narzędzie do wichrzenia przeciw rządowi, do opanowania opinji powszechnéj i do przeprowadzenia wyborów we własnym duchu. Skład izby rozwiązanéj dowiódł powodzenia tych obrotów; dziś jeszcze wyzyskiwane są te zadania w widoku wpływu na blizkie wybory, tak, iż lękać się należy, że jeśli potrzebne ostróżności nie zostaną przedsięwzięte, te wybory będą miały jeszcze nieprzyjaźniéjszy wypadek, gdyż organa stronnictwa, zowiącego się wyzwolonéni, głośno oświadczają: że toż stronnictwo nie będzie mogło głosować na budżet, chyba warunkowo, będzie zaś zmuszone sprzeciwić się opłatom dodatkowym. Rząd niepowinien być obojętnym na te przestrogi; przeciwnie musi dokładnie i w czasie właściwym zbadać, czy utrzymując budżet w swéj całości wolno mu liczyć na izbę, w któréj będzie miał większość za sobą, i czy istnieje jaka uzasadniona nadzieja, że przeprowadzi ten budżet i opłaty dodatkowe.

Mojém zdaniem, niewolno mieć téj nadziei, bo właśnie te dwa zadania z powodu wysokości summy jaką przedstawiają, zdolniejsze są niż wiele innych, dostarczyć przeciwnikom środków wpływania na wyborców.

Zmniejszenie podatków, choćby te niebyły zbyt uciążliwemi, bywa zwykle miłém dla wszystkich klas ludności, a tém bardziéj kiedy chodzi o podatek wyjątkowy, znoszony niecierpliwie w okolicznościach, szczególnych a więcéj jeszcze w okolicznościach normalnych. Tego rodzaju podatki tém niechętniéj są widziane, im przedmioty, na które są przeznaczonemi, mniemanie powszechne niejednostajnie ocenia.

Z tych powodów jestem przekonany, że aby dójść do wyborów w duchu rządowym, jest rzeczą niezbędną wyrzec się zupełnie opłat dodatkowych od dnia 1 lipca, i w téj mierze wydać stanowcze zapewnienie przed wyborami. Wprawdzie poświęcić przyjdzie trzy miljony 700 tysięcy talarów czystego przychodu. Chociaż bym mógł, jak spodziewam się, znaleźć sposób zapełnienia tego niedoboru we wzroście zasobów państwa, byłaby to zawsze stosunkowo słaba tylko cząstka wyżéj wymienionéj summy. Niepotrzebuję dowodzić, że to powiększenie przychodu nie da się inaczéj otrzymać, jak przez zmniejszenie wydatków w zarządzie wojskowym; nie tajno bowiem w. d., że już od wielu lat posunięto aż do ostatnich granic oszczędność we wszystkich innych gałęziach administracji, dla znalezienia zasobów uszczuplenia niedoborów, pochodzących z zaspokojenia potrzeb administracji wojskowéj i dla ocalenia przynajmniéj pozorów szczerego życzenia rządu w ziszczeniu ponawianych przezeń obietnic.

Skutkiem tego było, że potrzeby zaniedbane, z powodu niedostateczności właściwych środków, powiększały się z roku na rok i coraz więcéj czuć się dawały; tak dalece, że jest niepodobieństwem, bez uszczerbku pomyślności krajowéj, nie dawać dalej na to względu, i odrzucać, odwołując się do niedstateczności środków, licznych przełożeń, wynurzających się w izbie przy rozbiorze budżetu, przełożeń dopominających się o szczodrobliwsze opatrzenie rozmaitych gałęzi służby.

Jeżeli w. d., zechce zważyć, że niedobór wynikający z nowéj organizacji wojska, przypuszczając podstawy przyjęte na rok bieżący, wynosi jeszcze po zniesieniu opłat dodatkowych 7 miljonów, zgodzić się bez wątpienia ze mną zechce, że gdy wskazuję summę półtrzecia miljona za najmniejszą jąką wprowadzić potrzeba w oszczędność rozchodów wojskowych, dopóty, dopóki nie polepszy się stan skarbowości i aż dopóki nie powiększą się dochody przez porównanie podatku ziemskiego,— skarb będzie musiał dostarczać znaczne zasiłki na rozchody państwa.

Zostawuję to uwadze w. d., w jaki sposób to umniejszenie wydatków w zarządzie wojskowym da się uskutecznić. Wiem, że to zadanie jest trudne, ale spodziewam się, że przez wzgląd na położenie ciężkie, w jakiém się znajdujemy, w. d. zechce przyznać rzeczywistą ważność pobudek, przemawiających za mojém przełożeniem, mianowicie pod względem wypadku blizko przyszłych wyborów, i że nieodmówi użyczyć mi swego wsparcia w trudném położeniu ministra skarbu, dopomagając mi do wykonania środków nieodzownie nakazywanych przez samą siłę rzeczy.

Nie potrzebuję dodawać, że jeśliby „zdarzenia szczególne" nazazywały powiększyć zasoby wojska, nie zawaham się przyłożyć ręki do ich utworzenia. Kończąc, proszę w. d., zaszczycić mię co najprędzéj odpowiedzią potwierdzającą; uczynię jeszcze tę uwagę, gdyby w. d. nie życzył we własném imieniu prosić o upoważnienie królew-

skie na zmniejszenie doradzanych przezemnie wydatków wojskowych, nie wstrzymam się od uczęstnictwa we wspólnem sprawozdaniu, które w tym celu złożone zostanie naj. pani.“ Berlin 21 marca 1862 roku.

Von der Heydt.

Gazeta Gwiazdy ogłasza następną, udzieloną sobie notę:

Wczoraj Gazeta Vossa ogłosiła na jaw list poufny pana ministra skarbu do ministra wojny, utrzymując, że był jéj dostarczony bezimiennie. Rzucony list nie mógł dostać się w ręce tego, który go redakcji przesłał inaczéj, jak przez występną niedyskrecję i prokurator królewski ścigać będzie to wykroczenie. Władza oczekuje po uczciwości gazety Vossa, że sama przyczyni się do odkrycia widocznie ciężkiego przewinienia.

Według ostatniego popisu ludności w Prusiech, to państwo liczy pół dziewiętnasta miljona dusz. Wzrost od r. 1858 wynosi 757,000 czyli 4,27 na sto.

Depesze Telegraficzne. (*)

BERLIN, niedziela 6 kwietnia. „Gazeta Vossa“ ogłosiła wczoraj list ministra skarbu do ministra wojny, dodając, że otrzymała jego odpis od bezimiennego. W tym liście p. von der Heydt usilnie nalega na swego towarzysza, aby zmniejszył o półtrzecia miljona budżet wojskowy, a to w celu otrzymania możności zniesienia opłaty dodatkowéj i danéj przed wyborami stanowczéj w téj mierze obietnicy.

„Gazeta pruska“ ogłasza dziś z tego powodu następną notę:

„Gazeta Vossa umieściła list poufny ministra skarbu do ministra wojny, który, według twierdzenia tejże gazety, został jéj doręczony przez bezimiennego. Rzeczony list nie mógł wpaść w ręce, który go udzielił, tylko drogą występną; sprawa więc oddaną została jeneralnemu prokuratorowi, dla rozpoczęcia przezeń sądowego badania“

BRUKSELLA, poniedziałek 7 kwietnia. Dziennik „Niepodległość belgijska“ zawiera depeszę z Raguzy z d. 5 donoszącą, że wsi Kruscewicze i Dracewicze poddały się Turkom. Powstańcy cofnęli się w granice Czarnogórza. Łukasz Wukałowicz uciekł w góry. Derwisz-Pasza, zostawiwszy załogę w okopach zubcańskich, pociągnął na Bilesją.

LONDYN, poniedziałek 7 kwietnia. Zakład Reutera udziela następne wiadomości z New-Yorku z d. 25 marca wieczorem:

Statek oderwańców Nashville schwytany został gdy usiłował przełamać blokadę. Nie otrzymano żadnéj stanowczéj wiadomości z wyspy pod N. 10.

Nad Potomakiem wyższym stoczono dnia 23 bitwę w Winchester; straty z obu stron były znaczne. Oderwańcy cofnęli się na całéj linji.

PARYŻ, niedziela 6 kwietnia wieczorem. Dziennik „Ojczyzna“ zaprzecza wyjązdowi jenerała de Goyon z Rzymu; jenerał zachowuje dowództwo; margrabia de Lavalette wraca na posądę ambasadora do Rzymu.

TURYN, niedziela 6 kwietnia. Donoszą z Neapolu, że banda Crocco została rozproszona; 25 ludzi zabito. Niedaleko Prata-Campoli Francuzi natarli i rozproszyli bandę Chiavone. W przeszły piątek t. j. 4 kwietnia Francuzi przejęli wozy wysłane z Veroli z zapasami dla zbójców.

BERLIN, poniedziałek 7 kwietnia wieczorem. Gazeta pruska donosi, że nietylko budżet na rok 1862 daleko szczegółowszy niż dawniéj, ale i budżet na rok 1863 podobnież szczegółowy będzie przedstawiony na przyszły sejm dla zaradzenia niedogodnościom, doświadczanym tak przez przedstawicielstwo narodowe jak przez rząd. Dziennik ministerjalny dodaje, że żaden projekt do praw ściągający się do nowych podatków nie będzie przedstawiony na przyszły sejm, że przeciwnie rząd wyszukuje środki mogące dozwolić nie pobierania nadal, począwszy od 1 lipca bieżącego roku, dodatku 25 procentu od podatku z dochodów.

W ciągu sejmu latem rząd nie wniesie żadnego prawa mającego ważność polityczną, ale oczekiwać należy wielu wniesień, tyczących się zmian taryfowych. Zamiarem rządu jest przystąpić, dla dogodności klass roboczych, do znacznego zmniejszenia ciężarów obarczających przedmioty ogólnego spożywania, przełożyć zupełne zniesienie cła od przywozu zboża i znaczne zniżenie cła przywozowego na ryż, bydło i mięso.

Z tejże przyczyny rząd pracuje nad nowém zmniejszeniem podatku od kopalni, dla wsparcia krajowego metalurgicznego przemysłu przeciw współzawodnictwu zagranicznemu. Nakoniec projekt do prawa przełoży zniżenie opłaty pocztowéj wewnątrz kraju. Rząd naradza się nad projektem podniesienia ceny soli do dawniejszéj stopy, aby użyć na pomnożenie floty pruskiéj otrzymaną ztąd przewyżkę dochodów.

WIEDEŃ, poniedziałek 7 kwietnia. Na dzisiejszém posiedzeniu izby poselskiéj, minister sprawiedliwości p. Lasser odpowiedział na interpellację posła Rogawskiego, z powodu licznych prześladowań czynionych w Galicji. Minister przytoczył wyjątki rozmaitych hymnów i modlitw, które, jak mówi, zdolne są obudzić nienawiść przeciw rządowi austryjackiemu i narazić na niebezpieczeństwa jedność państwa. Dodał jeszcze, że rząd wiedział o tych przewodach sądowych i oświadczył, że władze postępowały zgodnie ze swą powinnością. P. Lasser zakończył oświadczeniem, że na przyszłość rząd nie da powodu oskarżenia siebie o zbyteczną cierpliwość w podobnych zdarzeniach.

WIEDEŃ, czwartek 10 kwietnia. Książę Mikołaj czarnogórski uwolnił jeńców tureckich w Cetynji, zatrzymał tylko oficerów.

BRUKSELLA, czwartek 10 kwietnia. Dziennik Niepodległość belgijska oznajmuje w jednéj ze swoich paryzkich korrespondencij, że cesarz przyjął wczoraj margrabiego de Lavalette, który, według powszechnie rozszerzonego mniemania, nie chce inaczéj wracać do Rzymu jak po odwołaniu stamtąd jenerała de Goyon.

BERLIN, piątek 11 kwietnia. Gazeta pruska donosi, że dla powiększenia zasobów potrzebnych na wzrost floty, rząd zamierza, prócz wspomnianego już podwyższenia ceny soli, podwyższyć także podatek od wypędu wódki. Zapewniają, że ten podatek szczególnie da się podwyższyć, ponieważ teraz od kwarty wódki płaci się tylko 12 feników, gdy w Anglji płaci się od takiejże miary 17 i pół srebrnych groszy a 12 srebrnych groszy we Francji.

LONDYN, czwartek 10 kwietnia. Sprawa żydów polskich, oskarżonych o robienie fałszywych biletów rossyjskich, została zakończona. Obwinieni Reichberg, Rosenberg, Weber, Harritz i Josephson zostali skazani, dwaj pierwsi na ośm, a trzéj inni na sześć lat ciężkich robót.

TRYEST, czwartek 10 kwietnia Wiadomości z Aten dochodzą do dnia 5 kwietnia. Okręta angielskie i francuzkie udały się po Nauplji dla zabrania na pokład osob pragnących uciec. Strzelanie z twierdzy na obóz wojsk królewskich trwa bez przerwy. Nowe rozruchy miały miejsce w Syra; wysłano wojska do tego miasta. Więźniowie wojskowi usiłowali uciec.

Banda Turków albańskich weszła na ziemię grecką blizko Lamji i posunęła się aż do Orape niedaleko góry Penteliku. Wysłano na to miejsce wojska królewskie.

Rząd grecki wysłał noty do porty i do mocarstw opiekuńczych.

KONSTANTYNOPOL, czwartek 10 kwietnia. Porta uwiadomiła mocarstwa, że z powodu nieustających kroków nieprzyjacielskich ze strony Czarnogórzan, przesłała książęciu Mikołajowi ultimatum z żądaniem oddania natychmiast jeńców i stanowczego zobowiązania się, że nie dozwoli nadal najazdów na ziemię turecką.

Pogłoski o zmianie ministrów są faszywe.

Σ Miłość, poświęcenie, ofiara, jakże to wielkie i święte słowa, jakże to potężne uczucia! Jakąż radością serce uderza, gdy słowa te coraz częściéj i silniéj słyszeć się dają, gdy brzmią niemal w każdych ustach. Oby tylko w każdym czynie spostrzedz je było można. Lecz między słowem a czynem jakaż to przestrzeń szalona! Słowo, to dym, dźwięk, uniesienie chwilowe, deklamacja, a częstokroć blichtr, lub fałsz wierutny; czyn, to rzeczywistość, to prawda najświętsza. Mówią, piszą, deklamują wszyscy, a czy czynią? Czynem stwierdza swe wyznanie wiary mała tylko liczba wybrańców. Słuszne to jest porównanie świata do sceny, a życia do zgrywanéj na niéj komedji, dramatu, tragedji, stosownie do żądania i usposobienia widzów. Wszak i tu są bohatérowie wielcy męztwem, poświęceniem, miłością, a gdy zajdą za kulisy? jakież straszne rozczarowanie, do jak podrzędnéj roli schodzą, lub wprost przeciwną rolę przyjmują!

Do takiego samego przychodzimy rezultatu, gdy z publicznéj widowni świata, gdzie każdy zgrywa lub chce zgrywać rolę bohatera, dobroczyńcy ludzkości i t. d. i t. d., gdzie wszystkich widzimy, że się tak wyrażę, postrojonych od święta, zajdziemy na chwilę za kulisy życia, jakże tam widoczny szych który tak błyszczał i stroił, żeśmy go za czyste złoto przyjęli; jakże się prędko bohatér zmienił w karła; dobroczyńca ludzkości w nędznego deklamatora, efekciarza, lub zimnego egoistę. Może się skrzywi nie jeden, może powie, że to przedmiot niesmaczny? — tak, niesmaczny, gorzki jak piołun, palący jak ogień, jak łza najświętszego bólu, przykry jak jęk boleści, w którym się wyrzut sumienia odzywa; lecz my tu nikogo karmelkami karmić nie myślimy, dosyć już tych zatrutych słodyczy, tych wachlarzy z rajskich piór uwitych, co to chłodząc rozpaloną pierś i skronie, lekkim powiewem sprawują rozkosz i sen słodki... Może chcecie dowodów? i owszem, na każdym kroku publicznego i prywatnego życia ich pełno; lecz pokażę wam dowody w massie systematycznie ugrupowane a dla większéj pewności i trwałości według wszelkich form spisane. Pójdźmy do pierwszéj lepszéj izby władz sądowych, co to są za massy papierów, któremi zawalone całe archiwa. Może odpowiecie: to sprawy, przewody interesów i t. p. Nie, moi panowie, to coś więcéj, — przyjrzyjcie się im lepiéj, przejrzyjcie jeden i drugi, i dziesiąty z tych olbrzymich zwojów, a wtenczas przekonacie się, że to są kroniki skandaliczne, nietylko pojedyńczych indywiduów, ale całych nieraz rodzin.

Zgroza przejmuje, patrząc na tyle nagromadzonego brudu, fałszu, na tyle zastawionych sideł na dobrą wiarę, ufność, nieznajomość i niemożność bliźniego; ileż to intryg, podejść, wybiegów; ileż tu zagiętych kruczków, z któremi na nieszczęście tak prędko się oznajomiono dla obejścia i zaciemnienia wyrazu prawa, a przynajmniéj opóźnienia wyroku lub egzekucji; ileż to takich cyrografów wydanych na własną uczciwość, honor i sławę, które kiedykolwiek bądź wyjdą na jaw publiczny; na iluż to takich atrament jeszcze na podpisie nie zasechł; z iluż to spotykamy się imionami ludzi, którzy zajmują, a przynajmniéj chcieliby zajmować pewne stanowisko społeczne, których towarzystwo, czy przez niewiadomość, czy przez słabość cierpi i toleruje, którzy rozprawiają głośno i szeroko o obowiązkach społecznych, o najświętszych uczuciach człowieka i z nich się chełpią. Czyż oni nie wiedzą, że do skarbnicy tych uczuć, tak jak do sakramentu ołtarza, przychodzić tylko wolno z czystem a niepokalanem sercem, że święte te słowa, świętemi tylko wymawiają się usty. Czyż oni rzucając nieraz na cele, mające dobro ogólne na względzie, hojne ofiary, myślą że spełniają czyn szlachetny i obywatelski? Nie wcale, oni, że się tu wyrażę słowy Pisma, kuszą tém tylko Pana Boga i ludzi i do wspólnictwa swych zbrodni zapraszają. Może powiecie, że szukają tu restytucji; nie, jeśli oni tak pojmują restytucję, to ją źle pojmują; dziś ani kościoł, ani społeczność indulgencji na występki nie sprzedaje; restytucji należy szukać u źródła występku i tam ją wypełnić, a stamtąd gdy wrócisz czysty, ponieś swą ofiarę, a ta choćby najmniejsza, lecz gdy na niéj żadna łza ani krzywda bliźniego ciężyć nie będzie, miléj zostanie przyjętą i więcéj pożytku dla ogółu przyniesie.

Próżne nasze starania, próżne najpiękniejsze słowa, próżne chęci wpływu na moralność i oświatę ludu, próżne chęci zjednania sobie jego zaufania, póki czyny nasze fałsz nam na każdym kroku zadawać będą. Jak nam ma wierzyć lud, kiedy widzi, jak my jedni drugich wiary nadużywamy; jak ma powierzyć uregulowanie swojéj własności, kiedy widzi, jak sami jeden na drugiego własność czyhamy, jak obywatel z obywatelem, sąsiad z sąsiadem, brat z bratem włóczą się po sądach, i jakich tam używają środków; a przecież na to ten lud patrzy, wie po któréj stronie słuszność i ją najlepiéj ocenia. Patrzy na to ogół i stąd upada kredyt publiczny, a z nim handel i przemysł. Powiecie, że jawność sądów wielkąby temu położyła tamę, to prawda, na to się zgadzam, lecz to nic nie mówi na naszą obronę, ani winy nie zmniejsza, bo wtenczas niby jawnie lepsi, nieśmieli, ale do ukrytego złego dość byłoby zawsze odwagi.

Nosce te ipsum. Dopóki nie zaczniemy działać z żywą wiarą, z żywem wewnętrznem przeświadczeniem o tém co robimy, póki nie wzniesiem się sami moralnie, póki nie uwierzymy w czystość spraw naszych, nikt nam nie uwierzy, nie uszanują nas swoi, nie uszanują obcy, póki w własném sercu, w własném sumieniu nie znajdziemy świadectwa, żeśmy godni szacunku.

Nie stosujemy tych słów naszych do ogółu, lecz właśnie chcielibyśmy usunąć ten cień, który podobne postępki pojedyńczych osób, a na nieszczęście zbyt liczne, na ogół rzucają; chcielibyśmy wywabić te plamy, które tém widoczniejsze i bardziéj rażące, że na tło czystéj białości padają; chcielibyśmy widzieć tę klassę przewodniczącą obecnie u nas rozwojowi społecznemu, otoczoną miłością, szacunkiem i zaufaniem ogółu, co jéj się słusznie skądinąd należy, i czego jéj teraz koniecznie potrzeba, a dla osiągnięcia tego, jeżeli zawsze, to tém bardziéj teraz klassa ta społeczna, stojąca na czele kraju, we wszystkich czynach swoich czystą jak łza być powinna.

Przegląd miejscowy,

POCZĄTEK WIOSNY, POCZĄTEK WIELKIEGO TYGODNIA.

Dla tygodniowego sprawozdawcy gazety, niema lepszéj chwili, jak kiedy zupełny brak wypadków, zostawia mu czystą kartę, którą może i musi zapełnić. Pierwszy lepszy przedmiot służy mu za treść do pisania; może jak Yorick Sterna, odbywać sentymentalne podróże, po ulicach lub po krainie własnéj wyobraźni. Błogosławiona frazeologja, gdy użyczy swoich, chociaż nieprawdziwych brylantów, gdy z każdego buchnie bengalski płomyk, czytelnik ogłuszony, olśniony, nieprędko dostrzeże zupełny brak treści, o którą z resztą w takich razach nieidzie.

Z nami jednak nieprzyszło jeszcze do téj fatalnéj ostateczności, bo oto mamy przed sobą dwa niewyczerpane przedmioty, wiosnę i wielki tydzień.

Wiosna! witaj błogosławiona, twórcza poro roku, która wywołujesz kwiaty z pustéj ziemi a wiersze... z pełnych serc poetów, która śnieżną białość spędziwszy z oblicza roli, wkładasz ją na oblicza rolników, która jednocząc trudne do zjednoczenia sprzeczności, obchodzisz w jednym miesiącu sutą wielkanoc i głodny przednówek, która swe stateczne łaski rozpoczynasz od zwodniczego prima aprilis. Jakże upotomnić pierwsze chwile twojego panowania? Niezasłużyłaś jeszcze na rylec historyografa a skromne pióro kronikarza nieodpowiada twéj chwale, opiewanéj przez całe wieki, przez całe pokolenia skrzydlatych i bezskrzydłych poetów. Czy my widzowie, czy ty czarodziejska wiosno, ale ktoś z nas musiał szalenie postarzeć? czy serca nasze niezdolne są do natchnienia, czy niema czem się natchnąć, dosyć że hymn na cześć wiosny, któryśmy w albomie każdego bieżącego roku zwykli zapisywać, jakoś urodzić się niechce, albo się układa w jakieś chropowate rymy. Zresztą, może z prowincji, gdzie ludzie bliżsi są natury a goręcéj kochają i wierzą, nadejdzie nam transport poetycznych do wiosny westchnień, ale my w mieście, cóż dotąd widzieliśmy zwiastującego wiosnę? Wybijane bryły śniegu, których miejsce nowe zalegly, kwaśną minę chmur i kwaśniejsze jeszcze twarze stróżów domowych, pełniących ciężką pracę Danaid, zmiatając śniegi i pędzące rynsztokami niewyczerpane wod potoki. Przy takich strumieniach, niemoże być mowy o słowiku. Nasza Wilja, sędziwa litewska Neris, poważnie wyłamawszy się z lodów, nieszkodząc rodzinnéj ziemi, posłała swe wody do Niemna,—ale jéj energiczna córa, Wilenka, nieumiejąc dosyć zachować zimnéj krwi w swém łonie, pozrywała fale, pozatapiała młyny, podmyła niejeden dom, wyrwała niejedno nadbrzeżne drzewo, a to wszystko tak szybko i gwałtownie, że zaczém poważni litewscy poeci, dobrali pierwsze rymy do opiewania dzieł jéj swawoli, było już po wszystkiém. Skromna Wilenka, przytuliła się na łono matki, i zobaczycie... za chwilę, jak gdyby nic niebyło, pocznie się do nas wdzięczyć łagodnie deklamować rytm swojego przywiązania do ziemi po któréj po prostu płynie i durzyć łatwowiernych. Niejeden z przybyłych, co jéj nieznа, gotów powtórzyć z Bohdanem:

„O bogdajby tę skromnisię,
Doprawdy niepięknie!
Pocałunek ciągle śni się,
I serce mi pęknie!“

Naiwny prostacze! idź obaczyć ślady pocałunków Wilenki na odgryzionych kawałkach murów, ślady jéj pieszczot na oberwanych górach... a potém spójrzyj w modre a skromne jéj oczy, a chciałbym widzieć minę, z jaką poważnie i powoli wyrzeczesz: „ktoby się spodziewał? tak to bywa na świecie!“

Cóż mam dodać jeszcze do obrazu młodéj wiosny? Że się niebo wypogodziło, że ostry północno zachodni wiatr smaga, że odarte uliczne chłopaki, sprzedają odarte i niedobrze jeszcze zabarwione, niby modre przylaszczki; że wsi dochodzą skargi na żółtą i rzadką ruń, jaka wyszła z pod śniegu.

Ale chleb nasz w ręku Boga, którego świątynie, w téj właśnie chwili, najdobitniéj przypominają chrześcijaninowi nieskończoną, aż do wylania krwi miłość jaką z nieba otoczeni jesteśmy. Palmowa niedziela! dobrowolny Zbawcy wjazd do Jeruzalem na mękę za ludzkość, wjazd poprzedzony tryumfem trwałym jak wszystkie tryumfy, które ludzkość wybranym swoim udziela. Te same tłumy uścielają w niedzielę palmami drogi Chrystusowe, co niedaléj jak w przyszły piątek, wykrzyknąwszy ukrzyżuj! i hurmem polecą na Golgotę, na wielki spektakl ukrzyżowania. Wyższy nad ziemskie widoki chwały, mając pełne serce bozkiego posłannictwa, wiedział Chrystus co trzymać o trwałości okrzykow gminu, a jednak szedł zań umrzeć.

Oto miłość, przed którą niech się zarumieni nasz niechrześcijański, ów wzięty od pogańskiego poety a codziennie powtarzany przez nas frazes: „Odi profanum vulgus et arceo!“ jakże mu daleko do słów z krzyża wyrzeczonych: „Ojcze! przebacz im, bo niewiedzą co czynią!“

Gorliwe duchowieństwo i pobożny lud wileński, przez cały post usposabiali ducha do przyjęcia Baranka wielkonocnego. Przez cały post, wybrane na ten cel kościoły, codziennie dawały słyszeć chrześcijańską naukę. W poniedziałki wieczorami, brzmiało słowo Boże z kazalnicy ś. Jana, we wtorki w kościele po-dominikańskim ś. Ducha, we środy w Ostrobramskim, we czwartki u ks. Karmelitów, w piątki u Franciszkanów, w soboty u Bernardynów. W wielkim tygodniu, będą w niektórych kościołach dziennie aż po dwie nauki. Czyż podobna aby tak hojnie rzucone ziarno niezaplonowało w pobożnych sercach Wilnian, aby trybunał pokuty niezastał nas przygotowanych do wyzucia się z naszych zadawniałych grzechów: pychy względem słabszych, łakomstwa względem uboższych, materjalizmu względem ducha, lenistwa względem społecznych obowiązków.

Podaniowe, staroświeckie zastawianie stołu święconém zdaje się, że nieprędko wyjdzie tutaj z użycia. Przejdzie z za gór dalekich, koleją żelazną, oświecony kosmopolityzm, wyśmieje może i wypędzi stary ojców obyczaj... ale tu obyczaje tak nieskoro się odmieniają, iż możemy być pewni że oczy nasze nieujrzą zupełnego zaniedbania święconego.

Jeszcze mamy prawie tydzień do uroczystéj chwili Alleluja, a jednak znaczno już w mieście przygotowawczą krzątaninę. Kwiczenie niemowląt nierogacizny, hármider tuczonych na zarznięcie mężów indyczego plemienia, dając się słyszeć z każdego domu przerywają miły dla ucha brzęk gamm fortepjanowych,— a żebrak przyparty do ściany, a sierota bez dachu, a biedak bez grosza słuchają miléj tych rozgwarów, niż kaleczonéj nóty z „Meditation d'une jeune fille Egghard'a lub kadrylów Arban'a, bo w pierwszych słyszy głos otuchy, że u nas nikt w ten dzień uroczysty niebył głodnym, w drugich zaś, to jest w Meditasjonach, ma tylko dowod, że nasze panny chcą iść za mąż.

Ruch przedświętalnych przygotowań, oczyszczanie mieszkań, pieczenie ciast i tym podobne prace wypędzą wkrótce na ulicę; my użyjemy tego czasu na zbieranie materjałów do przyszłego miejscowego poglądu, z góry uprzedzając piękne Litwinki, że krytycznym zębem będziemy przeglądać ich mączne wielko-nocne utwory, wierzymy bowiem, że w imię prawdziwego postępu uznały już, iż gdy modne niedołęztwo przestało być chlubą, znajomość kuchni, poczęła należeć do społecznych kobiety obowiązków.

Nie to polka— którą grały,
Powolniéj to prędzéj,—
Lecz to polka, co chleb biały
Wypieka dla nędzy.

Nie to mazur— co swe ruchy,
Na klawiszach brzęczy
Lecz to mazur, pulchny, kruchy,
Co święcone wieńczy.—

Zacnych matek, zacne córy
Wystąpcież w téj porze
Takie polki i mazury,
Rodź nam Panie Boże!

Wł. Syrokomla.

Przegląd

Pism czasowych.

Gazeta Warszawska (do 79):

— Piszą z Lwowa d. 27 marca: Jest to zawsze zjawiskiem nader pocieszającém, że lud nasz małomiejski a po części i wiejski, rad się garnie do czytania. Z usposobienia tego należałoby korzystać a nie ograniczając się na drobnych wysileniach tu i ówdzie, wziąć się zbiorowo do dzieła. Książeczki, które wyznaczona przez tutejsze Towarzystwo rolnicze komissja wydała, rozchodzą się dość dobrze. Niektóre są już całkiem wyczerpane i wypadnie zapewne do ponownego przystąpić wydania. Najprędzéj rozszedł się obraz Matki Boskiéj Częstochowskiéj, wraz z książeczką doń przyłączoną a zawierającą w sobie historję krótką tego obrazu i klasztoru na Jasnéj Górze. Z dwóch tysięcy egzemplarzy, składających piérwsze wydanie, uskutecznione przed czterema zaledwie tygodniami, nie ma już ani jednego na składzie, a komissja otrzymała zewsząd tyle zamówień, że musiała przystąpić do ponownego wydania. Taniość obrazu i książeczki zachęcała do kupowania. W samym Lwowie rozkupiono w przeciągu niespełna dwóch tygodni połowę wydanych egzemplarzy. To samo świadczy, że będzie pokup, a byle umiano dobierać przedmioty, nie braknie chętnych nabywców i czytelników nawet między ludem wiejskim.

Szłoby niezawodnie wszystko nierównie sporzéj, gdyby duchowieństwo chciało czynnie wspierać usiłowania podobne, czy to komissji wspomnionéj, czy też każdego innego wydawnictwa, którego celem jest upowszechnienie oświaty między ludem. Trzeba z początku zachęcać tém, co przyciąga bardziéj do siebie, a stopniami będzie można podawać coraz więcéj pokarmu umysłowego. Taniość zaś jak największa a przystępna nawet klassie bardzo ubogiéj mieszkańców, poda wszystkim możność nabywania tego co ich

---

(*) Z powodu przesyłania dzienników ze stolicy podwójną drogą t. j. żelazną i zwyczajną, zachodzi do czasu wielki nieporządek w ich otrzymywaniu. Tak np. mamy już czasopisma z 31 marca a nie doszły nas jeszcze z dni 29 i 30 tegoż miesiąca. Z tego powodu pierwszy raz od nowego wydawnictwa Kurjera nie mogliśmy ani jednéj depeszy telegraficznéj umieścić w numerze piątkowym; dla tego i dziś przeskakujemy z d. 28 marca do 31 tegoż miesiąca, zachowując sobie uzupełnienie przerwy dni 29 i 30 w przyszłym numerze wtorkowym. (Przyp. red.)

zajmie. Obraz np. Matki Boskiéj Częstochowskiéj kosztuje wraz z książeczką wspomnioną 15 centów (około 20 groszy), a że chromolitografja dość się do rze udała, można śmiało twierdzić, że cena nader jest nizka w stosunku do tego, co zwykły nakładca żądacby musiał. Gdyby więc komissja nasza większemi rozrządzała funduszami, a tém samém jeszcze niższą mogła stanowić cenę, to jest gdyby jéj wolno było rocznie przynajmniéj 2,000 złr. na ten cel obracać jako przepadłe, okazałyby się pewnie daleko zbawienniejsze skutki. Dziś musi się dobrze obliczać, aby nie wyczerpnąć funduszu danego, który mało co więcéj nad 1,500 złr. wynosił. Z téj więc przyczyny stanowi zwykle ceny według kosztów nakładu, gdy właściwie w piérwszych latach należałoby je daleko niżéj obliczyć, czyli innemi słowy, przy każdém wydaniu tracić, co tak długo trwać powinno, dopóki chęć czytania i kupowania książek do tego się nie wzmoże stopnia między niższemi warstwami, by odtłaczaniem wielkiéj ilości egzemplarzy potrzebną uzyskać taniość. Tak małéj trzeba na to summy, jednakże i na taką trudno się zdobyć. Lecz dobre i to co się dziś robi, jeżeli już na cóś więcéj stanowczego zdobyć się nie możemy. Samo istnienie komissji wydawniczéj i wydawane przez nią od czasu do czasu dziełka będą przypominać krajowi, że dziś rozniecanie oświaty między pracującemi warstwami ludności należy do najgwałtowniejszych prac naszych około dobra powszechnego, ponieważ umożliwia rozszerzenie podstawy naszéj. Gdy zaś poczucie obywatelskie bardziéj się rozbudzi i zestopniuje, znajdą się niezawodnie i środki odpowiedniejsze niż te, któremi dziś rozrządzać możemy.

Drugim objawem pocieszającym jest przybywanie czytelni po małych miasteczkach, zkąd nie tylko mieszkańcy tychże, ale nawet i okoliczni włościanie książki do czytania mogą sobie pożyczać. Niektóre z tych czytelni pozakładali ziemianie, ze stałych wkładek rocznych, inne powstały z uzbieranych na ten cel pieniędzy. Wpływ takich czytelni może byc żbawienny, ponieważ każda stanie się małém ogniskiem, z którego oświata między warstwy pracujące powoli może się rozchodzić. Zależy tylko od doboru dzieł i pism, jakie w czytelniach podobnych zgromadzać wypada. Nasze piśmiennictwo jest dotąd bardzo jeszcze ubogie w tak zwane dzieła popularne, któreby w pojętnym i łatwym wykładzie ze wszystkich działów wiedzy ludzkiéj to w sobie zawierały co i klassom pracującym potrzebne. Nie mamy również dostatecznéj ilości powieści historycznych i obyczajowych dla ludu, któreby go w sposób przyjemny, nie tylko moralnie kształciły i umacniały, ale oraz obznajamiały go z niejedném, o czém dziś nie ma pojęcia. Dotąd nie zabierano się do tego na większe rozmiary, choć nie brakło pojedyńczych wysileń bardzo chwalebnych. Lecz gdy czytelnie zaczną się wszędzie mnożyć a każda po kilka egzemplarzy zapotrzebuje, skłoni pewność odbytu wielu piszących do téj pracy tak użytecznéj.

Niech np. u nas w każdym powiecie taka czytelnia powstanie, a każda zakupi po pięć egzemplarzy dziełka dla ludu przydatnego, rozejdzie się zaraz już tą drogą około tysiąc egzemplarzy. Pewność odbytu zachęci księgarzy nawet do nakładów, a tak będzie musiało mnożenie się czytelni oddziaływać najpomyślniéj i na wzrost literatury ludowéj a tém samém na upowszechnienie coraz większe oświaty. Lecz nie zapominajmy, że wszelkie wysilenia dorywcze pojedyńczych osób nie mogą zbawiennych wydawać owoców, że zatém trzeba coraz większéj łączności a dopiero wówczas odpowie skutek naszemu oczekiwaniu.

Jeżeli bowiem ludzie pojedyńczy, nie mający ani zasobów, ani nawet wyższego stanowiska społecznego, samą tylko zapobiegliwością i z pomocą nader szczupłych składek, już tu i ówdzie pozakładali zarodki czytelni a te bardzo pomyślnie oddziaływają, ileż to możnaby w tym kierunku zdziałać zbiorową siłą! Utworzenie czytelni, mającéj wszystkie dzieła treścią swą ludowi dostępne, nie wymaga dziś tak wielkiego nakładu. Na pierwszy początek wystarczy 100 złr., a na pomnażanie późniejsze wystarczy rocznie połowa téj summy. Jeżeli zaś między ludem wzmoże się chęć do czytania i okaże się potrzeba zaopatrzenia czytelni w lepsze nawet i poważniejsze dzieła, można ustanowić nader nizką cenę miesięczną za pożyczanie, czém się zyska część funduszu na zakupno dzieł nowych i na pomnażanie zbiorku dawniejszemi. Bierzmy się tylko sprężyście do dzieła, a okaże się skutek pomyślny.

Zewsząd, gdzie już podobne założono czytelnie, dochodzą nas nader miłe wiadomości, że chęć do czytania istnieje a nawet coraz więcéj się pomnaża. Pożyczają najprzód mieszkańcy miasteczka, a potém przychodzą i włościanie okoliczni, albo raczéj młódsze pokolenie tychże, które już w szkółce miejscowéj czytać się nauczyło. Jest to świadectwem pragnienia wiedzy i pierwsze niejako ocknienie się z uśpienia wielowiekowego. Zachodzą wprawdzie tu i ówdzie przeszkody ze strony świętojurskich kapłanów, którzy wolą, aby lud nasz biedny brodził w ciemnocie, niżby miał się czegoś nauczyć z książek polskich; lecz i ta zapora musi z czasem upaść, ponieważ pociąg do wiedzy i ją nawet przełamie. Zawsze przecież jest to boleśném, że ci właśnie, którzy powinniby nad oświecaniem powierzonych sobie parafjan pracować, nietylko sami z tego nie wywięzują się obowiązku, ale na dobitek drugim w pracy przeszkadzają.

Przez wpływ staranny na szkoły wiejskie a nawet małomiejskie, który zawsze wywierać możemy, gdy tylko zechcemy, wzrośnie między ludem chęć a raczéj ciekawość dowiedzenia się o niejedném, co w książkach i pismach zawarte. Młodzi, jako świadomi czytania, będą starszym czytywać, co się już obecnie w niejedném dzieje miejscu. Uprzedzenia wynikające z braku najzupełniejszego jakiéj wiedzy, muszą ustąpić. Dziś mogą pleść najpotworniejsze baśnie i duby, a nawet terroryzować lud ciemny, lecz ten choćby w drobnéj cząsteczce przejrzy a z jednéj poznawszy prawa, z drugiéj zaś strony obowiązki swoje, przestanie wierzyć złowrogim podszeptom tych, którzy go nakłaniają, aby ukształceńszych lub majętniejszych współrodaków swoich nienawidzić.

Z początku nie należy spodziewać się zbyt wielkiego plonu, co przecież od pracy nie powinno odstraszać. Przeciwnie uprawiajmy tylko ciągle i starannie tę glebę, a będą pewnie z czasem najpiękniejsze owoce trudu naszego. Poczuwanie coraz większe potrzeby wiedzy, jakie się między pracującemi warstwami ludności naszéj objawia, jest nam najlepszą wskazówką, że w tym kierunku można działać z pożytkiem. Wpływajmy tylko sumiennie na szkoły ludowe i nauczycieli, co zawsze bardzo łatwo, a znajdzie się podstawa do działania. Niech każdy ziemianin, czy to właściciel czy dzierżawca, zagląda jak najczęściéj do szkółki miejscowéj; niech zachęca datkiem i pochwałą dzieci do pilności a nauczyciela uprzejmością do tém większego wysilenia; niech temuż zapewni jakiś warunkowy dodatek do szczupłego uposażenia, jakie do jego posady przywiązano; niech go dość często do siebie zaprasza, skoro tylko dostrzeże, że pełni sumiennie obowiązki swego zawodu. Obok tego, należy zbiorową siłą zakładać czytelnie po małych i większych miastach, a chociażby z początku ilość pożyczających była mała, nie należy się tém odstraszać, ale wciąż swoje robić, w przekonaniu sumienném, że z czasem zbawienne ztąd muszą wyniknąć owoce. Widzimy np., że gdy w początkach komissja wydawnicza Towarzystwa Rolniczego nie zbyt wielką obudzała sympatję w niższych warstwach ludności, dziś zaczyna swém wydawnictwem obudzać nierównie większy interes. Otrzymuje bowiem zamówienia od księży, kramarzy a nawet od włościan, a wydawane dziełka bywają dość często wyczerpane. A im więcéj się starać będzie, aby wydawać to właśnie co ludowi może być pożyteczne i dostępne, tém bardziéj będzie wzmagał się wpływ jéj na upowszechnienie oświaty między warstwą pracującą. Taki sam stosunek okaże się i w zakładanych czytelniach. A z tego właśnie wypływa, że prędsze lub późniejsze upowszechnienie oświaty między ludem jest zawsze w ręku naszém.

— Niemcy germańskie nazwy coraz więcéj nadają majątkom ziemskim, do których nabywania w W. Księstwie Poznańskiém mają ułatwione środki kredytu i poparcie przez regencje i banki. Niedawno jakiś taki gutsbezicer sześć wiosek świeżo nabytych poniemczył, a główny folwark Lusinowo przezwał Louisenfelde.

Gazeta Polska (do 72):

— Dnia 29 marca w gmachu warszawskiego towarzystwa dobroczynności, przy liczném zebraniu się członków, odbyło się posiedzenie zgromadzenia centralnego tegoż Towarzystwa. Prezydował prezes Towarzystwa Ksawery Pusłowski. Po odczytaniu protokółu ostatniego posiedzenia, przez sekretarza głównego p. Karola Jeziorańskiego, prezydujący wezwał członków, którzy niepodpisali ustawy Tow., o jéj podpisanie, następnie książę J. T. Lubomirski, przedstawił wnioski przychodzące pod zatwierdzenie zgromadzenia centralnego, a w liczbie tych o wypożyczenie z funduszów Towarzystwa rs. 6,000 i rs. 15,000 na domy w Warszawie położone, o dozwolenie założenia XII sali ochrony, na któréj opiekuna zaproponowano p. Matiasa Rosen; o wykreślenie z liczby członków 71 osób nieczynnych i nieopłacających składek; o udzielenie nominacji pp. Bernardowi Kohn na kassjera kassy pożyczkowéj, Olendorfowi na pomocnika tegoż kassjera; Nieniewskiemu na zarządzającego kassą groszową cyr. 12; Gleśnichowi na zarządzającego czytelnią piątą; Jakóbowi Lewińskiemu i Ig. Natansonowi na członków wydziału ekonomicznego; o udzielenie podziękowań pp. Janowi Grabowskiemu za porządne i staranne utrzymywanie kassy głównéj Towarz., Kajetanowi Dąbrowskiemu za gorliwe pełnienie obowiązków sekretarza wydziału kassy pożyczkowéj, Morytzowi, Kurczyńskiemu, Valentin d'Hauterive, Tolkemitowi, Ludwigowi, Rakowskiemu, Giersztowi, Sokolnickiemu i Szulcowi za długoletnie i gorliwe pełnienie obowiązków opiekunów cyrkułowych i p. Maksymiljanowi Radziszewskiemu za założenie jego wyłącznie staraniem czytelni 7-éj; o zaproszenie bez ballotowania na członka Towarzystwa pana Ludwika Lesznowskiego. Wnioski te wszystkie przyjęto. Z kolei naczelnik sekcji rachunkowéj p. Kon. Józefowicz, odczytał zdanie sprawy z działań Towarzystwa z roku ubiegłego przez niego wypracowane. Po wysłuchaniu tego i podziękowaniu p. Józefowiczowi za pracę tak mozolną, jw. prezes Pusłowski odczytał wniosek, aby dla uczczenia zasług i licznych prac na polu dobroczynności dokonanych przez księcia Tadeusza Lubomirskiego, na cześć jego nazwane zostały imieniem księcia cztery czytelnie bezpłatne. Słuszne to i sprawiedliwe przedstawienie jednogłośnie przyjęto; pierwsza bowiem myśl założenia tych zakładów, następnie staranie i przykładanie się do ich rozwinięcia, jak niemniéj wiele innych przedsięwzięć filantropijnych szanownemu księciu zawdzięczyć należy. Postanowiono nadto obok tego w sprawozdaniu Towarzystwa za r. b., obszerniejszy poświęcić ustęp zasługom i działalności spełnionéj przez księcia w Towarzystwie dobroczynności. Zabrał następnie głos członek Pietrusiński i wspomniawszy o poświęceniu się ś. p. Teofila Janikowskiego, pierwszego założyciela ochrony w Warszawie, a jak wówczas i w kraju, wniósł aby dla czci zmarłego, jednę z ochron nazwać jego imieniem. Zadecydowano ochronie 1-éj dać miano: „Teofila Janikowskiego." W końcu odbywało się balotowanie 45 osób nowo podających się na członków Towarzystwa.

— Piszą z Poznania z d. 25 z. m.: Temi dniami wyszedł tu pierwszy Rocznik Towarzystwa wyłącznie przemysłowego. Towarzystwo to zawiązane w r. 1849, nie dawało od roku 1857 żadnych już prawie oznak życia i usiłowaniom dopiero nowym kilku zacnych obywateli, którzy w końcu 1860 roku urządzili walne Zebranie i ustanowili nową kommissją złożoną z pp. Cegielskiego, Bogdańskiego, Karśnickiego, Krzyżanowskiego, Motty, hr. Mielżyńskiego, dra Neringa, Rzepeckiego i Sokeckiego winno swoje powrócenie do życia i stan w jakim się znajduje. Dyrekcja ta z pomocą światlejszych członków urządziła w lokalu Towarzystwa prelekcje, które z wyjątkiem czterech latowych miesięcy odbywały się w każdą niedzielę wieczorem, czém niemało przyczyniły się do oświecenia słuchaczy. Na lekcje te uczęszczać wolno było mianowicie czeladzi i uczniom. Lecz głównie zasłużyła się dyrekcja urządzeniem Towarzystwa Pożyczkowego dla przemysłowców m. Poznania, którego statuta w swoim czasie podaliśmy. Walnych zebrań w ciągu ubiegłego roku było 10, dochód Towarzystwa wynosił ogółem 544 talarów, rozchód 428. Towarzystwo w końcu roku liczyło 230 członków.

— Piszą z Kijowskiego z d. 20 marca: Przed dwóma miesiącami otrzymaliśmy pomoc dla fabryk cukru w kredycie otworzonym w banku państwa. Pierwsze operacje tego rodzaju rozpoczęły się właśnie w ciągu kontraktów kijowskich, ale formy przepisane tak krępują czynność, że mało bardzo było mogących lub chcących z tego korzystać. Ogólnie fabrykanci cukru wzięli w banku 408,000 rs. Obecnie uwaga wszystkich jest zwróconą na utwierdzenie Towarzystwa kredytowego i na wykup ziemi włościańskiéj. Te dwa środki mogą podźwignąć kraj z upadku, inaczéj nad przepaścią staniemy. Lecz nadesłane projekta z Petersburga na bank centralny, odbierają nam nadzieję otrzymania prowincjonalnego Tow. Kred. Zaprotestowaliśmy silnie przeciwko tym projektom, zupełnie niezgodnym z interessem ziemiańskim naszych prowincij. Wysyłamy delegacją do stolicy z prośbą o zatwierdzenie naszych statutów, ale słabą mamy nadzieję powodzenia w chwili kiedy wzgląd inny staje nam wszędzie na zawadzie. Kwestja włościańska zaczyna się zupełnie u nas klarować. Układy z włościanami robią się na drodze poufnéj i pewien rodzaj nawet przychylnéj powolności zaczyna się objawiać.

— Przeciw „Nadwiślaninowi" wytoczony został nowy proces za artykuły w N-rach 57 i 58 tego pisma, noszące tytuł: „Co teraz robić?" Sąd karny do spraw politycznych w Berlinie, pociąga o te artykuły na mocy § 66 kod. kar. p. Walentego Stefańskiego z Brusolasu pod Starogrodem w Prusach zachodnich, jako autora i p. Ign. Danielewskiego, który wówczas podpisywał się w zastępstwie redaktora odpowiedzialnego. Dzień 12 kwietnia naznaczony jest jako termin sądowy. (§ 66 kod. kar. mówi: „Wszelki czyn przyspasabiający przedsięwzięcie zbrodni stanu, ma być karany więzieniem aż do lat pięciu, a jeżeli udowodnioném będzie, iż zachodzą okoliczności łagodzące, zamknięciem od jednego roku do lat pięciu.")

— Z powodu wyjścia broszury p. Adama Goltza p. t. „O położeniu obecném właścicieli ziemskich" (Warszawa 1862), redakcja G. W. czyni następujące uwagi, których trudno niepodzielać: Przed kilkoma miesiącami egzystująca wówczas Pszczoła z powodu silnego zajęcia się sprawą włościańską dzienników naszych, wyrzekła, iż długie rozprawy w téj mierze są zbyteczne, gdyż nikt w kraju o potrzebie zmiany stosunków nie wątpi i jeżeli potrzebaby tego dowodzić, to raczéj włościanom, stawiającym opór a nie właścicielom ziemskim. Jesteśmy przekonani, a przekonania tego nabraliśmy w dopiéro co odbytéj po kraju wycieczce, iż zdanie to Pszczoły nie zupełnie jest słuszne. Nie możemy zaprzeczyć, iż znaczna część obywateli przekonaną jest o potrzebie radykalnéj zmiany stosunków a co więcéj, świadoma celu i środków do jakich i jakiemi tę sprawę prowadzić należy; lecz znajdują się i tacy ziemianie, którzy często z niedokładnego obejrzenia kwestji, dotychczas opóźniają się w pojęciach, nie widzą przed sobą jasno celu i uskarżają się na brak środków, leżących przecież w ich rękach, a czego nie spostrzegają lub spostrzedz nie chcą. Ztąd też sprawa włościańska, po dokonanym okupie pańszczyzny, wpadła w pewien stan letargicznego oczekiwania, które tylko w części daje się wytłómaczyć spodziewaném prawem przymusowego oczynszowania. Nacisk więc słowa drukowanego, zyskującego pewną potęgę, jest koniecznym i wszystko co w téj mierze się pojawia a co nosi piętno rzeczywistéj znajomości rzeczy i rozwagi, nietylko, że nie jest zbytecznem, ale nawet bardzo użyteczném i konieczném. Jakkolwiek zapas argumentów w téj sprawie (pomijając jéj część techniczną i prawodawczą) może byc wyczerpanym, odświeżenie ich i dobitniejsze wypowiedzenie jest zupełnie na czasie, To znaczenie ma dla nas broszura p. Adama Goltza p. t. „O obecném położeniu właścicieli ziemskich." Nie ma w téj pracy nic nowego, czegobyśmy dawniéj już nie słyszeli a jednak odczytujemy ją z zajęciem, z rzeczywistą korzyścią, bo autor jasno zarysowuje obecne położenie właścicieli ziemskich w stosunku do kwestji włościańskiéj i ludu naszego. Jeżeliśmy dobrze zrozumieli myśl p. Goltza, nigdzie prawda nie sformułowaną widocznie, ale tchnącą w całości, to da ona się streścić tak: wzajemny stosunek większych właścicieli (czyli szlachty, nazywając rzecz po imieniu) wtedy pozbędzie się swego drażniącego charakteru, gdy usunięte zostaną przeciwieństwa interesów materjalnych tych dwóch klass społeczeństwo składających i gdy szlachta, jako posiadająca więcéj środków i oświaty, stanie na czele włościaństwa w obronie jego interesów, gdy mu przodować będzie na drodze dójścia do pomyślności moralnéj i materjalnéj. Naturalnie, nie może to nastąpić przed zupełném zatatwieniem kwestji włościańskiéj, podniesieniem oświaty ludu i przejęciem się duchem rzeczywistéj ofiary obywateli. Rozprawa p. Goltza rozpada się na dwa pytania, odpowiednie dwóm perjodom powyżéj sformułowanego zdania. W pierwszym rozbiera autor wpływ przemian obecnych na stanowisko i położenie obywateli ziemskich—a w drugim, będącym celem broszury, wskazuje, jak dalece znów właściciele ze swego stanowiska mogą wpływać na szybki rozwój przemian. W tym celu radzi p. Goltz przodowanie ludowi na drodze pomyślności, a zatém zakładanie ochron i szkół, bibljotek, utworzenie funduszu gromadzkiego, kass pożyczkowych magazynów, współudział w sądach gminnych i t. d. rozumie się obok sprawiedliwego oczynszowania. Trudno szlachetniejszą wskazać drogę jaśniéj i wymowniéj jak dokonał tego p. Goltz. To też książka jego przejdzie w ręce ogółu.

— Donoszą ze Lwowa pod 30 marca: Sprawa wystawy świata w Londynie, wniesiona na czwartkowém (27 t. m.) posiedzeniu rady miejskiéj, była głównym przedmiotem obrad. Jak wiadomo, uchwaliła rada miejska 1,500 złr. z funduszów gminy na wsparcie trzech uzdolnionych młodych krajowców, przemysłem lub rękodziełem trudniących się, którzy chcieliby zwiedzić wystawę Londyńską. W skutek rozpisanego konkursu zgłosiło się 22 kandydatów, których listę przedstawia Radzie sekcja finansowa, wraz z ważniejszemi ustępami ich i przytoczeniem złożonych allegatów. Po odczytaniu téj listy sprawozdawca oświadczył, że sekcja, zbadawszy dokładnie kwalifikacje kandydatów a stosując się do zapadłéj w radzie przy rozpisaniu konkursu uchwały, wybrała z tych 22 kandydatów trzech, których zgromadzeniu poleca: kowala, stolarza i siedlarza; pewną liczbę głosów mieli w sekcji technik i blacharz. Przeciwko téj propozycji sekcji wystąpił p. Lunda utrzymując, że proponowanie wyboru nie należało do sekcji, że wysyłanie rękodzielników, nie posiadających nic prócz praktycznego doświadczenia i wrodzonéj czy nabytéj zręczności, nie będzie tak korzystne, jak gdyby wysyłani posiadali wiadomości teoretyczne. P. Lundzie odpowiadał członek sekcji p. Rodakowski, gorąco przemawiając w jéj obronie i potrafił swą wymową skłonić zgromadzenie do przyjęcia projektu sekcji i wybrać z pośród pięciu przez sekcję przedstawionych kandydatów kowala, stolarza i blacharza.

Odpowiedź Tadeusza Padalicy

NA BROSZURĘ

PP. JÓZEFOWICZA I IWANISZEWA.

(Dokończenie, ob. N. 15).

Dla nas, przeciwnie, ani to zlanie się dwóch państw w jedno, ani owe skargi i ubezpieczania się w prawach swoich narodu ruskiego i litewskiego nie dowodzą tego co w nas chce wmówić p. Iwaniszew. Tylko podbój i niewola nie znoszą dobrowolnych warunków, a umowa za zgodą wspólną mieć je muszą. W ostróżności Litwinów, z jaką przystępowali do Unji, widzimy pewne wahanie się, pewną bojaźń ze względu na siłę potężną swego wspólnika, ale widzimy razem i roztropne zrozumienie korzyści, jakie z połączenia sił obudwu wyniknąć dla nich mogą. W skargach zaś pogranicznych obywateli, widzimy odwoływanie się do prawa i sprawiedliwości sądu, a więc ufność położoną w te prawa i w sprawiedliwość wyroku, co na owe czasy bezrządu i gwałtów świadczy korzystnie na stronę Polski.

Ale pozwoli nam p. Iwaniszew pójść daléj i zapytać go, z kim w owe czasy mogły Litwa i Ruś korzystniejszy zawrzeć związek i przeciwko komu to szukały one w Polsce opory? Bezstronne rozpatrzenie się w owoczesnéj epoce przekonywa nas, iż Unja Litwy nie tylko była krokiem politycznym i roztropnym, nie tylko dawała jéj w Polsce światłego i potężnego sprzymierzeńca, ale że ten sprzymierzeniec potrzebny jéj był dla oparcia się Krzyżakom, Tatarom i Moskwie, i że ta jedna pobudka raniéj czy późniéj musiała Litwę skłonić do związku z Polską. Ponieważ i p. Józefowicz i p. Iwaniszew w artykule swym powołują się na świadectwo Moraczewskiego i tego jednego z historyków naszych uważają za głębokiego znawcę dziejów i bezstronnego sędziego,—więc i my odwołujemy się do niego, ażeby na uznanym przez nich autorytecie oprzeć twierdzenie nasze. Posłuchajmyż tedy, jak on kreśli stan obojga narodów i te wypadki, jakie się działy właśnie w owe czasy na Moskwie i w Polsce, i zostawmy samemu czytelnikowi wyprowadzenie wniosków:

„Ruś dzieliła się na północną czyli nowogrodzką—do któréj należały: Pskow, Połock, Witebsk, Smoleńsk i inne miasta, a wszystkie handlowe, bogate i republikanckie. Nowogród pozakładał rozmaite osady aż do Syberji; z nich Wiatka, w dalekiéj północy, składała także zamożną rzeczpospolitą. Daléj na Ruś południową, z Kijowem, Haliczem, Lwowem, która przesiąkała życiem polskiém, aż poszła pod wspólne rządy z Polską,— i nakoniec na Ruś nad Klazmą, Oką ku Wołdze, za lasami, czyli zaleską, z rozmaitych kniaźtw, a główniejszych: Twer, Włodzimierz, Moskwa, których panujący osiągali u Złotéj hordy tytuł Wielkiego Kniazia. Książęta litewscy, synowie Gedymina, w środku XIV wieku, a szczególniej Olgerd, przeważny bronlą, choć nie panował ciągle, to dokazywał po wszystkich tych trzech częściach Rusi. Witowd, jeżeli niemiał przyznanéj zwierzchności, to w obronie całéj Rusi walczył z Tymurem Lenkiem, czyli powszechnie tak zwanym Tamerlanem. Nowogród, słynny z bogactwa, ściągał na siebie najazdy moskiewskie i przez W. Kniazia Wasila Dmitrijewicza został zmuszony do daniny, a nawet przyjmował namiestników z Moskwy.

„Po Unii florenckiéj, Ruś zaleska oderwała się od metropolji Kijowskiéj, a z rozkazu W. Księcia Wasila Wasilewicza, biskupi ustanowili i obrali metropolitę moskiewskiego (1448), który po zdobyciu Carogrodu przez Turków, uważał się za niezawisłego od patryarchy greckiego.....

W innem miejscu zobaczmy teraz jak charakteryzuje owoczesny stan Polski.

„Średniowieczna wolność inną była jak ta, do któréj obecnie wzdychają narody. Nieszło tam o tłumy tego ludu, co od głodu i zimna cierpi, rychło przede dniem wstaje, aby na podatki zapracował, a od próżniaków pogardy doznawał. Szło tylko, żeby rządca kraju z garstką dworaków, rycerza, co na roli siedzi, i przemyślnego mieszczanina pod miecz katowski bez powodu nie oddawał, do więzienia nie zamykał, od sądu ze skargą nie odpędzał, a majątku jego nie łupił. W Polsce, przynajmniéj pomiędzy szlachtą, ocalał naprzeciw Niemców i Mongołów pierwiastek słowiański i wydał znakomite cnoty narodowe, a mianowicie: braterstwo, poświęcenie, przywiązanie do wolności, życzliwość dla drugich narodów, miłość prawdy, chęć szerzenia u sąsiadów cywilizacji. Z tych przymiotów charakteru, rozwijały się instytucje i prawa, wznioślejszym jak gdzieindziéj tchnące duchem. Co tylko ze słowiańskich pokoleń należało do kościoła katolickiego, co nawet w kościele greckim mniéj objawiało swoją nienawiść przeciw katolikom i co w pierwotném szerzeniu się chrześcijaństwa na północy Europy, nie uległo w zupełności pod wpływem i mieczem zagranicznego rycerza, to wszystko nie podbojem, ale przez układy, na drodze federacyjnéj, połączyło się w jedno państwo polskie." (*)

W obec takiego obrazu, skreślonego ręką bezstronnego pisarza dziejów, zapytujemy p. Iwaniszewa, czy Litwa mogła postąpić inaczéj i połączyć się z inném mocarstwem, a nie z Polską i czy to połączenie nie wywołane zostało koniecznością i obawą być zagarniętą przez sąsiadów? W obec takiego, powtarzamy, obrazu, jakąż donośność mieć mogą drobne pretensje pana Iwaniszewa, czepiające się wyrazów i potępiające Unję dwóch państw, ze względu na graniczne zajścia? Takich rozterek pogranicznych mamy przykłady liczne, nie tylko w owe czasy wojowniczego życia, ale nawet dziś, przy stokroć lepszym porządku społecznym.

Równie nie wytrzymuje sumiennéj krytyki twierdzenie p. Iwaniszewa, jakoby uniwersał Zygmunta Augusta wydany 25 maja 1569 r. niebył aktem administracyjnym, ale przeciwnym prawu, bo uprzedzał postanowienie sejmu o Unji Litwy z Koroną, zapadłe 11 Sierpnia 1569 roku. Pan Iwaniszew rozmyślnie plącze fakta i daty i w dziecinną wdaje się walkę. Chociaż przywiléj o przywróceniu ziemi wołyńskiéj do Królestwa Polskiego, jak widzimy z Tomu II Volum. leg. (754) zapadł 26 maja 1569 r. ależ sejm agitował się od 23 grudnia 1568 r. jak o tém wyraźnie mówi przywiléj:... „ku którym takowym wszech stanów prośbom, sejm niniejszy walny i Wiel. Ks. Litewskiego 23 d. m. grudnia przeszłego roku, to jest po narodzeniu Bożym 1568, tu w Lublinie złożyliśmy, ku któremu, takowemu głównemu seymowi, rady nasze tak duchowne, jako i świeckie, y Posłowie Ziemscy, z zupełną mocą posłani, tak z Korony Polskiéj jako też i z W. Ks. Litewskiego, wszystkich stanów Koronnych i Księstwa Litewskiego, też w sobie bytność zamykając, zjechali się. A tak ten sejm walny i główny złożony w Imie Pańskie, tym sposobem zacząwszy, na którym długich a wiele traktatów i namów miawszy, proszeniśmy są i z wielką pilnością przez stany wszelakie Korony Polskiéj napomnieni, abyśmy ziemię Wołyńską, która przed przeszłemi czasy zupełnym, a całym prawem do Korony Polskiéj zawsze należała, tejże Koronie, to jest Królestwu Polskiemu przywrócili, a w jéj pierwość i całość wszczepili... Jakoż z pewnéj wiadomości naszéj a z woli uprzejmej a osobliwej *i za osobliwym a dobrowolnym pozwoleniem rad naszych duchownych i swieckich, książąt, panów, marszałków, urzędników ziemskich, szlachty i wszego Rycerstwa i wszystkich stanów przerzeczonej ziemie Wołyńskiej,* tym listem naszym już zaraz w społeczność, w część, i w własność Korony polskiéj przywracamy i złączamy, w tytuł Korony polskiéj przywodziemy i ku jednemu ciału nieróżnemu i nierozdzielnemu wracamy, wszczepiamy, wpajamy, czasy wiecznemi." i t. d.

Nadto, sam Uniwersał, podany przez p. Iwaniszewa w Zbiorze aktów, (T. I. cz II. I.) jaśniéj jeszcze porządek dat wyłuszcza, bo mówi że: „dygnitarom, kniażatom, paniatom i uradnikom, czerez listy naszi rozkazali ćsmo byli, aby wsi, dla uczynienia prysiahi, nam i koronie polskoj powinnoe, tut sia na kwietnu niedielu blizko proszłuju, stawili pod Uniju, w tamtych Uniwersalech opisanuju. Kotoroho czasu, na *żadanie wsich stanów tojeż ziemli Wołynskoje, na czetwertujnadcat deń maja, pomknuli ćsmo".* *i t. d.*

Więc Uniwersał taki nie był aktem nieprawnym, zapadłym po za obrębem sejmu i pod żadnym względem być nim nie mógł. Przeciwnie, nastąpił on na skutek zgody stanów i podczas sejmu, a jeśli szanownemu professorowi nie obce są prawa i konstytucje Króla Polskiego, to powinienby wiedzieć, iż żadne rozporządzenie tyczące się kraju, a tém bardziéj takiéj ważności jak przyłączenie, dwóch ziem: wołyńskiéj i kijowskiéj, nie mogło być robione przez samego króla. Zarzut śmieszny i błahy nie tylko w obec prawa, ale w obec historycznych faktów, boć przecię potwierdzenie Unji zapadłe 11 sierpnia i konstytucje (776 i 780 Vol. L.) są aktami równie prawomocnemi jak pierwszy i nie zaprzeczają ale stwierdzają tamten.

Ale powiemy szanownemu professorowi rzecz ciekawszą. Uniwersał podany przez niego, nie tylko nie osłabia ważności przyłączenia ziemi wołyńskiéj, ale legalizuje to wcielenie w sposób tak prawny, tak dosadny, jak tego nierobi najświeższa, pomyślana przez Napoleona III metoda głosowania powszechnego, stosowana do Sabaudi i Nizzy, a także do księstw Parmy i Modeny i królestwa neapolitańskiego. Na sejmie, król i wszystkie Stany połączonych królestw, a także deputowani stanowią akty przyłączenia, a w prowincjach przyłączonych, wszystkich stanów mieszkańcy, w myśl takiego połączenia, czynią przysięgę królowi i Koronie Polskiéj i stwierdzają ją własnemi podpisami. Z dokumentu podanego przez p. Iwaniszewa, widzimy najprzód

(*) Moraczew. T. III. r. XXXIII i XXXIV.

podpisy dygnitarzy, książąt, panów, szlachty i rycerstwa a każdy podpisywał się z imienia, urzędu i dóbr swoich. Kto miał dobra w kilku prowincjach, czynił podpis i od tych, i od tamtych. Opiekunowie podpisywali za małoletnich, bracia albo krewni za nieobecnych braci lub krewnych, żona za chorego męża i t. d. Następnie podpisywali burmistrze i ławnicy, landwójci i przysiężni, cechmistrze za siebie i cechy, mieszczanie obrani za siebie i pospólstwo, Ormianie za siebie i w imieniu wszystkich Ormian, nakoniec Żydzi i Karaimi za swe zbory. Podpisów takich na tym jednym dokumencie zrobiono w Łucku 382, a w ich liczbie znajdujemy prawie wszystkie znakomitsze familje ruskie: ks. Ostrogskich, Czartoryskich, Koreckich, Sanguszków, Czetwertyńskich, Siemaszków, Olizarów i t. d.

Zapytujemy więc p. Iwaniszewa: co legalności takiego aktu zarzucić można i czy nie uświęca on w daleko lepszéj formie wcielenia, niż owe kartki rzucane dziś do urny z nadpisem *oui* ou *non?*.

Autorowie broszury, ażeby przekonać czytelnika, ile poglądy ich na Polskę są prawdziwe, stosują je z dziełem Moraczewskiego i powiadają, że Moraczewski zupełnie jak oni przyganiał bezkrólewiu, sejmom, swawoli wojsk, i t. d. i żeby poprzeć to dowodzenie, do każdéj kategorji postarano się wyjąć słów kilka z Moraczewskiego, bez względu na tom i epokę. Wyznajemy, iż na takie zarzuty już niemamy co odpowiedzieć, bo zakrawają na farsy niestosowne tak uczonemu ciału, za jakie chcą uchodzić ci panowie. Nie spieraliśmy się nigdy z nimi na wzór przekupek: „*ty taki, ty owaki*“ i nie umiemy pojąć, kogo takie *wytykania* objaśnić w czém mogą? Albożmyślą oni, iż prostując fakta, tłumacząc według naszego rozumienia niektóre momenta historyczne, ślubowaliśmy zaprzanie wszelkich wad i błędów narodowych? Albož są tego przekonania, że dla oddziaływania takiemu uprzedzeniu wszystko nasze plamić powinni? I wady jak cnoty są względne. Tylko wyważenie ich rozumne w stosunku do czasu i okoliczności, może dać pojęcie o skali złego lub dobrego pierwiastku i tylko z takiego wyważenia otrzywać można sąd prawdziwszy o rzeczy saméj. Lelewel, który nie pisał panegiryków dla nikogo i anarchję polską skreślił bezstronnie, uogólniając swój pogląd na historję polską, powiedział bardzo słusznie: „Nie braknie anarchij wszędzie, które się toczą pod firmą porządku. Boć są anarchje dynastyczne, intryg dworskich, ustawicznych zmian ministrów, bankructw, ordonansów i ukazów; anarchije bezecne, gnębiące narody, upadlające. Ci co powstają na anarchiją polską, nie mogą przetrzeć oczu, by rozpoznali mnogie inne. Są to anarchije zachwalanego porządku, podległości i niewoli,—polska, jest anarchiją swobody“.

„Akta wydane przez Komissję, powiada broszura, świadczą o wadach prawa elekcyjnego, zwłaszcza gdy następowały czasy bezkrólewia“. Przekonanie takie powziął p. Iwaniszew z postanowienia kapturowego sądu szlachty gubernji Wołyńskiéj, zapadlego na dniu 27 lipca 1574 r. które zamieścił w tomie 2 (str. 18) „Państwo wtedy, powiada szan. professor, rozpadało się na kilka arystokratycznych respublik, słabo spojonych z sobą. Wszystkie królewskie juryzdykcje zawieszały natenczas swe czynności. Zwierzchnia królewska władza co do sądów i środków wewnętrznego spokoju, przechodziła do rąk szlachty. Szlachta każdego województwa wybierała z grona swego deputatów dla zarządu krajem, stanowiła o organizacji sądów i przepisywała kary za wykroczenie przeciwko prawom. Postanowienia deputatów były bez appelacji. Ażeby dekreta te były spełniane z całą ścisłością, szlachta zobowiązywała się poswstawać przeciwko nieposłusznych, wszyscy razem i każdy z osóbna i nieść wojnę jak wrogowi ojczyzny, pustoszyć jego dobra i pozbawić go czci i życia“.

Widzimy z tego określenia p. Iwaniszewa, jak dalece szan. professor niepojął ducha téj ustawy, gdy akt nacechowany rządnością i poczutą potrzebą porządku, wziął dobrodusznie za akt swawoli i bezprawia. Drugi to już raz przychodzi nam słyszeć zarzut podobny i po raz drugi jesteśmy zmuszeni tłumaczyć, że takie stanowienie prawa przez społeczność, nie tylko nie świadczy o bezprawiu, ale przeciwnie, jest najpiękniejszém świadectwem poczucia konieczności prawa i porządku. Dziwi nas, jak p. Iwaniszew zrozumieć tego niemoże, nawet w obecnéj chwili, iż te tylko prawa są najlepsze, które sama dla siebie stanowi społeczność, a nie te, które są jéj narzucone przez kogoś. O to już się nawet nie sprzeczają w Europie. Szlachta na czas bezkrólewia zbiera się, radzi o porządku swojego kraju i baczy ażeby ten w niczem zakłócony niezostał, cóż jest w tem nagannego? Ale p. Iwaniszewowi się zdaje, że to jest bunt, wyłamanie się z pod prawa. Wcale tak nie jest. Sądy kapturowe nie były dowolnością, a wypływały z prawa narodowego, o czém częste są wzmianki w Voluminach legum. Mają one cechę religijną żałoby i smutku i świadczą tym sposobem o nieszczęściu publicznem, które dotknęło naród. Z tego samego aktu, który p. Iwaniszew wydrukował, można się przekonać, iż szlachta nie inaczéj rozumiała konieczność sądów kapturowych. „A zabiehajuczy upornym umysłom ludéj nebacznych nespokojnych, z miłosti naszoje, powinnoje ku Reczy naszoj pospolitoj, jakośmy toho i pierwej, skoro po smerti jeho korolewskoje miłosti, pana naszoho Żygimonta Augusta, nie zaniechali, ku dobromu, pożytecznomu, spokojnomu i bezpiecznomu wsiech nas obywatelej wojewodztwa Wołyńskoho i Bracławskoho, zozwoliwszysia wsi odnostajne z piśmom, szto zowut kapturami, pokoj pospolityj nasz domowyj postanowili i uchwalili, według kotorohośmy sia i zachowywali, aż do koronacji Jeho korolewskoje miłosti“.

Drugim równie bezzasadnym zarzutem jest swawola żołnierstwa, które kraj własny plądrowało. Jeżeli chodziło p. Iwaniszewowi o przekonanie nas, to się mozolił niepotrzebnie, bo wszystkie pamiętniki nasze historyczne mówią szeroko o tém. To było złe ogromne i o poprawę onego starał się ustawicznie rząd polski. Chcielibyśmy tylko, ażeby nam szanowny profesor powiedział: czy u któregokolwiek z sąsiadów rzeczypospolitéj było w owe czasy żołdactwo mniéj swawolne? Czy Tatarowie, Węgrzy, Niemcy i Moskwa, mieli sumienniejszych rycerzy? U nas przynajmniéj obok tego smutnego obrazu było to dobrem, że o nim nie milczano, że grabieże i swawole potępiano. U sąsiadów nie było mowy nawet o tém. P. Iwaniszew zapomniał pewnie, że mamy dotąd sąsiadów, u których kradzież żołnierska zalicza się do zuchostwa....

Oto z jakich zlepków i pretensij dorabia p. Iwaniszew historję polską! Na szczęście akta, które przedrukował, dają lepsze i szersze pojęcie stanu owoczesnego rzeczypospolitéj, aniżeli wnioski, do których przyszedł szanowny professor. Wcale też nie przyganiamy dokumentom i prosimy o jak największą ich liczbę, bodajby nawet zbieraną według z góry ułożonego programatu przez szanownego professora. A protestujemy tylko przeciwko tym wywodom bo są widocznie naciągane i mylne.

Mylą się, i bodaj czy nie umyślnie, autorowie broszury, zarzucając nam drażliwość narodową, obrażającą się na niepochlebne obrazy podawane z przeszłości. Historja nasza wszakże poświadczy, iż nigdyśmy się nie lękali jawności, za cóż mielibyśmy obawiać się jéj teraz? Prosimy ich zastanowić się nad kwestją Unji brzeskiéj. Czyjeż to pamiętniki i akta wyświeciły w ostatnich czasach ten okres? Wyłącznie polskie. Jak wyobrażono Unję religijną jeszcze przed kilkunastą laty, mamy dowód z Bantysz Kamieńskiego, Markewicza, Kojałowicza, którzy z małemi odmianami powtarzali Koniskiego. Dziś sami historycy rossyjscy i małoruscy, że już nie mówię o polskich, z dokumentów i pamiętników polskich, wyświecili ten okres zupełniéj. Im lepiéj go zgłębiają oni, tém zupełniéj przychodzą do wniosku, że Unja była koniecznem następstwem tego nieporządku i rozprzężenia, w jakiém był kościoł wschodni już w połowie XVI wieku. Że rząd polski nie tylko w całéj walce, jaka się stąd rozwinęła, nie miał charakteru prozelitycznego, ale najczęściéj stawał się rozjemcą stron powaśnionych i na legalne ich zawracał drogi; że nakoniec właściwa Polska bardzo podrzędną w całym tym sporze odegrywała rolę, a rzecz cała toczyła się na Rusi i przez samychże Rusinów, którzy powaśnili się z sobą i albo z przekonania albo z interesu przeszli na katolicyzm albo na Unitów, albo pozostali przy wschodnim obrządku. Oni to, ale nie Polacy rozwinęli w łonie własnego kraju burzę religijną i kłócili się z sobą. Właściwi Polacy nie mogli brać w tym sporze udziału już dla tego samego, iż jako katolików rzymskich, spór ten nie dotykał ich osobiście. Był to więc spór czysto religijny, różniący się od innych współczesnych tém tylko, iż w kraju tak szerokich politycznych swobód jak Polska, rząd nie mógł brać w nim przeważnego udziału, a każde stronnictwo na własną działało rękę. Słusznie więc powiedział krytyk „*Sowremiennika*“ iż jeśli propaganda rzymska i Unja zabrały na Rusi pod swój sztandar najpotężniejszych synów wschodniego kościoła,—niema tu za co winę zwalać na drugich, a obwinić należy raczéj siebie, dla czego nie umiano podnieść oświaty do tego stopnia jak ją podniosło duchowieństwo rzymskie i zatrzymać ich przy wschodnim kościele? Tam widziano porządek, posłuszeństwo, kapłańskie cnoty,—a w hierarchji wschodniéj rozprzężenie i demoralizacja kapłanów do ostatecznego dochodziły stopnia. Powołujemy się na Sołowjewa, który dość szczegółowie dał wyobrażenie tego nieporządku. Poświadcza on, że te wszystkie uciemiężenia, prześladowania, grabieże świątyń, wynajmowanie ich żydom, o które tak skwapliwie pisarze małoruscy posądzali Polaków, działy się nie od Polaków, lecz od Rusinów, a co gorzéj: od samych biskupów wschodniego wyznania. Co wyrzucali galicyjscy Rusini metropolicie kijowskiemu Niceforowi Diewoczce w 1585 r.? „W czystych monasterach, miasto Ihumenów i braciszków, mieszkają Ihumeni z żonami i dziećmi i władają cerkwiami świętemi. Wielkie krzyże przerabiają na małe. Co było dane na cześć i chwałę boską, to poszło na świętokradztwo. Z klejnotów cerkiewnych robią sobie pasy, łyżki, naczynia; z ryz sajany, ze stuł bramy.

„Ale co gorsza, że wasza wielebność naznaczasz biskupów bez świadków i bez nas, braci swéj, wbrew prawom kościelnym, na skutek czego, ludzie niegodni stają się biskupami i na stolicach swych mieszkają z żonami bezwstydnie i dzieci płodzą.“ Bractwo lwowskie w 1592 r. taką skargę zaniosło do egzarcha biskupa Terleckiego, na Gedeona biskupa lwowskiego: „Arcybiskup wraz z biskupami zatwierdził, ażeby nadal księża bractw lwowskiego i wileńskiego, brali święcenie od arcybiskupa i soboru; lecz biskup, według dawnego uporu, niepozwala na to i przed ludźmi wszelkiego stanu powiada, że niemamy prawa ani cerkwi budować ani szkół zakładać. Dla tego zmuszeni byliśmy odprawić nauczycieli Cyrylego do Wilna, Laurentego do Brześcia, drudzy rozeszli się do miejsc innych a Stefan tu mieszka. Lepsi kapłani uszli od prześladowań biskupa a dwużeńcy zajęli ich miejsca. Biskupi chełmski i piński żyją z żonami a dwużeńcy patrząc na to, śmiało odprawiają msze ś-te. Wielkim smutkiem smuci się cerkiew nasza i idzie do zguby. Znakomite osoby co wpadły były w rozmaite odszczepieństwa i potém znowu chciały powrócić do prawdziwéj wiary, teraz niechcą, potępiają kościelny nierząd, a wszyscy jednogłośnie wołają, że jeśli nie urządzi się kościoł, to zupełnie odpadną i pójdą pod zwierzchnictwo rzymskiego kościoła i będą żyć w pokoju pod opieką jego“. (*)

Gdy nakoniec wprowadzono Unję i wszczęły się z tego powodu jeszcze większe zamieszania na Rusi, nie król ani rzeczpospolita były tego przyczyną, ale sami rozdwojeni Rusini. Nawet z tych dokumentów, które podrukował p. Iwaniszew na oskarżenie rządu, widać, że król i stany żądały zjednoczenia, że starały się o to, że protegowały Unję, ale nigdy nieprzykładały własnéj ręki do prześladowań, a często stawały się narzędziem intryg szlachty unickiéj, która spory osobiste w religijną przeobrażała walkę. Ile razy waśnie te oparły się o tron, zawsze stamtąd dawał się słyszeć głos bezstronny, namawiający do zgody i zapewniający opiekę i sprawiedliwość wszystkim. Posłuchajmy co pisał kanclerz litewski Leon Sapieha do unickiego połockiego władyki Jozefata Kuncewicza, gdy ten chciał użyć środków gwałtownych przeciwko Smotryckiemu, biskupowi połockiemu naznaczonemu przez patryarchę Teofana. „W istocie, pisał on, że i ja sam starałem się o Unję i zaniechać jéj dziś byłoby nieroztropnie; ale mi ani na myśl nie przyszło, ażeby zniewalać do niéj środkami tak gwałtownemi. Świadczą przeciwko wam skargi podane w Polsce i na Litwie. Albož nie dochodzą uszu waszych szemrania głupiego ludu i mowy jego, że on odda się chętniéj pod jarzmo tureckie, aniżeli ścierpi prześladowanie swéj wiary? Według słów waszych, kilku tylko mnichów z diecezij Boreckiego i Smotryckiego i kilku tylko szlachty Kijowskiego województwa, mają być przeciwni Unji; ależ prośba podana do króla od wojska Zaporozkiego ażeby Boreckiego i Smotryckiego zatwierdzić na ich urzędach a was zrzucić? A na sejmach czy mało skarg z Ukrainy całéj i całéj Rusi, nie zaś od kilku mnichów! Postępki wasze wypływające z dumy i prywaty a nie z miłości ku bliźniemu, idące wbrew świętéj woli i nawet rozkazom Rzeczypospolitéj, wznieciły te niebezpieczne iskry, które nam dziś grożą albo bardzo niebezpiecznym albo mogącym wszystko zniszczyć pożarem. Więcéj państwu korzyści od posłuszeństwa kozaków aniżeli od Unji waszéj, dla tego powinniście stosować się do woli królewskiéj i zamiarów rządowych, bacząc na to, że władza wasza jest ograniczoną i że pokuszenie się wasze na to co jest przeciwném spokojowi i korzyści społecznéj, może być słusznie poczytaném za obrazę majestatu. Jeślibyś wasza wielebność ośmielił się zrobić coś podobnego w Rzymie albo Wenecji, tam by was nauczono, jakie względy winieneś mieć dla państwa. Piszesz mi W. W. o nawracaniu odszczepieńców: należy starać się o to, ażeby jedno było stado i jeden pasterz; ale należy poczynać w tem roztropnie, stosować się do okoliczności, jako w rzeczy zależącéj od swobodnéj woli, zwłaszcza w naszéj ojczyznie, gdzie się nie stosują słowa: zmuszaj do przystąpienia. Obowiązany jestem, powiadasz W. W. naśladować biskupów. Tak jest, obowiązanym jesteś naśladować świętych biskupów w cierpliwości, cnotach, w dobrych przykładach. Przeczytaj W. W. Żywoty ojców ŚŚ. Nie znajdziesz tam skarg, ogłoszeń, processów ani sądowych świadectw. A u was sądy magistraty, trybunały, ratusze, kancelarje, napełnione są pozwami, processami, oskarżeniami. Tym sposobem nie tylko, że Unja utrwalić się nie da, ale rozprzęgą się ostatnie ogniwa miłości. Powinnością mądrego jest wyczerpać najprzód wszelkie środki roztropne i łagodne za nim się uciec do oręża. Nie słuszna jest pisać listy obrażające do zwierzchności, odpowiadać groźbami, jak to wy robicie. Nie tak postępowali apostołowie i święci ojcowie kościoła. Mówicie, że wolno wam jest nie-unitów zabijać i topić. Wcale nie; przykazanie boskie surowie zabrania zemsty i równie stosuje się i do was. Piszecie, że na sejmie obrażają oni nie tylko Unitów lecz i rzymskie duchowieństwo. A któż w tém przyczyną? Gdy gwałcicie sumienia, gdy zamykacie cerkwie, ażeby ludzie umierali bez modlitw i obrzędów chrześcijańskich i bez świętego namaszczenia jak poganie, gdy samowolnie nadużywacie łask i przywilejów otrzymanych od króla, to się obchodzicie i bez nas; a gdy z przyczyny takiego bezprawia lud się burzy i uśmierzyć go trzeba,—to nami chcecie dziury zatykać! Stąd to i myślą oni, że z wami trzymamy za jedno i spiskujemy na ucisk ich sumienia i na zniszczenie porządku społecznego, co jest nieprawdą. Dość już nam i tego, żeście w unji z nami, a więc zachowalibyście ją przy sobie równie jak dostojeństwo, w którém przystałoby wam zostawać spokojnie, nie narażając nas na nienawiść powszechną a siebie samych na niebezpieczeństwa i narzekania. Żądasz W. W. ażeby tych co nie przyjmują Unji, skazywać na wygnanie z kraju: niech Bóg zachowa ojczyznę naszą od tak szkaradnego bezprawia! Od dawna w krajach tych panuje ś. rzymsko-katolicka wiara, a dopóki niemiała ona naśladowniczki jéj cnót i posłuszeństwa ojcu Ś. dopóty słynęła z ducha zgody i potęgi wewnątrz i za granicami państwa. Ale teraz od czasu jak przyjęła do wspólnictwa towarzyszkę swarliwą i niespokojną, cierpi z jéj przyczyny na każdym sejmie, w każdém zgromadzeniu, mnogie waśnie i narzekania. Zdaje się, że lepiéj i pożyteczniéj by było dla społeczności naszéj zerwać z tą nieukojoną towarzyszką, bośmy nigdy w ojczyznie naszéj nie doznawali takich zajść, jakie na nas spadły przez tę Unję. Chrystus nie zapieczętowywał ani zamykał cerkwi, jak to wy robicie. Mają, powiadacie, kapłanów cnotliwych. Daj Boże, ażeby ich mieli jak najwięcéj! Ale nie dość na tém, że sami ich chwalicie: własne pochwały zawsze są podejrzane. Należy starać się, ażeby inowiercy widzieli dobre ich czyny i naśladowali je. Lecz wiem ja jakich to wyświęcacie kapłanów! Przez nich więcéj szkody kościołowi jak pożytku. Zapieczętowywać cerkwie i zamykać, urągać się nad kimkolwiek,—to prowadzi do zerwania bratniego związku i wzajemnéj zgody. Wskażcie mi, kogo złowiliście środkami surowemi, zapieczętowywaniem i zamykaniem cerkwi? Okaże się, żeście stracili i tych, którzy byli w Połocku pod zwierzchnictwem waszem. Owce zamieniliście na kozły, pogrążyliście w niebezpieczeństwo ojczyznę, a kto wie, może przygotowaliście zgubę nam wszystkim katolikom. Oto są owoce waszéj zachwalanéj Unji, a gdy zachwieje się ojczyzna, to zaprawdę, nie wiem co się z waszą Unją stanie wtedy. Zsyłasz się W. W. na rozkazy najwyższego pasterza; ale jeśliby Ojciec Ś. widział jakie bezprawia zakłócają naszą ojczyznę z powodu téj Unji, niewątpliwie, że zezwoliłby na to czemu W. W. chcesz przeczyć. Król rozkazuje wam cerkiew ich w Mohylowie odpieczętować i otworzyć, o czém z jego polecenia piszę do was, a jeśli nie spełnicie rozkazu, to sam każę ją odpieczętować i im powrócić. Nie wzbronno jest Żydom i Tatarom mieć w państwie królewskiem synagogi i meczety, a wy zamykacie chrześcijańskie cerkwie! Mówicie: azali sprawiedliwie będzie okazywać taką pobłażliwość dla okupienia przyszłéj, niepewnéj spokojności? Odpowiadam: nie tylko sprawiedliwie, ale tak zrobić trzeba, bo ucisk w wierze zaprowadzić nas może do klęsk wielkich. Już chodzą wieści, że oni chcą zerwać z nami na zawsze wszelki związek. Co się tycze Połoczan i innych buntowników przeciwko waszéj władzy, być może, że takimi są oni w istocie, lecz wy sami zmusiliście ich do buntu. Nowogród Siewierski, Starodub, Kozielec i wiele innych miast już oderwały się od nas z powodu Unji. Za jéj to przyczyną naród moskiewski uchyla się od przyjęcia na tron królewicza, jak o tém poświadczają listy rossyjskie, przysłane do naszych panów, dla tego nie życzymy sobie, ażeby ta zgubna Unja ostateczną na nas sprowadziła klęskę.“ (*)

Oto jest stanowisko, z jakiego zapatrywać się należy na Unję religijną w Polsce. Popełniła Polska błąd wielki, zgadzając się na unję i stając się potém powolném narzędziem żarliwości jezuickiéj, ale za cóż na jéj karb kłaść wszystko, nawet kłótnie domowe Rusinów i bezprawia własnych jéj kapłanów? Wprawdzie p. Iwaniszew rozumniéj widzi historyczne szczegóły jak jego poprzednicy i nie każe jezuitom gotować dzieci w kotłach ani obwozi ich po Ukrainie w wozach zaprzęganych syzmatykami,—ale pomimo to odnosi na karb rządu polskiego takie rzeczy, za które nie można do niego mieć winy, jak np. rozdawanie stolic biskupich, bo ten porządek istniał oddawna na Rusi i był wedle prawa; jak np. administracja dóbr kościelnych po śmierci biskupa, która według ogólników p. Iwaniszewa, miała być zawsze złodziejską a władza królewska tamująca nadużycia, zawsze bezsilną. (*).

Wyznać potrzeba, iż ten król polski u p. Iwaniszewa i ten rząd polski i nadewszystko szlachcic polski, są to figury mgliste, nieokreślone, którzy raz wszystko robią co chcą, znowu nikt ich nie słucha i nic niemogą. Gdy p. Iwaniszew znajduje akt królewski krzyżujący jego założenie, usiłuje zaraz go unieważnić i powiada, że władza królewska chociaż tamowała nadużycia, ale była bezsilną. (**) Ale gdy znajduje np. uniwersał nakazujący przysięgę pod karą konfiskaty dóbr ***) już zamilcza o bezsilności władzy, a przeciwnie ubiera ją w attrybuta potęgi i siły, ażeby faktowi historycznemu dać pozór gwałtu. Z szlachcicem polskim taż sama elastyczność wyrażeń. Niema wyraźnego pojęcia u p. Iwaniszewa to nazwisko. Unję popiera *szlachta*, a potępia ją „prawosławne ruskie dworzaństwo.“ „Starożytne ruskie familije“ robią nadania monasterom, a „szlachta“ otrzymuje przywileje królewskie na stolice biskupie. Jest to rozmyślna mieszanina wyrazów, bo szlachta na Rusi była tak dobrze polską jak prawosławną i broniąc wiary swéj i swobód, nie przestawała czuć i myśleć po polsku. Szlachtą byli i Rusini rodowici i oni to właściwie prowadzili całą tę religijną walkę. Rząd polski o tyle tylko był winien, iż przyłożył swą rękę do Unji i potém użyczał opieki aktowi, któremu sobory i duchowieństwo ruskie nadały moc prawną. A że prozelityzm waśnił późniéj poklócone plemię, za to Polski właściwej obwiniać nie można.

Chodzi tu nam o kwestję bardzo ważną, bo o narodowość, którą ci panowie umyślnie zakrywają i szlachcica na Rusi mają za cóś obcego w stosunku do rusińskiego ludu. Szlachcic ruski jest takim samym Rusinem jak nieszlachcic Rusin, a że to jest faktem, więc o takiéj oczywistości i powątpiewać nie można. Religija nic tu nieznaczy, bo tycze się bezpośrednio sumienia, a nie prawa do ziemi na któréj wzrósł, któréj służył i za którą walczył tak dobrze jeden jak i drugi. Żeby religja miała tu stanowić prawo do rzeczy, to pogaństwo miałoby najlepsze. Mogła szlachta pójść w takim kierunku, lud w innym, na drodze przekonań religijnych; mogli jedni wywalczać taką, drudzy inną przyszłość; ci tam, owi tu widzieć prawdę, to wszakże nie odbiera od jednych na korzyść drugich prawa do rzeczy.

Walka szlachty z ludem była właściwie nie walką narodowości ale stanów, osadzonych nie na równéj zasadzie w obliczu prawa. Stany istnieć muszą i będą, ale te które wypływają nie z przywilejów, lecz z różnicy zajęć i usposobień. W obec równości praw politycznych, wszystkich stanów, monopol miejsca mieć niemoże, więc kwestja ta upada sama przez się i dziś już powrótu jéj obawiać się nie należy. Od dawna już tak rozumie szlachta polska i rusińska kwestję stanów, gdy pisarze rossyjscy nieprzestają straszyć gmin rusiński zmorą z XVII wieku.

Po wysileniach dokonanych w celu przekonania nas o trafności poglądu na historję polską, autorowie broszury zgadzają się nakoniec, że rozpatrując socjalne zasady rzeczypospolitéj w odosobnionéj idei prawa, istotnie znajdują tam wolność, równość, samorząd, tolerancję religijną i inne pojęcia, do zastosowania których dążą dziś wszystkie ucywilizowane państwa. Ale cóż, powiadają, gdy postosujemy je z rzeczywistością, to zalet tych albo nie znajdziemy wcale, albo je znajdziemy wypaczone. I tak, zamiast swobody obaczymy swawolę; zamiast równości,—despotyzm kilku arystokratów, zamiast samorządu, dezorganizację sądów i bezsilność wykonawczéj władzy, a zamiast tolerancji religijnéj—prześladowania i fanatyzm.“

Żałujemy szczerze, iż tak porządnie ubranéj kukiełki autorowie broszury nie znaleźli w Polsce i zdaje się nam, że oni jak dzieci napierają się rzeczy niepodobnych. Już im krytyk „*Sowremiennika*“ starał się wytłumaczyć, że to co zwą bezrządem, jest walką konieczną wyrabiającego się do pełnego życia narodu aż się zorganizują i rozwiną siły jego żywotne. Już im tłumaczył, że na téj tylko drodze możliwym jest postęp, a nie na drodze apatycznéj bezwładności i ślepego posłuszeństwa mass całych. Poświadcza nam historja tylu ludów, że ta tylko droga uzacnia, gdy tamta podli, więc cóż tu znaczą owe wykazy chaośliwego życia narodu? Sami autorowie broszury są z sobą w sprzeczności, gdy potępiają w historji polskiéj to, co mienią być wypadkiem ostatecznym współczesnéj cywilizacji. Jakiż naród potrafił wywinąć tę robotę wewnętrzną jak z płatka?

Mielibyśmy pod tym względem dużo do mówienia, lecz ograniczyć się musimy na wymówce, iż autorowie broszury walczą z nami nie po rycersku, zwabiając na grunt zdradliwy, gdzie walki z nimi podtrzymywać nie możem. (*).

Poprzestajemy na tych uwagach i wyznajemy, że doznaliśmy przykrego wstrętu, zgłębiając robione nam zarzuty, bośmy w tych ciśniętych na przeszłość naszą oskarżeniach poznali złą wolę ale nie przekonanie. Odpowiadaliśmy bardziéj ze względu na publiczność, która nasz artykuł czytać będzie, niż na nich. Nie unikamy walki, ale niechętnie ją prowadzim tam, gdzie z góry wiemy, iż pokrzywdzenie jest rozmyślne. Wystawiamy je na widok i sąd publiczny, w tém przekonaniu, iż taką rdzę lepiéj ściera słońce prawdy niż szczotka krytyki. *Tadeusz Padalica.*

(*) Ист. Россіи Соловьева T. X. str. 17 i 25.

(*) Ист. России Sołowjewa T. X. str. 8.
(*) Ар. Ю. з. Руси. 1, XVII.
(**) Tamże XVIII.
(***) Tom II, 1.

(*) Jak też mamy rozumieć owo nowe odkrycie w historji, jakoby Jan Kazimierz w r. 1661 na sejmie miał doradzać połączenie polskiego ludu z wielkoruskim i uważał takie połączenie jako jedyny środek podtrzymania politycznego bytu Polski. Na dowód przytoczono uniwersał królewski do szlachty Wołyńskiéj wypisany z akt łuckich 1658 rokn. W tym uniwersale wcale nie znaleźliśmy takiego wyznania, ale proste wezwanie na sejm „ażeby postanowić ostateczne przymierze z carem moskiewskim i narodem jego.“ Jest to także próbka nowego sposobu czytania i pojmowania historycznych dokumentów.

KORESPONDENCJA
KURJERA WILEŃSKIEGO.

Owrucz na Wołyniu.
8 marca, 1862 r.

(Dokończenie ob N. 26).

Prowadząc daléj p i a d e s i d e r i a nasze, nie możemy i o szlachcie zagonowéj zapomnieć. Co do niéj, pożądaną jest rzeczą, aby przynajmniéj w wioskach znaczniejszych przyszło do założenia szkółek elementarnych. Cerkiewne tu nie wystarczają i zadaniu swojemu odpowiedzieć nie mogą. *Szlachta uczyć się pragnie.* Niedawno mieliśmy tego dowód wielce pocieszający: jedna z obywatelek, mająca dwór swój we wsi szlacheckiéj, oświadczyła się z gotowością nauczania dziatwy swoich chodaczkowych sąsiadów, i niespełna w parę tygodni miała już kilkunastu uczniów ochoczych, z niewymównym zapałem i wielką pojętnością garnących się do książki.... Wypada zatem zachęcić szlachtę, aby umówiła sobie nauczycieli, mających prawo uczenia, i ułatwić jéj wynalezienie takich, a spodziewać się należy, iż pod tarczą ich patentu dziatwa bezpiecznie dobrodziejstwa oświaty używać będzie. Nie koniec na tem: nieodbicie jeszcze potrzeba tym, którzy tego dotąd nie uczynili, uiścić się ze składki uchwalonéj w powiecie na Owruckie szkoły powiatowe z Połonnego tu przeniesione, i wstępną klassę przy nich otworzyć, bez téj bowiem zagonowa szlachta wstępu mieć do nich nie może. Pisałem raz już o tem w Polskiéj Gazecie; tu się powtarzam, i jeszcze silniej na to nastaję; a choćbym miał najsrożéj narazić się niektórym, wołać nie poprzestanę, że uchylanie się od wypełnienia jednego z najważniejszych obowiązków społecznych powinno ściągnąć na winowajców najsurowszą odpowiedzialność w obec opinji publicznéj.

A kiedy już to słowo o p i n j a, pod pióro samo mi przyszło, nie mogę się powstrzymać, abym i téj materji nie dotknął. Zagadnienie to nie dzisiejsze i nie wyłącznie jakiejś miejscowości tyczące. Na brak opinji publicznéj narzekamy powszechnie; wszyscy gwałtowną potrzebę jéj czujemy; ale Bogiem a prawdą, do wyrobienia téj czcigodnéj mistrzyni życia towarzyskiego mało kto z nas się przyczynia. Mówiono mi nieraz, że u was, bracia Litwini, ma ona dzisiaj wielką powagę. Jeśli tak jest istotnie, to mamy wam czego winszować i zazdrościć. U nas bo wiem inaczéj! U nas nie dosyć tego, że w sądzeniu ludzi i spraw publicznych niezmierna lekkomyślność panuje, że nic łatwiejszego nie znamy, jak w jednéj chwili potępić kogoś bez winy, lub wynieść bez zasługi; lecz nadto jeszcze, tak nam braknie taktu towarzyskiego, że nieraz przypuszczamy do komitywy takie indywidua, z któremi nigdy nic wspólnego miećbyśmy nie powinni; a co najgorsza, garniemy się nawet do takich, o których wiemy dokładnie, że z cnót obywatelskich, i prywatnych, zupełnie się wyzuli. I tu wprawdzie nie brak wyjątków, nie brak takich, co unikają zetknięcia się z ludźmi skalanymi ale i ci, niestety, zetknąwszy się z nimi przypadkiem, wątpię, czy znajdą w sobie tyle uczucia własnéj godności, aby im ręki do uścisku nie podać. Wieleby się jeszcze o tém dało powiedzieć, bo przedmiot to bardzo obfity; ale... ale... nie skończyłem jeszcze o szkółkach.

Powiat Owrucki ma cztery parafje katolickie; w jednéj z nich tylko szkółka się zawiązuje, a w trzech pozostałych (czy uwierzycie) i dzisiaj jeszcze na to się nie zanosi! Pomimo ponawianych odezw biskupich, pomimo tak głośnego wołania opinji publicznéj w dziennikarstwie krajowem! Kto temu winien? nie wiem; to tylko pewna,

że w Owruckiem bardziéj niżli gdzie indziéj szkółek potrzeba. Jest tu bowiem znaczna liczba r u d n i k ó w; zamieszkałych pośród lasów i bagien, którzy ledwie raz na rok, około święta Wielkonocnego, do kościoła dostać się mogą, a raczéj czują się w obowiązku,—do których proboszczowi, mimo nawet chęci najszczerszych, dość często dojeżdżać nie podobna, tak dla złéj drogi, jako też i dla odległości dość znacznéj, zwłaszcza, że rudnie to, rozproszone po okolicy, zosobna brane, nie wielu mieszkańców liczą. Żyją więc ci ludzie w najstraszliwszéj ciemnocie, w najzupełniejszéj religijnéj obojętności, na czém okropnie cierpi nie sama tylko moralność, lecz i ogólna sprawa kościoła.... Trzeba więc koniecznie złemu zaradzić, a innego na to nie ma sposobu, jak tylko zwerbowanie dzieci do szkółek parafjalnych. One bowiem nie tylko zarazem się staną głowami rodzin zacniejszych, lecz i dziś nawet będą ogniwem, łączącem rodziców swych z kościołem i dobrodziejstwem oświaty. Na głos więc cały wołamy, w imię obowiązków najświętszych, o najrychlejsze otwarcie szkółek parafjalnych!

Dotknąwszy duchowych potrzeb kościoła, muszę też i o materjalnych wspomnieć: Kościół Owrucki ma ich bardzo wiele; ale nic już nie mówię o wewnętrznych ozdobach, jakkolwiek rażącem jest ubóstwo ołtarzy; nierównie bowiem ważniejszą i pilniejszą jest reparacja murów i wzniesienie nowego dachu. Proboszcz miejscowy, jakkolwiek mało ma grosza w kassie kościelnéj, z wiarą w Opatrzność Bożą już się do roboty zabiera. Ufamy, że na obojętność parafjan skarżyć się nie będzie miał powodu; nie o wielkie rzeczy tu idzie: kilkaset rubli może ochronić nas od nowych ruin.

Długi już szereg wyliczyłem potrzeb miejscowych, o których nieraz słyszałem od zacnych tutejszych obywateli, szlachty, w imię ... Nie tylko bowiem szkółki zagonowa szlachta potrzebuje oświaty, nie tylko dzisiaj należy szkołom przychodzić w pomoc, ły; i starszym, i zamożniejszym kształcić się ciągle należy, aby młodszych, uboższych do nauki prowadzić mogli chcieli. Już wspominałem o braku w tutejszych stronach księgozbiorów znaczniejszych i o małéj liczbie dzienników. Owoż pożądaną jest rzeczą, aby i tutaj, jak to już nie w jednéj miejscowości się praktykuje, założono czytelnię składkową, a nadto, aby więcéj gazet prenumerowano. Kto sam nie może kilkunastu rubli na gazetę wyłożyć, niech sąsiada wezwie do spółki; bo dzisiaj już nie tylko obywatelowi, lecz nawet najpodrzędniejszemu z officjalistów, grzech jest nie wiedzieć co się dzieje na Bożym świecie, a zwłaszcza we własnym kraju. Rozpowszechnienie czytania niezmiernie dobroczynny wpływ na społeczność wywrze; nie tylko bowiem światło rozszerzy, ale od wielu też zdrożności ochroni. Przekonany jestem, że przyjemniejsze kobiety, mając do wyboru między kartą i książką, do ostatniéj chętniéj się wezmą; a kto wie, może też i mężczyźni, jeśli nie całkiem gry zaprzestaną, to choć tyle zapanują nad sobą, że z ładą urwiesm partji preferansowéj kompetować nie będą,—a i to już będzie piękną reformą.

Na tém dziś kończę, a mam w Bogu nadzieję, że przyszła korrespondencja moja lepsze wieści zawierać będzie, bo patrzeć mnem zdążył list mój podpisać, już mię doszła dobra nowina, że kilko poczciwych ludzi o czytelni radzić zaczęło... A kto wie, nim po złéj drodze wiosennéj chryja ta się do was dostanie, może już i fundusz na pokrycie kościoła się znajdzie, może i szkółki we wszystkich parafjach powstaną?... Obywatelstwo Owruckie ma serce najzacniejsze, i jak raz już na serjo do dzieła się zabierze, to pewno się nikomu w dobrém prześcignąć nie da.

Adam Plug.

Warszawa, dnia 30 marca

Nowe objawy życia umysłowego; przemiana Pszczoły. Kurjer Niedzielny; zacna pomoc. Podróż do Piekła. Rzut oka na młodzież nasza. Wystawa krajowa Szt. P.: piękniejsze utwory nowe. Rzeźba. Inne nowinki.

Śród pierwszych grzmotów wiosennego nieba posyłamy wam dalsze słowa spójni braterskiéj. W całéj Słowiańszczyźnie niegdyś witano ten pierwiosnkowy objaw natury radośnie, dzieci wywracały koziołki, by się od bólu głowy zabezpieczyć nadal, a w stronach waszych śpiewano prócz tego:

„Perkunie bożku
Nie bij Żmujdzina,
Bij poganina
Jak psa rudego."

Zmieniły się czasy; teraz trudno wiedzieć na jaki bok witacby należało pierwsze grzmoty wiosenne. Otóż słowa téj informacji braterskiéj wiążemy najprzód temi objawami, jakich ruch życia umysłowego dostarcza w stolicy naszéj. Wydawnictwo perjodyczne wzbogaci się w bardzo rychłym czasie zupełném przeobrażeniem "Pszczółki" na „Pszczołę," mającą współzawodniczyć rozmiarem i treścią z dwoma istniejącemi już u nas dziennikami polityczno-literackiemi. Cieszymy się z tego i życzymy, aby owoce ... drzewo ... znany jest ... czy naukowéj, bądź literackiéj, bądź towarzyskiéj. Oprócz tego ten sam redaktor zapowiada wydawnictwo swoje „Kurjera Niedzielnego," który będzie pismem krytyczno-politycznem, o czém jak wiadomo, żadne czasopismo dotąd nie wychodzi u nas w niedzielę, więc niedzielny Kurjer dla wielu może być pożądanym i pod tym względem. P. Kraszewski przyrzekł udzielać mu swych niedzielnych telegramów, bo do Gazety Polskiéj wprost z zagranicy telegramy idą. Jest-to dowód zacnéj pomocy braterskiéj.— Brak tylko czuć się daje pisma zeszytowego perjodycznego czysto literackiego, jako książki nieprzerwanego, podręcznego użytku; sądzić należy, że zapowiedziana „Współna Praca" zapobiegnie temu niedostatkowi; jakkolwiek bowiem mamy Bibljotekę Warszawską, lecz nie wiadomo, czy jakie nieusprawiedliwione fatum nad tém pożytecznem pismem ciąży, czy też treść jego poważna i niekiedy sucha za ztąd przyczyna dla liczniejszego ogółu, dość, że wydawnictwo to nie ma zadość przyjęcia u czytających rzeszy.

Do tych bliskich nowości literackich dodać tu jeszcze należy pismo illustrowane perjodyczne wychodzić mające, któremu przyszły redaktor i nakładca zarazem Napoleon Dębicki, nadał tytuł „Podróż do Piekła". Sądzić należy, że przedsięwzięcie to wydawnictwo będzie ozdobną satyrą współczesnych, osobliwie, jeśli ten tylko rysunek postaciowy bardzo korzystnie ... Autor „Scen z Życia" i innych szkiców bardzo dowcipnie niegdyś przedstawianych, a przytém korzystnie znany już nieco i na literackiéj niwie, jako rękopismo ... bardzo, że ile można, użycia obosiecznéj broni dowcipu i ironji; tekst bowiem na takie sam prowadzić. Same tylko rysunki i tylko fotograficzne będą miały zastosowanie w tém piśmie, które po zasmakowaniu publiczności w tym tego rodzaju „Wolnych Żartach" stanie się bardzo pożądaném zapowiedzianem.

Tyle na ten raz o perjodycznéj prasie. Zdawałoby się, że przy obecnym zwrocie poważnym ogółu do pracy ojczystéj, do obyczaju czysto rodzimego, nikt by się z współziomków nie poważył wyskakiwać nad ogół swą głową, cudacką lub manierami i trybem życia odrażające noszącym cechy. Jednakże, jakkolwiek będzie to się jeszcze martwić nie należy, są szczupłe wprawdzie anomalje, którym te spostrzeżenia powyższe na plecy ich próżności przylepić należy. Jest młodzież, która głównie swych obowiązków pilnuje i czystém tchnieniem oddycha, są, którzy z radością oddają się nauce, słuchaniu prelekcji w Szkole przygotowawczéj, którzy niewieściałość i wątłość charakteru za ohydne uważają rzeczy; na szczęście liczba takich powiększa się coraz więcéj; ale przeoczyć i téj garści niepodobna, co to niby o sygaro (a incognito o rubelki) grają w bilard Lursowy lub po innych knajpach godziny i połowy dnia marnują. Są, którzy różnego rodzaju karjolkami i pojazdami tłuką już i tak nędzny bruk warszawski, kołysząc wychuchane na resorach swe ciało; a wszakżeż to owi panicze przypomnieć sobie powinni, że ojcowie ich tylko w razie choroby kolebek czterokonnych używali; jazda konna pokrzepiająca siłę, dodająca jędrności ciału i energji duszy przedewszystkiém bywała u tamtych na pierwszym planie; koń dla nich stawał się niejako przyjacielem, powiernikiem myśli, czy to na placu boju lub na placu swadźby miłośnéj. Dziś konna jazda pokruszyłaby kości i pozrywała nerwy owym papinkowatym lalkom. Przy takim rodzaju życia paniczów i rasa koni krajowych upadła i ze świecą śród dnia białego szukaćby trzeba lubowników stadnin wzorowych rasy krajowéj. A wszakżeż wszystkiemu temu czas jeszcze zostawia pole poprawy; w Warszawie są ujeżdżalnie, a na prowincji zamiłowanie konnéj jazdy jeszcze łatwiejsze nastręcza pole.

Ale dość tego grochu na ścianę! prowadzimy was oto do salonów długo nietkniętéj piórem sprawozdawczém „Wystawy Krajowéj Sztuk Pięknych." Jakkolwiek ściany jéj czterech pokojów znacznie ogołocone zostały przez ubytek obrazów na wystawę krakowską chwilowo przesłanych, a inne znowu za 34,000 złp. nabyte przez Towarzystwo Zachęty sztuk pięknych dostały się między członków towarzystwa; jednakże pozostałe z czasów dawniejszych i ciągu mimowolnego przeszło dwumiesięcznego milczenia naszego przybyłe, stanowią jeszcze miły widok dla każdego zwiedzającego, nietylko dla miłośnika talentów rodzinnych. Pierwsze miejsce między nowoprzybyłemi dziełami sztuki zajmują następne obrazy: Szupego krajobraz karpacki przedstawiający „Czorsztyn i Niedzicę," albo raczéj ruiny tych zamków, dzieło bardzo pięknego pędzla, zalecające się głównie prawdą i poezją dalszego planu; „Pocałunek Judasza" Suchodolskiego (syna), w którym znawcy wiele upatrują zalet szczególniéj w kontraście dwóch postaci i delikatności pędzla; Horwitza „dwa portrety" mężczyzny i kobiety już nietyle efektem światła, jak dawniejsze twory artysty, ale raczéj prawdą i wykończeniem odznaczające się; Pillatego „Zjazd chłopów przed karczmą," gdzie podchmielone postacie odbijające nader dobitnie śród zimowéj pory nie przedstawiają, zdaje, się nic do życzenia; Świeszewskiego „Widok Wisły pod Krakowem," krajobraz nader wdzięcznego stylu; Kostrzewskiego „Wyrobnicy na gościńcu," zajęci tłuczeniem kamieni śród natury prawdziwie polskiéj równiny niewłaściwie może tu przeciemnionéj; i Szermętowskiego trzy medaljonowe obrazy, przedstawiające: „Naukę" dzieci pod drzewem, „Owoce nauki" i „widok na Pireneje," z których ostatni celuje szczególniéj pięknem i nader starannem oddaniem pierwszego pla u. Artysta ten, kształcący się w dalszym ciągu zagranicą, widocznie jeszcze szuka sobie właściwéj drogi, o czém manjerowanie pędzla przypomina wyraźnie, z tém wszystkiem każdy jego nowy utwór przynosi nam niezbity dowód postępu.

Zwracają jeszcze uwagę nowsze obrazy: Cieszkowskiego „okolica Olevano," Lipskiego „Dewotka", Stolzmana Rodosława „Portret damy" wystudjowany pięknie, któremu jednak zarzucają brak ciepła, daléj Brandta „Powrót Tatarów" po bitwie; artysta ten postępujący widocznie, przedstawia nam przed oczy ową zręczność dziczy najezdniczéj w uprowadzaniu dobytku polskiego; szkoda tylko, że nie ma tam dla dopełnienia obrazu i jeńców nieszczęśliwych, których po kilku spętanych umiał pędzić przed sobą w jassyr przemyślny poganin. W końcu wspomnieć należy „o 4-ch Akwarellach" wdzięcznie i w szczególny sposób oddanych przez Kwiatkowskiego, oraz o „ś-m Francisku" artysty Pinko, o „ś-m Bernardzie" Mielnickiego, i o „Kompanji idącéj na odpust do Częstochowy" Gumińskiego. Widzieliśmy tam jeszcze „akwarellę portretową" Marszałkiewicza; lecz artysta ten widocznie już z wiekiem stracił na talencie. Powrót obrazów i przybycie nowych z wystawy Krakowskiéj, oraz nowe prace rosnące już pod pędzlem tutejszych artystów i ogłoszone 4 premja za najlepsze utwory, spodziewać się należy, ożywią bardzo ten przybytek muzy krajowéj, któréj w starożytności nie udzielono oddzielnego miana.

W pokoju mieszczącym rzeźby zatrzymują przychodnia nowsze prace: „Madonna" bardzo pięknie przez Zalewskiego z kamienia ciosowego zrobiona, „Śmierć młodéj dziewczyny" Myszkowskiego, nader miły choć niecałkiem zrozumiały utwór; „Świtezianka" Zbąskiego, z dwiema Syrenami obok na falach unosząca się w poetycznym widoku, choć twarz jéj mogłaby być nieco więcéj uidealizowaną; „Chrystus Zmartwychwstały" Kasperowicza, „biust ś. p. arcybiskupa Fijałkowskiego" Statlera, zalecający się wykończeniem i podobieństwem zupełném; takichże przymiotów w płaskorzeźbie „portret" medaljonowy ś. p. „Lelewela" przez Czajkowskiego; daléj biust medaljonowy „Wojciecha Bogusławskiego" twórcy sceny polskiéj także w płaskorzeźbie i Święckiego „Popiersie kobiéty." Szkoda, że niektórych pięknych tych wzorów nie odlewają u nas w bronzie.

Z dalszych nowin to wam chyba jeszcze donieść należy, że pracują tu u nas z urzędu nad poprawą kodeksu karnego, i że mylna była wiadomość o wzbronieniu grania „Barbary Zapolskiéj," gdyż ta na jutro zapowiedzianą znowu została.

Z Berezówki (na Podolu) 14 marca.

Od wieków stan oświeceńszy narodu odrywał się powoli od rodzinnéj wspólności z ludem wieśniaczym; zwyczaje, upodobania, widoki, wesele i smutki, usterki i mądrość gminu przestawały być treścią i formą życia warstw wyższych; nikła pomiędzy niemi solidarność moralna, ustawało wzajemne oddziaływanie; materjalny interes zastępował węzły zacniejsze, a ustawiczne swary o pieniądz i pracę przymusową stawały się jedyną zrozumiałą dla obu stron mową. Chata i dwór uformowały dwa biegunowo-przeciwne ogniska w organizmie społecznym. Dzisiaj przyzwyczajamy się kmiecia uważać za obywatela, układamy się z nim jak równi z równym, wskazujemy mu drogi dalszego rozwoju, wyjaśniamy podstawy reform, zachęcamy do zgody... Na nieszczęście — mieszkańcy odrębnych światów — dotychczas nie rozumiemy się wzajemnie.

Słuchając ustawicznych narzekań na upór ludu pod względem rozmyślnego powstrzymywania się od umów z właścicielami ziemskimi, zadawałem sobie pytanie, skąd pochodzi takowy?... Mówiono mi o kommunizmie, o tendencjach czerwonych i t. p. Wątpiłem. Przeniósłszy się na wieś, rozpytywałem włościan, zastanawiałem się nad codziennemi faktami i doszedłem do wniosku niezupełnie zgodnego z opinją powszechną. Lud, nie rozumiejąc nowego porządku, a widząc w nim przyszłość swoją, lęka się ją narazić nieoględném postanowieniem, któreby zamknęło przed nim dalsze obywatelskie widoki. Smutno jest wyznać, a rzecz się ma istotnie tak a nie inaczej, — że włościanie z Ustawy całéj zrozumieli to tylko, że na dwa lata po ogłoszeniu ukazu obowiązki ich względem panów pozostają te same co pierwéj aż do wprowadzenia nowego porządku, o którym nie mają najmniejszego wyobrażenia. Każdy więc układ, chociażby najkorzystniejszy dla siebie, usuwają, trzymając się s t a t u q u o, dla tego, ażeby nie zepsuć mimowolnie przyszłego losu swojego. Zdarzały się przykłady, że wsie uwolnione od przymusowéj pracy, doświadczywszy korzyści najmu dobrowolnego w podwojonéj cenie roboty, wracały następnie do pańszczyzny, tłómacząc się obawą wykroczenia przeciwko prawu przez skrócenie dwuletniéj próby. Podobny wypadek miał miejsce w Winnickim powiecie u p. Pirogowa. Pomijając stronę faktyczną rzeczy, nader niedogodną i błędną, niepodobna odmówić jéj strony szlachetnéj. Jest to ofiara dla przyszłości, nie ulegająca w sumieniu włościan żadnéj pokusie, ofiara powszechna, pomimo braku opinji publicznéj i najpotężniejszego narzędzia onej — oświaty. Dodajmy do tego nieporównaną solidarność gromad i łączność całego kraju w każdym objawie, a może uszanujemy to co razi nas i zniechęca, i wywróżymy ludowi kmiecemu przyszłość świetniejszą.

Niezmiernie przykrem jest położenie właścicieli tutejszych. Lud, chciwie słuchając wszystkiego, co ściąga się do losu jego, a nie rozumiejąc prawnych kolei przejścia, tłómaczy sobie wskazówki i usiłowania panów własnemi ich widokami, domyślając się oczywiście najsamolubniejszych. W obec nieufności podobnéj, jak na dziś całkiem bezzasadnéj, lecz wyrobionéj przeszłością, większa część właścicieli umyśliła zachować postawę zupełnie bierną i zaprzestała rozpraw o tém, co obie strony najwięcéj interesować powinno. Postępowanie takie wydaje mi się nietrafném. Kropla kamień przebija; dla czegożby słowo rozumne nie dobiło się przekonania. Lecz nadewszystko pożądane są inne wskazówki ze strony stanu naszego: mówię o czynach pożytecznych dla ludu, — a pole to stoi otworem, i zasiane ziarnem poczciwem, najprędzéj odwdzięczy się plonem porozumienia się i zgody.

Sam będąc szlachcicem i właścicielem ziemskim, marzyłbym dzisiaj o inicjatywie stanu mojego we wszystkiém co dobro ludu ma na widoku. Nie sądzę, ażeby ambicja podobna wydała się komu niesłuszną. Zdaje się, że szlachta ma prawo i obowiązek przewodniczenia ludowi światłem i duchem ofiary. Przyznam się najotwarciéj, że zachwianie się nasze na owéj wysokości moralnéj mocnoby mię bolało. Właśnie w téj chwili nie mogę przezwyciężyć w sobie uczucia wstydu, czytając urzędowy akt włości Białorękawskiéj (Lityńskiego powiatu), którego najważniejsze ustępy przytaczam:

„D. 24 lutego 1862 r. na zgromadzeniu włości Białorękawskiéj... uważając, ile to złego i biedy, ile zgorszenia i nędzy ostatecznéj w mizernym stanie kmiecym sprowadza nieumiarkowane używanie wódki... tak że wielu z mieszkańców włości naszéj, pomimo ostrzeżeń i rad ojcowskich starszyzny, pomimo ruiny majątków i zdrowia, nie powstrzymuje się od głównego nałogu... ponieważ zdaniem naszem najwięcéj przyczyniają się do tego zamieszkujący po karczmach żydzi, którzy zajmując się wbrew prawu drobiazgową sprzedażą wódki, udzielają jéj ludziom nie tylko za pieniądze ale i za inne przedmioty; — postanawiamy: 1) Za pośrednictwem wójta i starostów gromadzkich n a j u s i l n i é j u p r a s z a ć pp. o b y w a t e l i, ażeby ze swojéj strony d o p o m a g a j ą c m y ś l i p o c z c i w é j, raczyli powydalać z majątków swoich pomianowanych żydów, nie dozwalając im wpływu na przedaż wódki; ażeby n i e t ł ó m a c z y l i s i ę t é m, ż e I z r a e l i c i t r u d n i ą s i ę u n i c h r o l n i c t w e m, c o n i e j e s t p r a w d ą... lecz żeby karczmy swoje poruczali ludziom moralnym, trzeźwym i jeśli można — piśmiennym, którzyby, zamiast pociągania włościan do picia, zachęcali ich do trzeźwości. 2) Każdy włościanin, jeżeli w dzień roboczy, s z c z e g ó l n i e l a t e m, upije się w szynku i na wezwanie starosty wiejskiego nie zechce go opuścić, zapłaci karę pieniężną za pierwszy raz 3 zł. i gr. 10, za drugi 6 zł. i gr. 20, za trzeci — 13 zł. i gr. 10. Następnie, winny ulega sądowi gromady. 3) Zgromadzone karne pieniądze starosta co sobota odnosi do zarządu gminnego, gdzie powiny być zapisane do księgi, używane zaś mogą być tylko na jedno, a mianowicie n a z a k u p i e n i e k s i ą ż e k p o t r z e b n y c h d l a n a u c z a n i a d z i e c i w m i e j s c o w e j s z k ó ł c e w ł o ś c i a ń s k i é j." (Następują podpisy).

Włość Białorękawska liczy dwa tysiące z górą mieszkańców. Akt przytoczony udzielił mi pan Feliks Staniszewski, jeden z najgorliwszych pośredników Podolskich. Wakcie tym naiwność nie szkodzi doniosłości. Korzystajmy z otrzymanéj nauki.

L e o n a r d S o w i ń s k i.

ROZMAITOŚCI.

— Angielskie pismo perjodyczne „Bookseller," w jednym z ostatnich numerów, zawiera zajmujący artykuł o stanie księgarstwa w Niemczech. „Prawie od roku 1850, mówi ten dziennik, Lipsk jest punktem środkowym handlu księgarskiego w Niemczech. Punk ten jest nader ważnym, a szczególną ma użyteczność w kraju podzielonym na mnóstwo drobnych państw, niemającym stolicy ścieśniającéj niejako węzły związku. W Niemczech nie ma jak w Anglji lub Francji stolicy, któréj trzymiljonowa ludność przymusowo przyciągałaby do siebie z całego kraju wszystkie bogactwo, wszelkie zdolności. Pieniądze i praca, prawie równo rozdzielają się po wszystkich państwach tego związku. W kwitnących czasach tych królestw, elektorstw, księstw i t. d., każdy monarcha panujący miał swój Paryż, a nawet swój Wersal, gdzie starał się ściągnąć przemysł, naukę i sztukę, swego własnego ludu. Literaci i księgarze niemieccy, pierwsi poczuli konieczność zniesienia téj centralizacji, za pomocą ogólnego narodowego związku; miasto Lipsk, z powodu swych corocznych jarmarków stało się naprzód stolicą handlu, a następnie zostało prawdziwą stolicą literatury. Taka stolica tém bardziéj jest użyteczną teraz, kiedy niektóre państwa związku stały się potężnemi mocarstwami, posiadającemi ludne miasta i ważne punkta handlowe. Pod tym względem nie zachodzi żadne podobieństwo między związkiem niemieckim, a innemi państwami w Europie. We Francji i w Anglji, jest tylko jedna prawdziwa stolica, stolica zarządu i wszelkich spraw. Wszystkie inne miasta, prowincjonalnemi. W Niemczech przeciwnie, Berlin, Wiedeń, Monachjum, Sztudgart i wiele innych, jakkolwiek różne pod względem obszerności i ludności, pod innemi względami mają jednakowe znaczenie. Każde z nich jest stolicą, rezydencją rządu, punktem środkowym wielu politycznych i społecznych interesów. Co więcéj, nieraz skutkiem zbiegu okoliczności zdarzyło się, że najmniejsze stolice stawały się winlkiemi punktami literackiemi. Dwie gwiazdy literackie niemieckiego horyzontu, Goethe i Schiller, błyszczały w małéj stolicy Wejmaru; a nawet za naszych czasów, wiele ważnych nader zakładów księgarskich znajduje się w miasteczkach, które w Anglji uchodziłyby prawie za wsie. Z tego wynikła konieczność stolicy księgarskiéj w Lipsku, dla skoncentrowania licznych interesów księgarstwa niemieckiego. Prawie wszyscy znaczniejsi wydawcy i księgarze niemieccy posiadają w Lipsku swoich ajentów lub komisantów, a także wielu księgarzy zagranicznych francuzkich, włoskich i t. d., Wielka sala giełdy księgarskiéj, umieszczona na pierwszem piętrze gmachu, co rok w czasie jarmarku Wielkanocnego, przedstawia nader ciekawy kongres, może więcéj zajmujący od niejednego podobnego zgromadzenia w Europie. Na około wielkich stołów skromnie przykrytych zielonem suknem, przedstawiciele księgarń niemieckich roztrząsają swe interesa, udzielają sobie wiadomości i objaśnienia, rozprawiają o działalności i przyszłości, najpotężniejszego czynnika nowszych czasów, prasy. Corocznie w Lipsku wydaje się 10,000 tomów nowych dzieł; przypuściwszy, że każde wydanie odbija się co najmniéj w 500 egzemplarzach, to corocznie ukazuje się 5,000,000 książek na korzyść rozrzuconéj ludności mówiącéj po niemiecku, sięgającéj od morza Adrjatyckiego, daleko na północ, aż po brzegi Newy, od ujścia Dunaju do ujścia Renu. Ten wielki trud spełnia giełda Lipska, prawdziwa umysłowa stolica."

WIADOMOŚCI BIEŻĄCE.

— Donoszą nam z Grodna, iż p. J. K., w końcu jeszcze roku przeszłego, urządził w swoim domu niewielką szkółkę, w któréj dotąd uboga młodzież miejska znajduje serdeczne przyjęcie i naukę. W domu p. K. urządzoną jest osóbna komnata na szkółkę, a córki zacnego gospodarza wykładają w niéj początki czytania i pisania, oraz, co najważniejsza, wpaja tam się w dziatwę gruntowne zasady moralności. — Temi dniami miał być dany w Godnie koncert na dochód biednych, który już z tego tytułu zasługuje na powodzenie, i pewni jesteśmy, że to go nie minie. — Do założonych od kilku miesięcy z kapitału składkowego jatek, które niemałą dogodność miastu już przyniosły, teraz jeszcze ma przybyć w Grodnie staraniem obywatelskiém fabryka wyprawy skór i fabryka świec łojowych. Nie wątpimy, że koléj żelazna obudzi wkrótce pochopność i do innych przedsięwzięć, którym Grodno od dawna stoi otworem.

— W Żytomierzu w drukarni Kwiatkowskiego wkrótce ma opuścić prasę dziełko p. t. „To i owo, przez Klekota Dziubalskiego, Bociana z nad Nurca." Jest to, o ile wiémy, zbiór artykułów humorystycznych i satyrycznych jednego z rozbitego zastępu pracujących do „Wolnych Żartów." Autor czysty zysk ze sprzedaży téj książki przeznacza na cel dobroczynny.

— W Kijowie zamierzają zawiązać Towarzystwo ubezpieczeń od ognia. Powiadają, że cyfra assekurowanego kapitału wynosiłaby do 20 miljonów rsr., co po pół proc. od stą przyniosłoby rocznie 60,000 rs.; ponieważ zaś przecięciowo wzięta cyfra strat od pożarów stanowi rocznie około 20,000 rub., więc przepowiadają świetne powodzenie Towarzystwu, jeżeli się tylko zawiąże. Niewiémy jeszcze azali myśl ta dalej się po za projekt posunie, i czy będzie żywotniejszą od zamiaru podobnego stowarzyszenia w Wilnie, który wnet po urodzeniu spełznął na niczém.

— W uniwersytecie kijowskim kształci się w roku bieżącym 945 studentów, którzy podług wyznania religijnego dzielą się w sposób następujący: katolików rzymskich 502, prawosławnych 391, wyznawców zakonu mojżeszowego 29, ewangelików 22 i ormianin 1.

— W liczbie wysokich rozkoszy ducha, jakie nam wielki tydzień przyniesie, jest bezwątpienia muzyka kościelna, przedstawiona w swoich arcydziełach. Orkiestra tutejsza i amatorowie wykonają pod dyrekcją p. Ludwika Nowickiego, wiekopomne oratorjum J. Haydn'a: S i e d m o s t a t n i c h s ł ó w C h r y s t u s a n a k r z y ż u. W wielki piątek O r a t o r i u m będzie miało miejsce w świątyni św. Jana, w sobotę zaś, w katedralnéj, oba razy pocznie się od godziny 4½ po południu.

— Telegraficzne z dnia 80 marca depesze przyniosły nam wiadomość, że zatory lodu na Dźwinie pod Dynaburgiem, trwające przez dwa dni, podniosły wodę w téj rzece do nadzwyczajnéj wysokości, 28 stóp. Powódź przez to zrządzona zniosła most na szosse kowieńsko-dynaburskiém i przerwała na czas długi kommunikację, gdyż do naprawy mostu chyba po opadnięciu wody przystąpić będzie można. Dnia 30 marca lody całą massą ruszyły,— woda spadła zaraz na półczwartéj stopy. Uszkodzenia na kolei żelaznéj są mało znaczące— i na wytrzymanie pociągów na kolei nie wpłyną.

CENY TARGOWE W WILNIE.

od 29-go marca. do 8-go kwietnia.

Żyta beczka 16 rub., pszenicy beczka 25 rub., jęczmieniu beczka 12 rub., owsa beczka 7 rub 50 kop., grochu beczka 16 rub., gryki beczka 10 rub., siana pud 65 kop., słomy pud 25 kop., kartofli beczka 7 rub., kop. 50 masła pud 12 rub.

ВИЛЕНСКІЙ ДНЕВНИКЪ.

Пріѣхавшіе въ Вильно, съ 29-го марта по 2-ое апрѣля.

ГОСТИННИЦА ПИШКОВСКИ. Пом. Влад. Помарнацки.— Болесл. Жуковски.—Янушкевичъ:—Брон. Бениславски.—Карпъ.— Липпа.— Захарьяньски.—Махвицъ Ферд. Мончински.—Баталь.— Авербахъ.— Вольфъ.—Брюль.— Сухомлыновъ.— Проф. Вильг. Галецки.—Ротм. Жисневски.—Учитель Ковзанъ.—Левенштернъ.— Болесл. Малаховски.—Поруч. Бѣсядовски.— Эли.— Мокржецки.— Директоръ Цыцуринъ.— Соловьевъ. Новокуньски.— Додоновъ.— Павловски.— Г-жи: Скворонска. — Довпаровичова.— Володковичова.

— Въ д. Абрамовичевой на Преображенской улицѣ: Мировой Посредникъ Іосифъ Шишко.—Въ д. Курковской на Снипишкахъ: Штабсъ кап. Скотницки.—Въ собств. домѣ: Пом. Россохацки.

Свиты ЕГО ИМПЕРАТОРСКАГО ВЕЛИЧЕСТВА Генералъ-маіоръ Дренякинъ.—Вилейскій уѣздный Предводитель дворянства М. Тукалло.—Маіоръ И. Кобылиньски.—Маіоръ Веревкинъ.—Полковницѣ Онуфрій Гоувальтъ. Подполковн. Корп. Лѣсн. Рошковски.

Выѣхавшіе изъ Вильна, съ 29-го марта по 2-ое апрѣля.

Свиты ЕГО ИМПЕРАТОРСКАГО ВЕЛИЧЕСТВА Генералъ-маіоръ Дренякинъ.— Ляллемандъ.—Эрдбергъ.—Липпа.— Ольшаньски.—Махвицъ.— Секъ.—Квятковски.— Новицки.— Жуковски.— Авербахъ.—Брюль.— Бычевски.— Ралецки.— Микуличъ.— Бѣсядовски.—Мировый. Посредн. Шишко.—Попечитель Госпиталя св. Якова Ц. Цывиньски.—Кол. асс. Эрнъ. Соколовски.—Маіоръ Подерня.— Маіоръ Веревкинъ.— Пом. Ив. Любаньски. Надв. сов. Рытвиньски.—Пом. Оскаръ Милевски.—Отст. ротмистръ Люціянъ Морачевски.

DZIENNIK WILEŃSKI.

Przyjechali do Wilna od 29-go marca. do 2-go kwietnia.

HOTEL NISZKOWSKI. Ob. Wład. Pomarnacki.—Bolesł. Żukowski.—Januszkiewicz.—Bron. Benisławski.— Karp.— Lippa.—Zacharjański.—Machwic.—Ferd. Mączyński.—Batal.— Awerbach.—Wolf.— Bruehl.—Suchomłynow.—Prof. Wilh. Halecki.—Rotm. Żyśniewski.— Naucz. Kowzan. — Lewenstern. — Bolesł. Małachowski. — Porucznik. Biesiadowski.— Elie.—Mokrzecki.— Dyrekt. Cycuryn.— Sołowjew.— Nowokuński.—Dodonow.—Pawłowski.—Panie: Skowrońska.—Downarowiczowa.—Wołodkowiczowa.

— W d. Abramowiczowéj przy ulicy Preobrażeńskiéj: Sędzia pojednawczy Józef Szyszko.—W d. Kurkowskiéj na Snipiszkach: sztabs-kapit. Skotnicki.—W d. własnym: obyw. Rossochacki.

Z orszaku JEGO CESARSKIEJ MOŚCI Jenerał-major Dreniakin. Marszałek szlachty pttu Wilejskiego M. Tukałło.—Major. Jan Kobyliński.—Major Wierewkin.— Półkownik Onufry Houwalt.—Podpółk. korp. Leśnicz. Roszkowski.

Wyjechali z Wilna, od 29-go marca. do 2-go kwietnia.

Z orszaku JEGO CESARSKIEJ MOŚCI jenerał-major Dreniakin. Lallemand.—Erdberg.—Lippa.—Olszański.—Machwic. Seck.—Kwiatkowski.—Nowicki.—Żukowski.— Awerbach.— Bruehl.— Byczeński.— Halecki.—Mikulicz.— Biesiadowski—Sędzia Pojedn. Szyszko.—Kurator honor. szpitala św. Jakuba Cyprjan Cywiński.—Ass. kol. Ernest Sokołowski.—Major Podernia —Major Wierewkin.—Ob. Jan Lubański.—Radca dw. Rytwiński.—Ob. Oskar Milewski.—Dym. rotm. Lucjan Moraczewski.

Печатать позволяется. Вильно, 2 Апрѣля 1862 г. — Ценсоръ статскій совѣтникъ и кавалеръ А. Мухинъ. W drukarni A. H. Kirkora.

Bilety 4-go oddziału, klassy 2-éj na dobra SZYMANÓW i SEROKI są do nabycia u Szmujły Kulkina, na ulicy Niemieckiéj w domu Kuryckiego. 1—188

ZAKŁAD FOTOGRAFICZNY KORZONA.

Zawiadamiam szanowną publiczność, że portrety, które w moim Zakładzie nie były kupowane, nie będą uznawane za moje chociaż z moim podpisem, gdyż były fałszowane przez ucznia mojego, Włodzimierza Malinowskiego, który został wydalonym. Także zawiadawiam, że w Wielkim Tygodniu i po świętach do czwartku pracownia moja zamkniętą zostanie. 1—191

Znajduje się duże i piękne mieszkanie do najęcia w domu Kandaurowa na placu naprzeciwko ulicy Tatarskiéj. Zapytać o cenę w kamienicy Jeleńskich na Wileńskiéj ulicy u murgrabiego. 1—190

W WILNIE OBECNIE RESTAURUJE SIĘ

Hotel Poznański

Przeciw. Ratusza pod N. 296 położony.

Właściciel Hotelu ma honor zawiadomić, że od d. 1 maja r. b. pomieniony zakład do użytku otwartym zostanie podług cen stale przeznaczonych za apartamenta i pokoje z posługą: od 40 kop. do 2 r. sr.

ZARZĄD BLECHARNI hrabiego Zyberga w Lixnie uwiadamia interesowane osoby, że i nadal poruczył przyjmowanie szarego płótna, w Wilnie w magazynie pod firmą Antoniego Poznańskiego.

DOM murowany z oficynami i spichrzem na Rajskiéj ulicy położony, należący do p. Gierdwojn sprzedaje się; o warunkach dowiedzieć się u p. Kazimierza Poznańskiego, przeciw Ratusza w domu pod N. 296. 2—173

Отдается въ годичную или полугодичную аренду жилой домъ, состоящій изъ 12 комнатъ съ особымъ флигелемъ, погребомъ, ледникомъ, конюшнею и сараемъ для экипажей, расположенный при Свенцянской почтовой дорогѣ, при р. Виліи, подъ прудомъ „Виршупка", въ отличномъ положеніи, въ разстояніи 2-хъ верстъ отъ заставы Антокольской. Объ условіяхъ аренды узнать можно у Бухгалтера Виленской дирекціи училищъ Чеховича. Г. Вильно, 22 марта 1862 года. 2—166

Wypuszcza się w dzierżawę roczną lub półroczną: dom mieszkalny o 12 pokojach z officyną, piwnicą, lodownią, stajnią i wozownią, nad Wilją i ruczajem Wirszupką, tuż przy trakcie Święciańskim, w pięknéj pozycji o 2 wiorsty od rogatek Antokolskich położony. O warunkach dzierżawy, można dowiedzieć się u buchhaltera Wileńskiéj dyrekcji szkół, Czechowicza. Wilno 1862 roku dnia 22 marca. 2—166

APARTAMENT NA PIERWSZEM PIĘTRZE jest do wypuszczenia w domu Fiorentiniego. 3—154

OTRZYMANO mąkę, siemgę, kawior, oliwę, świece stearynowe, palimowe i łojowe w MAGAZYNIE PIECHOWA w domu W. Kadenacych przy ulicy Wielkiéj. 3—156

EKONOM praktycznie znający gospodarkę na Litwie, dobrego prowadzenia się, może dostać miejsce od ś. Jerzego 1862 r. Wiadomość w handlu Grużewskiego pod firmą Wojciechowicza w Wilnie.

Do tegoż Handlu nadesłano Nasiona koniczyny na sprzedaż. 3—159

W Petersburgu, w środku miasta, na rogu Wielkiéj Morskiéj i Gorochowéj, w domu Stromcha N. kwatery 26, p. Marcin Puszkarzewicz, mieszkający tam dla interesów, otworzył rodzaj zajezdnego domu, gdzie przyjeżdżający mogą mieć tanią kwaterę—od 50 k. do 2 r. w dobę i objad z 4-ch potraw za 80 gr. (WK.). 3—160

OGŁOSZENIE.

Mam honor zawiadomić szanowną publiczność, że przyjmuję do szycia maszyną rozmaitą bieliznę, oraz mam do sprzedania, gotowe, maniszki, kołnierze i mankiety damskie i męskie za cenę umiarkowaną. Mieszkanie mam przy ulicy Wielkiéj w domu Andriolich na drugirm piętrze z frontu.

M. NIKUTOWSKA. 2—171

Do magazynu WŁ. KLECZKOWSKIEGO w Ratuszu przyszedł transport oleju Słonecznikowego, (tutaj makowym zwanego), świeżego kawioru, moreli suszonych (szaptełu), galerety z winogronowego soku (Rachatiokum) i krup żelaznych. 2—170

W Hotelu Müllerów (Szyszki) dwa są Apartamenta, ze wszelkiemi wygodami, do wynajęcia za umiarkowaną cenę rocznie. 2—167

OGŁOSZENIE.

Podaje się do wiadomości, że pewna osoba dobroczynna chce kupić ziemi na ogród warzywny najmniéj półtora morga, czyli dziesięcinę dla Wileńskiéj Dobroczynności; ktoby życzył sprzedać na wieczność, raczy w rychłym czasie zgłosić się do kancelarji tejże Dobroczynności.

Członek Dobroczynności *Djonizy Jakulowicz*. 2—181

SPRZEDAJE SIĘ murowany trzypiątrowy SPICHRZ, objętości do 400 łasztów czyli koło 3000 beczek zboża, z wybornemi sklepami i małém pomieszkaniem, mogący być także z małym kosztem przebudowany na dom mieszkalny, położony przy moście nad Wilją w KOWNIE gdzie o cenie dowiedzieć się można w biurze żeglugi parowéj na ulicy Niemieckiéj w domu Masłowskiego obok Niemieckiego kościoła. 3—146

UWIADOMIENIE.

O WODACH MINERALNYCH NATURALNYCH WYSYŁANYCH PROSTO ZE ŹRODEŁ,

a w nader krótkim czasie nadchodzących drogą żelazną do składu przy aptece **F. Sokołowskiego** *w Warszawie, ulica Senatorska N. 480.*

Równie jak w ubiegłych latach tak i obecnie mam sobie za obowiązek zawiadomić szanowną publiczność gubernij Litewskich, iż expedycję wód mineralnych naturalnych ze wszystkich używanych źródeł *Francji, Belgji, Galicji, Czech, Niemiec*, a z krajowych *Ruskiéj, Ciechocińskiéj* i *Soleckiéj*, rozpoczynam od dnia $^6/_{18}$ kwietnia b. r., w którym to czasie pierwszo-wiosennych transportów ze źródeł z pewnością za pośrednictwem dróg żelaznych oczekuję, i odtąd ciągle świeżemi transportami skład mój zaopatrywać będę.

Że tym sposobem sprowadzane wody mineralne zupełną wyższość mają pod względem świeżości od dostawianych morzem lub transportami rzecznemi, to leży w samej naturze rzeczy.

Za zupełną *świeżość* wód, *akuratną* i *pośpieszną przesyłkę* do miejsc wskazanych, utwierdzona od lat tylu opinja tych moich stosunków w Litwie, dostateczną być może rękojmią. Dodać tu winienem, że dołożę usilności, ażeby transporta jak najśpieszniéj miejsc przeznaczenia dochodzić mogły, i dla tego przesyłać będę *koleją żelazną do Grodna* a ztamtąd furmanem do Wilna i innych miejsc, przez co wiele się na kosztach i czasie oszczędzi.

Do każdéj posyłki dołączone będą drukowane instrukcje, dotyczące używania zażądanéj wody mineralnéj i djetetycznego przy témże użyciu zachowania się. Prócz tego dołączony będzie przezemnie oryginalny rachunek jako dowód, iż żądane a przesłane wody mineralne istotnie ze składu mego pochodzą.

Każda szczegółowa butelka lub kamionka, zaraz przy napełnianiu u źródeł opatrzona jest kapslem metalowym z nazwiskiem i datą czerpania rok 1862;— tam zaś gdzie administracje tego nie dopełniają, to pochodzące z tych źródeł wody za przybyciem transportu do Warszawy, opatrzone są bezwłócznie: każda kamionka lub butelka pieczęcią na laku z napisem: *zarząd ober-policmejstra miasta Warszawy,* rok 1862, ostatnia cyfra jako data przybycia.

F. SOKOŁOWSKI aptekarz w Warszawie. 3.

Pigułki z roślin pana Cauvin

APTEKARZA-CHEMISTY, UCZNIA SZKOŁY WYŻSZEJ W PARYŻU,

na placu Tryumfalnéj bramy N. 10.

Pigułki te pomagają trawieniu pokarmów, są toniczne i krew czyszczące. Użycie ich łatwe, a skuteczność niezawodna. Są jedyném środkiem przeciw niestrawności, złym humorom, ostrości krwi, a najlepszém lekarstwem na powrócenia do normalnego stanu funkcji żywotnych. Przygotowane wyłącznie z roślinnych substancji, wzmacniają kiszki i trzewa, czyszczą, nie utrudzając żołądka i nie osłabiając żadnego z organów ciała.

Użycie ich nie wymaga ani dyjety, ani osobnego napoju; pod tym względem są one jednym z najdogodniejszych i najskuteczniejszych środków czyszczących, dotąd znanych, i dla tego w słabościach gwałtownych a zwłaszcza chronicznych, jak: zapalenie kiszek, zamulenie żołądka, astma, mocny katar, liszaje, migrena, ból głowy, szkrofuły i t. p., pożądany sprawują skutek.

Wartość pigułek Cauvin w dwóch słowach da się skreślić: przywracają one i utrzymują zdrowie.

Cena pudełka 2 franki z metodą użycia w pięciu językach.

Sprzedaje się w Warszawie w aptekach u panów Mrozowskiego, Fijałkowskiego i Górskiego; w Krakowie u pana Molendzińskiego; we Lwowie u pana Tomanek w Samborze u pana Riddel i u pana Franzos w Brodach w Galicji. Mogą być także dostarczone za pośrednictwem Redakcji Tygodnika Mód w Warszawie po złp. 4 za pudełko. 4—135

ZNAJDUJĄCY SIĘ PRZY KSIĘGARNI p. f.:

JÓZEFA ZAWADZKIEGO

W WILNIE.

SKŁAD FORTEPJANÓW ZAGRANICZNYCH

zaopatrzony został obecnie w znaczny wybór doskonałych Fórtepianów wielkich koncertowych, oraz mniejszych salonowych z mechaniką Angielską jako też i Angielsko-Niemiecką (Repetitions-Mechanik). Palisandrowych lub też z orzecha Hiszpańskiego, bardzo wykwintnego i sumiennego wykończenia a pochodzących z najlepszych fabryk Niemieckich jako: ROSENKRANZA w Dreźnie (którego wyborne instrumenta od lat kilku są tu już znane). I. G. IRMLERA w Lipsku (najdawniejszéj i najsłynniejszéj tego nazwiska w Niemczech) a wreszcie Jul. BLUTHNERA w Lipsku, którego wyroby patentowane ogromną wziętość w ostatnich czasach za granicą zyskały. Ceny od rsr. 420—600.

Tamże znajdują się Pianina Palisandrowe z mechaniką Angielską na ceny rsr. 300—350, oraz Fortepiany Wiedeńskie Orzechowe, lub Palisandrowe z płattą żelazną i bez, na ceny rsr. 325—365.

Fabryki wyżéj pomienione tak powszechną sławę za granicą posiadają, że wyroby ich we wszystkich znaczniejszych składach fortepianowych po miastach stołecznych znaleźć można. Firma też nasza oddawna z fachem muzycznym blizko oznajomiona, tylko takie instrumenta wypisuje, które wszelką rękojmię trwałości i dobroci mają. Zresztą publiczność muzykalna, mając każdego czasu kilkanaście fortepianów z rozmaitych fabryk do wyboru, sama zapewne najlepiéj przez porównanie wartość ich ocenić potrafi.

Prócz fortepianów w powyższym składzie znajdują się:

1) ORGMELDIONY Paryzkie z fabryki Aleksandra et Fils, dębowe o 4-ch oktawach na rs. 70 i mahoniowe o 5-ciu oktawach na rsr. 125.
2) SKRZYPCE i ALTÓWKI z fabryki Vuillaume w Paryżu od rsr. 8—22.
3) WIOLONCZELLE z tejże fabryki ze smyczkiem i futerałem na rs. 90.
4) SMYCZKI do Wiolonczelli, skrzypiec od 1 r. 25 k. do 8 rs. 3—137

Magazyn Augusta Mrongowiusa w Wilnie przy ulicy Wielkiéj w domu JW. prezydenta Wolskiego otrzymał znowu świeży transport **Fortepianow** i **Pianin** z wsławionéj za granicą fabryki Ernesta Irmlera w Lipsku, których dobroć i trwałość, nie tylko że w niczém nie ustępuje dotąd u nas znanym zagranicznym, ale nawet przewyższa; za co sam fabrykant jako też i wspomniony magazyn zaręczają. Cena od r. 350 do 550 r.

Pod firmą Irmlera kilka fabryk istnieje, lecz fabryka patentowana, z którą ja jestem w stosunkach, exystuje pod firmą Ernst Irmler in Leipzig, na co uprasza się zwracać uwagę.

Jak dawno fabryka wspomnionego exystuje nie będę w to wchodził, gdyż wiek bynajmniéj nie stanowi dobroci instrumentu, lecz pozostaje mi tu koniecznem do nadmienienia, że mając tylko z nim jednym do czynienia, jest zawsze jego staraniem, dla rozgałęzienia dalszych stosunków, tylko najlepsze roboty wysyłać, aby zbić i przewyższyć renomy dotąd znanych fabrykantów.

FORTEPIANY tejże saméj fabryki w Magazynie *Emila Mrongowiusa w Kownie,* także znaleźć można. 3. (89)

OGŁOSZENIE.

Od 15 kwietnia do 15 maja roku bieżącego, otworzona będzie w Tylży obszerna WYSTAWA OBRAZÓW z Królewca, Gdańska, Berlina, Drezna, Monachjum i Dysseldorfu, o czém zawiadamiamy naszych zagranicznych miłośników sztuk pięknych i robimy uwagę, iż w tym ogromnym zbiorze znajduje się wiele malowideł na różne ceny, do których sprzedaży upoważnieni jesteśmy.

Komitet towarzystwa Tylżyckiego BERNHARDI, radca miejski; Dr. DORN; Dr. HAMM; KLEFFLEL, Nadburmistrz; Dr. NAGEL; OBERKAMPFF adwokat; RECHBERG malarz; WESTPOHAL kupiec; ZERMELO, radca miejski. 2—183

LOSY

do 2-éj klassy 4-go oddziału dóbr **Szymanow** i **Sereki**, nadeszły do księgarni M. ORGELBRANDA W WILNIE. Osoby posiadające losy z 1 klassy, proszone są o wczesne zgłaszanie się po odmianę na 2 klassę. Za kilka dni nadejdą też nowe do sprzedaży losy i wszystkie poprzednie zamówienia niebawem uskutecznione zostaną. W pierwszéj klassie, jedna z głównych wygranych Rsr. **5000** wynosząca, padła na N. 32642 w powyższéj księgarni nabyty. 2—182

OGŁOSZENIE.

AGENT S. Petersburskiego ogólnego poziemnego Banku, 25 marca wyjechał z Wilna do miasta KOWNA, i zakwateruje w Hotelu Litewskim, w starém mieście; osoby życzące przyjąć udział majątkiem lub kapitałem, w urządzeniu kantorów dla Kowieńskiéj gubernji, osóbnych wydziałów rzeczonego banku, mogą otrzymać szczegółowe objaśnienia tyczące się tego przedmiotu, jak również, względem pożyczki pieniędzy pod zakład majątków i domów. 3—174

UWIADOMIENIE.

Niniejszém mam honor donieść szanownéj publiczności, że Skład mój, na zbliżającą się wiosnę skompletowany w znaczny wybór OBIĆ i SZLAKÓW zagranicznych i krajowych na cenę od 30 kop. do 3 rsr. za sztuczkę.

August *Mrongowius*. 3—116

Przedaje się FAJETON mało jeżdżony Warszawskiéj fabryki za przystępną cenę, tamże dwa podróżne furgony w domie jw. Sniadeckiego na Wileńskiéj ulicy. 3—138

Podpisany plenipotent jeneralny jaśnie wielmożnéj z Hrabiów Tyzenhauzów Hrabiny Hermancij Uruskiéj dziedziczki dóbr Żołudka, Lipiczna i Dziembrowa w gubernij Wileńskiéj oraz dóbr Kamionka w gubernji Grodzieńskiéj położonych w miesiącu Wrześniu 1862 roku przyjąłem pana Karola Kurpińskiego na Administratora rzeczonych dóbr, udzieliwszy temuż plenipotencję substytucyjną do zarządu rzeczonemi dobrami; ponieważ dziś tenże pan Kurpiński przestaje pełnić obowiązek w tychże dobrach, uwiadamiam przeto, iż jednocześnie i plenipotencja przezemnie jemu wydana traci swoją moc i zupełnie ustaje.

JAN PAPI. 3—151

ЧЕСТЬ ИМѢЮ извѣстить всѣхъ нуждающихся въ моемъ пособіи, что я изъ за границы возвратился въ г. Вильно.

Зубной врачъ МЕЙЕРГОФЪ. 1—186

MAM HONOR uwiadomić wszystkich potrzebujących mojéj pomocy i rady, że powróciłem z zagranicy do m. Wilna.

Dentysta MEYERHOFF. 1—186

Zakład wyrobów srebrnych egzystujący od 1828 roku w domu Poznańskich przenoszę na przyszły ś-ty Jerzy t. j. 23 kwietnia, na Subocz ulicę, do własnego domu, byłego Harasimowicza, pod N. 30. Mam nadzieję, że obywatele, którym przez 33 lata starałem się jak najsumienniéj wywiązywać się z dawanych mnie zamówień i nadal zechcą zaszczycać mnie swojém zaufaniem.

JAN DANISZEWSKI. 2—184

Sprzedaje się Folwark BORÓWKA, o milę od Wilna położony, wiadomość u w. Rutkowskiego, zamieszkałego w domu pani Buczyńskiéj, przy byłym Zbożowym Rynku N. 261. 3—149

Przy Wileńskiéj ulicy obok domu Dominikańskiego w domie Gorskiego, są pokoje do najęcia od Św. Jerzego na dolnem i 2-m piętrach z wygodami, składami na rozmaite i umiarkowane ceny, a także kramy z mieszkaniem; dowiedzieć się u pana Jana Jankowskiego w domu Czarnowskiego na 3 piętrze pod Królew. Młynem. 2—168

НѢМЕЦЪ САДОВНИКЪ съ хорошимъ аттестатомъ ищетъ мѣста. Спр. на Остроб. улицѣ въ домѣ Попова у г-на Шпренгея. 2—169

Na Skopówce w domu dawniéj Sulistrowskich, a dziś pp. Abramowicza i Oskierki, pod N. 178, otwieram od 20 b. m. **Zakład Fotograficzny**, który polecam względom szanownéj publiczności.

Bolesław Nowiński, artysta dramatyczny. 3—142

OGŁOSZENIE.

Z powodu zmiany mieszkania mego i zgłaszających się niektórych obywateli a nie mogących się ze mną widzieć, podaję nowy adres, z nadmienieniem, iż dotąd obowiązków zarządcy dóbr nie przyjąłem, ponawiając, jako przez lat 17 praktycznie i teorycznie zajmowałem się we wzorowych gospodarstwach za granicą, a jest życzeniem mojem przyjąć podobną posadę.

W Mińsku przy ulicy Dominikańskiéj pierwszy dom za apteką Holtzberga ku poczcie u pana Trebert. 3—145

M. Kołakowski.

Kawior i **Siemga** mało solne po zniżonéj cenie i **Śledzie Holenderskie** po 5 kop. sr. za sztukę sprzedaje EDWARD FECHTEL, 13 Marca 1862 r. 3—143

Печатать позв. ВИЛЬНО 2 Апрѣля 1862 г.— Ценсоръ статскій совѣтникъ и кавалеръ А. *Мухинъ*.

W Drukarni A. H. Kirkora.

КАЗЕННЫЯ ОБЪЯВЛЕНІЯ.

От Виленскаго губернскаго правленія объявляется, что въ слѣдствіе постановленія его, 7-го марта сего года состоявшагося, на удовлетвореніе долговъ помѣщика Ивана Степановича Милашевича, женѣ титулярнаго совѣтника Емиліи Оношковой по запродажной сдѣлкѣ 200 руб. и Виленскому приказу общественнаго призрѣнія продовольственной ссуды 203 руб. 40 коп. съ процентами, а также на пополненіе прочихъ казенныхъ взысканій, какія по собраннымъ справкамъ окажутся, подвержены въ публичную продажу фольварокъ Заболотье съ застѣнкомъ тогоже названія, Дисненскаго уѣзда въ 1-мъ станѣ состоящіе, упомянутому Милашевичу принадлежащіе, заключающіе земли всего 100 десятинъ, оцѣненныя по 10-ти лѣтней сложности чистаго годоваго дохода въ 1345 руб., и для произведенія таковой продажи, назначенъ въ присутствіи сего правленія торгъ 18-го числа мая мѣсяца сего 1862 года, съ 11-ти часовъ утра, съ узаконенною послѣ онаго чрезъ три дня переторжкою. Желающіе разсматривать бумаги, относящіяся къ этой публикаціи и продажѣ, могутъ найти оныя по 3 отдѣленію 8-му столу сего правленія. Марта 15 дня 1862 года.

Совѣтникъ *Гецолдъ.*
Секретарь *Комаръ.*
Столоначальникъ *Кодзь.* 2—152

От Виленскаго губернскаго правленія объявляется, что въ слѣдствіе постановленія, его 2 марта 1862 года состоявшагося, для прекращенія недолженствующаго по закону существовать закладнаго владѣнія дворянина Леона Замбржицкаго имѣніемъ Борсуки, принадлежащимъ наслѣдницѣ дворянъ Броновскихъ, помѣщицѣ Іозефѣ Снарской, и удовлетворенія претензіи упомянутаго Замбржицкаго по закладной въ 2,000 р., подвержено въ публичную продажу упомянутое населенное имѣніе Борсуки сказанной наслѣдницы Броновскихъ, Іозефы Снарской, состоящее Вилейскаго уѣзда въ 3 станѣ, оцѣненное по 10-ти лѣтней сложности чистаго годоваго дохода въ 3210 руб., и для произведенія таковой продажи, назначенъ въ присутствіи сего правленія торгъ 18-го числа мая мѣсяца сего 1862 года, съ 11 часовъ утра, съ узаконенною послѣ онаго чрезъ три дня переторжкою. Желающіе разсматривать бумаги, относящіяся къ этой публикаціи и продажѣ, могутъ найти оныя по 3 отдѣленію 8 столу сего правленія. Марта 17 дня 1862 г.

Совѣтникъ *Гецолдъ.*
Секретарь *Комаръ.*
Столоначальникъ *Кодзь.* 2—155

Гродненская палата государственныхъ имуществъ объявляетъ, что въ присутствіи ея 11 и 15 мая 1862 года будутъ производиться торги на отдачу въ 24-хъ лѣтнее содержаніе изъ выстройки, на счетъ съемщика, безъ всякаго пособія отъ казны, водяной пловучей мельницы Бѣлостокскаго уѣзда въ имѣніи Завыскахъ, на рѣкѣ Нарвѣ, о двухъ поставахъ, изъ сосноваго дерева, а крыша изъ досокъ, длиною 20, шириною 10, а вышиною 4 аршинъ, на сумму 1200 руб. За каковую мельницу обявлено дохода по 10 руб. въ годъ. Желающіе участвовать въ сихъ торгахъ обязаны явиться въ означенные сроки въ палату или прислать свои объявленія въ запечатанныхъ конвертахъ, съ благонадежными залогами, равняющимися годовому доходу, могущему достигнуть на торгахъ.

За совѣтника дѣлопроизводитель *Янушкевичъ.* 2—165

Отъ Виленскаго губернскаго правленія объявляется, что въ слѣдствіе постановленія его, 13 марта сего года состоявшагося, на удовлетвореніе долговъ покойнаго дворянина Леона Бабинскаго а именно: а) дворянину Даревскому Веригѣ по рѣшенію Свенцянскаго уѣзднаго суда 200 р., б) дворянину Фелиціану Томашевичу по рѣшенію тогоже суда 114 р. 33 к., в) наслѣдникамъ Ивана Островскаго по заемному письму 1000 р. ассиг., а также на пополненіе казенныхъ взысканій, какъ то: продовольственной ссуды Виленскому приказу общественнаго призрѣнія 368 р. 68$^1/_2$ к., и недоимки земскихъ повинностей 167 р. 93$^1/_2$ к., подверженъ въ публичную продажу фолварокъ Дуделишки упомянутаго Бабинскаго, Свенцянскаго уѣзда во 2-мъ станѣ, состоящій, заключающій земли, 30 десятинъ оцѣненный по 10-ти лѣтней сложности чистаго годоваго дохода въ 382 руб., и для произведенія таковой продажи, назначенъ въ присутствіи Свенцянскаго уѣзднаго суда торгъ 18 числа мая мѣсяца сего 1862 года, съ 11 часовъ утра съ узаконенною послѣ онаго чрезъ три дня переторжкою. Желающіе разсматривать бумаги, относящіяся къ этой публикаціи и продажѣ, могутъ найти оныя въ упомянутомъ уѣздномъ судѣ. Марта 17 дня 1862 г.

Совѣтникъ *Гецолдъ.*
Секретарь *Комаръ.*
Столоначальникъ *Кодзь.* 2—164

Отъ Виленскаго полиціймейстера объявляется о выѣздѣ за границу Саксонской подданной Софіи Грубе.

Полиціймейстеръ Полковникъ *Васильевъ.* 1—185

Виленской губерніи Ошмянскій уѣздный судъ объявляетъ, что 17-го числа сентября текущаго 1862 года съ 11 часовъ утра производиться будутъ въ присутствіи сего суда торги на продажу земельнаго участка; принадлежащаго наслѣдникамъ дворянина Венедикта Бржоски дворянамъ Францу Бржоскѣ и Гиполиту Бобану, состоящаго сегоже уѣзда въ 1-мъ станѣ, заключающаго 2 десятины пахатной, и сѣнокоснаго луга 1 десят. 800 саж. а вообще пространства 3 десят. 800 саженей, оцѣненнаго въ 45 руб. серебромъ, на предметъ удовлетворенія долговъ: казенной недоимки, штрафа за неправую апелляцію 245 руб. 50 и гербовыхъ пошлинъ 71 р. 40 к: а такъ же по судебнымъ рѣшеніемъ дворянамъ: Кочану 400 руб. 65 коп. и Вешторту 477 р. 86 к. да по заемному письму Гану 100 р. сереб. Почему желающіе участвовать въ сихъ торгахъ благволятъ явиться на означенное число въ присутствіе уѣзднаго суда. 3—141

OGŁOSZENIA SKARBOWE.

Wileński rząd gubernjalny ogłasza, iż w skutek jego postanowienia 7-go marca roku ter. nastałego, na zaspokojenie długów obywatela Jana Miłaszewicza, radczyni honorowéj Emilji Onoszkowéj za aktem zaprzedażnym 200 rub. i Wileńskiemu urzędowi powszechnego opatrzenia pożyczki na żywność 203 rub. 40 kop. z procentami, tudzież na wyręczenia innych skarbowych należności, jakie się następnie wyświecić będą mogły,— wystawiony zostaje na publiczną przedaż, folwark Zabołocie z zaściankiem tegoż imienia, w Dziśnieńskim powiecie w 1-m stanie położone, do rzeczonego Miłaszewicza należące, zawierające ziemi w ogóle 100 dziesięcin, ocenione w stosunku dziesięcioletnim, czystego rocznego dochodu 1345 rub., i dla uskutecznienia téj przedaży, w rządzie gubernjalnym będzie się odbywał targ dnia 18 maja ter. 1862 roku, od godziny 11 zrana, ze zwykłym we trzy dni przetargiem; życzący rozpatrywać papiery téj przedaży i publikacji tyczące się, mogą je znaleźć w 3 wydziale w 8 stole tego rządu. Dnia 15 marca 1862 roku.

Radzca *Giecold.*
Sekretarz *Komar.*
Nacz. Stołu *Kodź.* 2—152

Wileński rząd gubernjalny ogłasza, iż w skutek postanowienia jego w dniu 2 marca 1862 roku nastałego, dla zaprzestania niemogącéj według prawa istnieć posiadłości zastawnéj, szlachcica Leona Zambrzyckiego co do majątku Borsuki, należącego do spadkobierczyni szlachty Bronowskich, obywatelki Józefy Snarskiéj, i dla zaspokojenia pretensji rzeczonego Zambrzyckiego za prawem zastawném na 2,000 rub., wystawiony zostaje na publiczną przedaż pomieniony majątek osiadły Borsuki rzeczonéj spadkobierczyni Bronowskich, Józefy Snarskiéj, w Wilejskim powiecie w 3 stanie położony, oceniony w stosunku dziesięcioletnim, czystego rocznego dochodu 3210 rub., i dla uskutecznienia téj przedaży, w rządzie tym będzie się odbywał targ dnia 18 maja ter. 1862 roku, od godziny 11 z rana, ze zwykłym we trzy dni przetargiem; życzący rozpatrywać papiery téj przedaży i publikacji tyczące się, mogą je znaleźć w 3 wydziale w 8 stole tego rządu. Dnia 17-go marca 1862 roku.

Radzca *Giecold.*
Sekretarz *Komar.*
Nacz. Stołu *Kodź.* 2—155

Grodzieńska izba dóbr państwa ogłasza, iż w niéj dnia 11 i 15 maja 1862 roku będą się odbywały targi na oddanie w 24-letnią dzierżawę, za odbudowanie własnym kosztem, bez żadnéj pomocy ze skarbu, wodnego młynu pływającego, w Białostockim powiecie w majątku Zawykach na rzece Narwi, o dwóch kołach, z drzewa sosnowego, z dachem z desek, długości 20, szerokości 10, a wysokości 4 arszyny, na summę 1200 rub.; za jakowy młyn oświadczono dochodu po 10 rub. na rok. Życzący uczęstniczyć w tych targach, zechcą na oznaczone terminy, przybyć do izby, lub przysłać od siebie oświadczenie opieczętowane, z pewnemi zastawami, równającemi się rocznéj opłacie na targach umówionéj.

Za radcę sekretarz *Januszkiewicz.* 2—165

Wileński rząd gubernjalny ogłasza, iż w skutek postanowienia jego w dniu 13 marca ter. roku nastałego, na zaspokojenie długów zmarłego szlachcica Leona Babińskiego, a mianowicie: a) szlachcicowi Darewskiemu Werydze za wyrokiem Święciańskiego sądu powiatowego 200 rub., b) szlachcicowi Felicjanowi Tomaszewiczowi za wyrokiem tegoż sądu 114 rub. 33 kop., c) spadkobiercom Jana Ostrowskiego za obligiem 1000 rub. assygn., tudzież na spłacenie należności skarbowych, jako to: pożyczki na żywność Wileńskiemu urzędowi powszechnego opatrzenia 368 rub. 68$^2/_4$ kop. i zaległych powinności ziemskich 167 r. 93$^1/_2$ kop. wystawiony został na publiczną przedaż folwark Dudeliszki rzeczonego Babińskiego, w Święciańskim powiecie w 2-m stanie położony, zawierający 30 dziesięcin, oceniony w stosunku dziesięcioletnim czystego dochodu rocznego 382 rub., i dla uskutecznienia téj przedaży, w Święciańskim sądzie powiatowym będzie się odbywał targ dnia 18 maja ter. 1862 roku, od godziny 11 zrana, ze zwykłym we trzy dni przetargiem. Życzący rozpatrywać papiery téj publikacji i przedaży tyczące się, mogą je widzieć w rzeczonym sądzie powiatowym. Dnia 17 marca 1862 roku.

Radca *Giecold.*
Sekretarz *Komar.*
Nacz. stołu *Kodź.* 2—164

Policmejster Wileński ogłasza, iż Saksońska poddana Zofja *Grube* wyjeżdża za granicę.

Policmejster Półkownik *Wasiljew.* 1—185

Wileńskiéj gubernij Oszmiański sąd powiatowy ogłasza, iż dnia 17 września ter. 1862 r., od godziny 11 zrana, będą się odbywały w tym sądzie targi na przedaż uczą̨stku ziemi, należącego do spadkobierców szlachcica Benedykta Brzoski szlachcie Franciszkowi Brzosce i Hipolitowi Bobanowi, w 1-m stanie tegoż powiatu położonego, zawierającego 2 dziesięciny ziemi oroméj i łąk 1 dziesięciua 800 sążni, a w ogóle przestrzeni 3 dziesięciny 800 sążni, ocenionego 45 rub. srebrem, w celu spłacenia długów: skarbowéj zaległości sztrafu za appelację nieprawną 245 rub. 50 kop. i opłaty herbowéj 71 rub. 40 kop., oraz za wyrokami sądowymi szlachcie: Koczanowi 400 rub. 65 kop., Westortowi 477 rub. 86 kop., jako też za obligiem Hanowi 100 rub. srebrem. Przeto życzący uczęstniczyć w tych targach, zechcą przybyć na nie w dni oznaczone do tego sądu powiatowego. 3—141

Витебскій приказъ общественнаго призрѣнія симъ объявляетъ, что въ ономъ назначенъ 1 и 6 будущаго іюня торгъ съ переторжкою на продажу имѣнія Невельскаго уѣзда Астанкова съ деревнями Станъ, Пиражково и Новинки помѣщиковъ Блажеевскихъ. Въ имѣніи этомъ числится земли 137 десятинъ, населенной 7 ревизскими мужескаго пола душами крестьянъ, а также находится господское строеніе съ принадлежностями; продажа сія будетъ производиться за долгъ приказа въ суммѣ 977 руб. 89 коп. сер. Подробную опись сему имѣнію можно видѣть въ приказѣ. Непремѣнный Членъ *Осмоловскій.*

Секретарь *Скаражевичъ.* 2—161

Отъ Виленскаго губернскаго правленія объявляется, что въ слѣдствіе постановленія его, 7 марта сего года состоявшагося, на удовлетвореніе претензіи коллежскаго секретаря Подольскаго къ помѣщику Адаму Щепановичу въ процентахъ отъ уплоченнаго капитала, а также и за неустойку согласно условію, всего въ количесвѣ 220 руб. простираемой, подверженъ въ публичную продажу фольварокъ упомянутаго Щепановича, называемый Потроки, состоящій Ошмянскаго уѣзда въ 1-мъ станѣ, оцѣненный по 10-ти лѣтней сложности чистаго годоваго дохода въ 348 р. сер., и для произведенія таковой продажи, назначенъ въ присутствіи Ошмянскаго уѣзднаго суда торгъ 18 числа мая мѣсяца 1862 года, съ узаконенною послѣ онаго чрезъ три дня переторжкою. Желающіе разсматривать бумаги, относящіяся къ этой публикаціи и продажѣ, могутъ найти оныя въ упомянутомъ уѣздномъ судѣ. Марта 17 дня 1862 г.

Совѣтникъ *Гецолдъ.*
Секретарь *Комаръ.*
Столоначальникъ *Кодзь.* 2—163

Отъ канцеляріи г. начальника Виленской губерніи объявляется о намѣреніи выѣхать заграницу помѣщика Ошмянскаго уѣзда штабсъ-капитана Ивана Витунскаго съ женою Юліею и родственницею Маріею Адамовичевою.

За правителя канцеляріи П. *Поповъ.*
Старш. помощ. правит. канц. *Моренцъ.* 2—179

Witebski urząd powszechnego opatrzenia niniejszém ogłasza, iż w nim dnia 1 i 6 przyszłego czerwca, będą się odbywały targi, z przetargiem, na przedaż majątku w Newelskim powiecie Astapkowa z wioskami: Stan, Pizorżkowo i Nowinki obywateli Błażejewskich; w majątku tym liczy się ziemi 137 dziesięcin, osiadłéj siedmiu włościanami płci męzkiéj; jest dom mieszkalny z właściwém zabudowaniem dworném; przedaż ta będzie się uskuteczniała za dług urzędowi powszechnemu należny w ilości 977 rub. 89 kop.; inwentarz szczegółowy można widzieć w tymże urzędzie.

Członek Ciągły *Osmołowski.*
Sekretarz *Skarażewicz.* 2—161

Wileński rząd gubernjalny ogłasza, iż w skutek jego postanowienia, w dniu 7 marca roku ter. nastałego, na zaspokojenie pretensji sekretarzy kollegjalnego Podolskiego, do obywatela Adama Szczepanowicza z rzeczy procentów od summy spłaconej i za niedotrzymanie według umowy w ilości 220 rub. roszczonéj, wystawiony zostaje na publiczną przedaż folwark rzeczonego Szczepanowicza, Potroki zwany, w Oszmiańskim powiecie w 1-m stanie położony, oceniony w stosunku dziesięcioletnim czystego dochodu rocznego 348 rub. sr., i dla uskutecznienia téj przedaży, w Oszmiańskim sądzie powiatowym będzie się odbywał targ dnia 18 maja bież. 1862 roku, ze zwykłym we trzy dni przetargiem. Życzący rozpatrywać papiery téj publikacji i przedaży tyczące się, mogą je widzieć w tym sądzie powiatowym. Dnia 17-go marca 1862 roku.

Radca *Giecold.*
Sekretarz *Komar.*
Nacz. stołu *Kodź.* 2—163

Kancellarja Wileńskiego gubornatora cywilnego ogłasza o zamiarze wyjechania za granicę obywatela powiatu Oszmiańskiego sztabs-kapitana Jana Wituńskiego, z żoną Julją i krewną Marją Adamowiczówną.

Za rządcę kancellarji P. *Popow.*
Star. pomoc. rząd. kancel. *Morens.* 2—179

OGŁOSZENIA PRYWATNE.

KANTOR

Kommissowo-Informacyjny wszelkich zleceń ziemiańskich nowo-założony

pod firmą

JÓEF SOCHANEK i Spółka

na Krakowskiem Przedmieściu obok Hotelu Saskiego N. 431 w Warszawie.

W obecnym stanie interesów ziemiańskich Kantory Kommissowo-Informacyjne przy rzetelnem dopełnianiu zobowiązań swoich, mają przed sobą zadanie niemałe, które należycie spełniając ze znajomością stosunków gospodarstwa wiejskiego, mogą dobrze zasłużyć się sprawie rolnictwa polskiego.

Podpisany będąc gospodarzem, obywatelem wiejskim przez lat wiele, praktycznie zatem znając potrzeby współobywateli, przeniosłszy się do Warszawy, zamierzył z upoważnienia kommissji Rządowéj spraw wewnętrznych z dnia 2 (14) Marca 1862 r. N. $^{4415}/_{6753}$ założyć Kantor Kommissowo-Informacyjny. Kierunki, w jakich Kantor ten działać zamierza głównie odnoszą się do spraw rolnictwa polskiego, a o ile te ostatnie wiążą się z interessami, które w mieście załatwiać można, o ile zresztą dom nasz w Stolicy Królestwa istniejący nieść może pomoc obywatelom wiejskim, o tylo zamierzam rozszerzyć zakres jego działalności. Zadaniem więc kantoru kommissowo-informacyjnego pod firmą moją nowo-założonego jest:

1) Załatwiać wszelkie zlecenia ze stosunków ziemiańskich, rolniczych, handlowych i przemysłowych wynikające, a mianowicie:

2) Kupno i sprzedaż dóbr ziemskich, kolonizacja, zamiana, dzierżawa, zastaw majątków ziemskich.

3) Sprzedaż i nabycie nasion roślin gospodarskich, z głównym naciskiem na ułatwienie sprzedaży obywatelom ziemskim nasion w kraju naszym wyprodukowanych.

4) Pośredniczenie w sprzedaży i kupnie drzewa budowlanego i opałowego, oraz wszelkich przedmiotów produkcji leśnéj i gospodarskiéj, fabrycznego przekształcenia jako i surowych materjałów. Maszyny i narzędzia rolnicze obowiązuje się kantor nasz dostarczać o ile można z krajowych fabryk po cenach jak najprzystępniejszych.

5) Zamierzamy pośredniczyć w sprowadzaniu i sprzedaży reproduktorów w hodowli źwierząt domowych z zarodowych obór, stajni i owczarni, których kraj nasz wiele posiada, a bez znajomości zobopólnych stosunków i potrzeb, bliższe okolice tylko z postępów w téj gałęzi gospodarstwa wiejskiego korzystać mogą, my chcielibyśmy pośrednictwem naszem rozszerzyć tę korzyść w całym kraju.

6) Również zajmować się będziemy dostarczaniem obywatelom ziemskich porządnych i uczciwych oficjalistów gospodarskich oraz weterynarzy i ludzi twardego rzemiosła. Nacisk kładziemy na to wyrażenie, gdyż mamy zamiar te tylko indywidua przedstawiać, które świadectwami i opinją zkądinąd powziętą przekonają nas o zdolności i uczciwem wypełnianiu poprzednich obowiązków.

7) Wywołana nakoniec kwestja sprowadzania ludzi pracy z zagranicy jako to: parobków, zagrodników, kolonistów czasowych i wieczystych, stanowić będzie jedną z ważniejszych czynności kantoru naszego. Znając potrzeby obywateli ziemskich, umiejąc praktycznie ocenić zdolności robotnika, uwzględniając zresztą potrzeby czasu i narodowości, ludzi pracy, o jakich mowa, sprowadzać zamierzamy jedynie z pobratymczych nam plemion jak z Czech, Morawji i t. p. krain Słowiańskich.

8) W celu rozpowszechnienia pszczolnictwa, pośredniczyć zamierzamy w dostarczaniu ulów pomysłu Lubienieckiego, Dzierżona, Dolinowskiego, Prokopowicza, Waśniewskiego i innych. Nn żądanie sprowadzać możemy wielce przez praktycznych pszczolarzy zalecane Pszczoły Włoskie. Z jedwabnictwa przyjmujemy pośredniczenie w sprzedaży oprzędów jedwabniczych, dostarczać możemy jajeczka jedwabnicze z krajowego chowu. Z rybactwa mamy zamiar sprowadzać na żądanie przyrządy do sztucznéj hodowli ryb i ikrą zapłodnioną sztucznie. Ten odcień hodowli ryb jak wiadomo szerokich nabrał rozmiarów za granicą.

9) Wszelkie nowości z dziedziny mechaniki rolniczéj, o wynalezieniu których wspomina prassa perjodyczna rolnicza krajowa i zagraniczna, na żądanie obywateli celem poczynienia prób praktycznych w kraju naszym sprowadzać gotowi jesteśmy.

Te są co główniejsze kierunki przyszłych zajęć naszych w sferze ziemiańskich kommissów, dodatkowe zajęcia kantoru naszego dotyczące bardziéj mieszkańców stolicy i miast znaczniejszych Królestwa są następujące:

a) Stręczenie i wynajmowanie lokalów w Warszawie.

b) Zastawy domów tak w Warszawie jako wszelkich nieruchomości w Królestwie i prowincjach wschodnich dawnéj Polski.

c) Lokacje kapitałów na hipoteki dóbr i domów miejskich.

d) Załatwianie korrespondencji z władzami, pisanie próśb, tłómaczenie dokumentów z obcych języków, załatwianie interesów prawnych i administracyjnych, czy to na zlecenia listowne czy też na plenipotencję ogólną lub respectiwe interessu kwerendy dokumentów do legitymacji szlacheckiego pochodzenia i t. p.

Stosunki kommitentów z kantorem naszym, chcielibyśmy urządzić po obywatelsku. Wzajemna umowa przy o ile można najmniejszem stawieniu warunków wynagrodzenia za starania i prace nasze, będzie głównie zasadą nas obowiązującą.

Zyskanie ufności współziemian jest na pierwszym planie działań naszych, któremu mamy nadzieję, że przy zobopólnem bliższem porozumieniu sprostamy.

W Warszawie dnia 17 (29) marca 1862 r.

SOCHANEK et Comp. 1—175

UWIADOMIENIE.

Niniejszém mam honor zawiadomić osoby mające udział w grze, w moim kantorze, loterji na dobra SZYMANÓW i SEROKI, aby losy do drugiéj klassy, najdaléj do dnia 1-go Maja wykupione zostały, w przeciwnym razie tracą prawo do swoich numerów.

Osobom za obrębem Wilna i Kowna, zostającym, tabellki z 1-éj klassy, jako też losy do 2-éj kl. pocztą są odesłane.

MRONGOWIUS.
Kollektor w Wilnie i Kownie. 1—187

Warszawski Magazyn Mód, przy ulicy Niemieckiéj w domu Lejboszyca, na nadchodzące święta, został zaopatrzony we wszelkie stroje odpowiednie do mody i pory roku jako to: kapelusze, kapelusiki neapolitańskie, stroje, czepki, siatki niemniéj kapelusze słomkowe i t. d. polecając się ceną umiarkowaną i wyborem materjału. 1—189

Na Pohulance za rogatkami w domu K. H. ANDERSON są mieszkania do najęcia. 2—180

Nakładem księgarni J. Krasnosielskiego w Wilnie wyszła broszura p. t. RYS POLITYKI NAPOLEONA III. Cena kop. 30. 3—157

W magazynie A. Andaburskiego otrzymano prawdziwą konfektową MĄKĘ JELECKĄ, kawior prasowany i kilki Rewelskie. 3—158